

**T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

VAGİF SULTANLI'NIN HİKÂYELERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
SEYFULLAH KOŞMAZ**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ALSOU KAMALIEVA**

BARTIN-2016

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

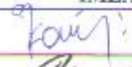

VAGİF SULTANLI'NIN HİKÂYELERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Seyfullah KOŞMAZ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA

"Bu tez 23.05.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği /Oyçokluğu ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	İMZA
Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA	
Yrd. Doç. Dr. Neci PENAH	
Yrd. Doç. Dr. Atıp AKGÜN	

KABUL VE ONAY

Seyfullah KOŞMAZ tarafından hazırlanan “Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 23.05.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA
(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Atif AKGÜN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Naz PENAİ

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../..... tarih ve ... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. M. Said CEYHAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BEYÂNNÂME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA danışmanlığında hazırlamış olduğum "Vağif Sultanlı'nın Hikâyelerinin İncelemesi" adlı Yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

23/05/2016

Seyfullah Koşmaz

İMZA

ÖNSÖZ

Son dönemlerin önemli yazarlarından olan Vagif Sultanlı, çok yönlülüğüyle Azerbaycan edebiyatına büyük katkılar sağlamıştır. Yazarın edebî kişiliğini ve hikâyelerini incelediğimiz bu çalışmamızda onun, Azerbaycan edebiyatı ve Türk dünyası edebiyatları açısından önemini göstermeye çalıştık.

“Giriş” bölümünde Azerbaycan edebiyatında hikâye türünün gelişimi hakkında kısa bilgi vermek istedik.

Tezimizin “Birinci Bölümü’nde” yazarın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi vermeye ve Vagif Sultanlı’nın çok yönlülüğünü göstermeye çalıştık.

“İkinci Bölüm”de ise yazarın hikâyelerini ele aldık. Hikâyeleri incelerken önce hikâyelerin özetini verdik ardından hikâyeleri şahıs kadrosu, zaman, mekân unsurları ve anlatım teknikleri başlıkları altında inceledik.

“Üçüncü Bölüm”de hikâyeleri; şahıs kadrosu, zaman, mekân unsurları, anlatım teknikleri, bakış açısı ve dil ve üslup olarak genel çerçevede değerlendirdik.

“Sonuç” bölümünde ise Vagif Sultanlı’nın hikâyelerini genel hatlarıyla değerlendirdik.

Çalışmamıza ilk olarak kitapların temini ile başladık. Yazarın kitaplarına ulaşmak için Bakü üniversitesinden bir akademisyenle tanıştık. Kitapları temin ettikten sonra önce Azerbaycan edebiyatı hakkında bilgi edindik. Ardından hikâyeleri okuyup notlar çıkarttık. İlk bölümde yazar ve Azerbaycan edebiyatı hakkında bilgi verdik. İkinci bölümde hikâyeleri bölümlere göre değerlendirdik. Son bölümde de genel bir değerlendirme yaptık.

Bu çalışmanın ortaya konmasında benden desteğini esirgemeyen, bana yeni ufuklar açan değerli hocam Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA’ya teşekkürlerimi arz ederim.

Seyfullah KOŞMAZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinin İncelenmesi

Seyfullah Koşmaz

Bartın Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA

Bartın-2015, Sayfa: XII + 131

Bu çalışmada günümüz Azerbaycan Edebiyatı'nın önemli yazarlarından biri olan Vagif Sultanlı'nın yirmi bir hikâyesi üzerinde durulmuştur. Azerbaycan edebiyatının genel özelliklerinin araştırılmasının ardından yazarın hikâyeleri incelenmiştir. Birinci bölümde yazar hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise hikâyeler; şahıs kadrosu, anlatım teknikleri, zaman ve mekan unsurları olarak incelenmiştir. Üçüncü bölümde de hikâyeler üzerinde genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Yazarın hikâyelerindeki şahısların seçimi, olayların meydana geldiği zaman unsurları, kullandığı anlatım teknikleri, hikâyelede işlediği huzursuzluk teması, seçtiği mekânlar edebiyatçıların ve özellikle Azerbaycan edebiyatı üzerine çalışan araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Kısacası bu eserde Azerbaycan edebiyatını ve Vagif Sultanlı'yı Türk edebiyatı literatürüne kazandırmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vagif Sultanlı, Çağdaş Azerbaycan Edebiyatı, Hikâye, Ölüm Rüyası

ABSTRACT

MSc Thesis

The Story Of The Analysis Of Vagif Sultanli

Seyfullah KOŞMAZ

Bartın University

Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Adviser: Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA

Bartın 2015 Page: XII + 131

This is an academic study done on the twenty-one short stories written by one of the current, leading Azerbaijanian writers, Vagif Sultanlı. After going through the main features of Azerbaijan literature, the writer's stories were examined carefully. In the first section of the general knowledge of the writer was given. On the second section, the characters, the narrative techniques he uses and themes in stories were examined to the detail. On the third section, a general literary overview was given based on his stories.

Based on the results of the research, the aim of this study is to introduce the leading Azerbaijanian writer, Vagif Sultanlı with the perspective of his narrative and story techniques. This study is prepared for the ones who are into literature, particularly those who are interested in Azerbaijan literature through an overview of the writer's choice of characters, development of his themes, as well as the narrative techniques and psychological he poses in his stories.

The aim of this study is to present to Turkish readers both the Azerbaijan literature and Vagif Sultan's literary techniques.

Key Words: Vagif Sultanli, Modern Azerbaijani Literature, Story, Death of A Dream

İÇİNDEKİLER	
KABUL VE ONAY	I
BEYANNÂME	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
Çağdaş Azerbaycan Edebiyatı'nda Hikâye Türüne Kısa Bir Bakış	1

BÖLÜM II

VAGİF SULTANLI'NIN HAYATI-EDEBÎ KİŞİLİĞİ-ESERLERİ	5
--	----------

BÖLÜM III

VAGİF SULTANLI'NIN HİKÂYELERİNİN İNCELENMESİ

3.1 Ölüm Rüyası.....	7
3.1.1 Hikâyenin Tahlili.....	7
3.1.1.1 Hikâyenin Özeti.....	7
3.1.1.2 Şahıs Kadrosu.....	11
3.1.1.3 Zaman Unsurları.....	16
3.1.1.4 Mekân Unsurları.....	17
3.1.1.5 Anlatım Teknikleri	20
3.2 Buluşma Yeri.....	27
3.2.1. Hikâyenin Tahlili.....	27
3.2.1.1 Hikâyenin Özeti.....	27
3.2.1.2 Şahıs Kadrosu.....	28
3.2.1.3 Zaman Unsurları.....	29
3.2.1.4 Mekân Unsurları.....	30
3.2.1.5 Anlatım Teknikleri.....	30
3.3 Bağlı Kapı.....	31
3.3.1 Hikâyenin Tahlili.....	31
3.3.1.1 Hikâyenin Özeti.....	31
3.3.1.2 Şahıs Kadrosu.....	32
3.3.1.3 Zaman Unsurları.....	33

3.3.1.4 Mekân Unsurları.....	33
3.3.1.5 Anlatım Teknikleri.....	34
3.4 Halli.....	36
3.4.1 Hikâyenin Tahlili.....	36
3.4.1.1 Hikâyenin Özeti.....	36
3.4.1.2 Şahıs Kadrosu.....	37
3.4.1.3 Zaman Unsurları.....	38
3.4.1.4 Mekân Unsurları.....	39
3.4.1.5 Anlatım Teknikleri.....	40
3.5 Mükevva.....	41
3.5.1 Hikâyenin Tahlili.....	41
3.5.1.1 Hikâyenin Özeti.....	41
3.5.1.2 Şahıs Kadrosu.....	42
3.5.1.3 Zaman Unsurları.....	42
3.5.1.4 Mekân Unsurları.....	43
3.5.1.5 Anlatım Teknikleri.....	44
3.6 Rezalet.....	46
3.6.1 Hikâyenin Tahlili.....	46
3.6.1.1 Hikâyenin Özeti.....	46
3.6.1.2 Şahıs Kadrosu.....	47
3.6.1.3 Zaman Unsurları.....	47
3.6.1.4 Mekân Unsurları.....	48
3.6.1.5 Anlatım Teknikleri.....	49
3.7 Yavşan Kokusu.....	50
3.7.1 Hikâyenin Özeti.....	50
3.7.1.1 Hikâyenin Tahlili.....	50
3.7.1.2 Şahıs Kadrosu.....	52
3.7.1.3 Zaman Unsurları.....	52
3.7.1.4 Mekân Unsurları.....	52
3.7.1.5 Anlatım Teknikleri.....	54
3.8 Yapraksız Dalların Yeşil Türküsü.....	56
3.8.1 Hikâyenin Tahlili.....	56
3.8.1.1 Hikâyenin Özeti.....	56
3.8.1.2 Şahıs Kadrosu.....	57

3.8.1.3 Zaman Unsurları.....	57
3.8.1.4 Mekân Unsurları.....	58
3.8.1.5 Anlatım Teknikleri.....	59
3.9 Yabancı.....	60
3.9.1 Hikâyenin Tahlili.....	60
3.9.1.1 Hikâyenin Özeti.....	60
3.9.1.1 Şahıs Kadrosu.....	61
3.9.1.3 Zaman Unsurları.....	62
3.9.1.4 Mekân Unsurları.....	63
3.9.1.5 Anlatım Teknikleri.....	63
3.10 Beyaz Yol.....	65
3.10.1 Hikâyenin Tahlili.....	65
3.10.1.1 Hikâyenin Özeti.....	65
3.10.1.2 Şahıs Kadrosu.....	66
3.10.1.3 Zaman Unsurları.....	67
3.10.1.4 Mekân Unsurları.....	68
3.10.1.5 Anlatım Teknikleri.....	68
3.11 Sabah Sisi.....	69
3.11.1 Hikâyenin Tahlili.....	69
3.11.1.1 Hikâyenin Özeti.....	69
3.11.1.2 Şahıs Kadrosu.....	69
3.11.1.3 Zaman Unsurları.....	71
3.11.1.4 Mekân Unsurları.....	71
3.11.1.5 Anlatım Teknikleri.....	72
3.12 Akşam Güneşi.....	73
3.12.1 Hikâyenin Tahlili.....	73
3.12.1.1 Hikâyenin Özeti.....	73
3.12.1.2 Şahıs Kadrosu.....	74
3.12.1.3 Zaman Unsurları.....	74
3.12.1.4 Mekân Unsurları.....	75
3.12.1.5 Anlatım Teknikleri.....	75
3.13 Sarı ve Sona.....	76
3.13.1 Hikâyenin Tahlili.....	76
3.13.1.1 Hikâyenin Özeti.....	76

3.13.1.2 Şahıs Kadrosu.....	76
3.13.1.3 Zaman Unsurları.....	77
3.13.1.4 Mekân Unsurları.....	78
3.13.1.5 Anlatım Teknikleri.....	78
3.14 Hurmayı Saçlar.....	79
3.14.1 Hikâyenin Tahlili.....	79
3.14.1.1 Hikâyenin Özeti.....	79
3.14.1.2 Şahıs Kadrosu.....	80
3.14.1.3 Zaman Unsurları.....	80
3.14.1.4 Mekân Unsurları.....	81
3.14.1.5 Anlatım Teknikleri.....	81
3.15 Yaz Akşamının Soğuşu.....	82
3.15.1 Hikâyenin Tahlili.....	82
3.15.1.1 Hikâyenin Özeti.....	82
3.15.1.2 Şahıs Kadrosu.....	82
3.15.1.3 Zaman Unsurları.....	83
3.15.1.4 Mekân Unsurları.....	83
3.15.1.5 Anlatım Teknikleri.....	83
3.16 Senin Şarkın... ..	84
3.16.1 Hikâyenin Tahlili.....	84
3.16.1.1 Hikâyenin Özeti.....	84
3.16.1.2 Şahıs Kadrosu.....	84
3.16.1.3 Zaman Unsurları.....	85
3.16.1.4 Mekân Unsurları.....	85
3.16.1.5 Anlatım Teknikleri.....	85
3.17 Vatan	86
3.17.1 Hikâyenin Tahlili.....	86
3.17.1.1 Hikâyenin Özeti.....	86
3.17.1.2 Şahıs Kadrosu.....	86
3.17.1.3 Zaman Unsurları.....	87
3.17.1.4 Mekân Unsurları.....	87
3.17.1.5 Anlatım Teknikleri.....	87
3.18 İnci Nine'nin Odası... ..	88
3.18.1 Hikâyenin Tahlili.....	88

3.18.1.1 Hikâyenin Özeti.....	88
3.18.1.2 Şahıs Kadrosu.....	88
3.18.1.3 Zaman Unsurları.....	89
3.18.1.4 Mekân Unsurları.....	89
3.18.1.5 Anlatım Teknikleri.....	89
3.19 Kul Pazarı.....	90
3.19.1 Hikâyenin Tahlili.....	90
3.19.1.1 Hikâyenin Özeti.....	90
3.19.1.2 Şahıs Kadrosu.....	90
3.19.1.3 Zaman Unsurları.....	90
3.19.1.4 Mekân Unsurları.....	90
3.19.1.5 Anlatım Teknikleri.....	91
3.20 Ada.....	92
3.20.1 Hikâyenin Tahlili.....	92
3.20.1.1 Hikâyenin Özeti.....	92
3.20.1.2 Şahıs Kadrosu.....	92
3.20.1.3 Zaman Unsurları.....	92
3.20.1.4 Mekân Unsurları.....	93
3.20.1.5 Anlatım Teknikleri.....	93
3.21 Yılan Efsanesi.....	94
3.21.1 Hikâyenin Tahlili.....	94
3.21.1.1 Hikâyenin Özeti.....	94
3.21.1.2 Şahıs Kadrosu.....	94
3.21.1.3 Zaman Unsurları.....	94
3.21.1.4 Mekân Unsurları.....	95
3.21.1.5 Anlatım Teknikleri.....	95

BÖLÜM IV

HİKÂYELERİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	97
4.1 Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Şahıslar ...	97
4.2 Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Zaman Unsurları ...	102
4.3 Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Mekân Unsurları ...	104
4.4 Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Bakış Açısı.....	109
4.5 Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Anlatım Teknikleri.....	111
4.6 Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Dil ve Üslup.....	115

BÖLÜM V

SONUÇ.....	119
KAYNAKLAR.....	122

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
Ek A. “Beyaz Yol” adlı hikâyenin orjinal metni	124
Ek B. Vagif Sultanlı’nın ve kitabının fotoğrafları... ..	129
ÖZGEÇMİŞ	132

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çağdaş Azerbaycan Edebiyatında Hikâye Türüne Kısa Bir Bakış

Azerbaycan bölgesi uzun yıllar insan akımına maruz kalmış bir bölgedir. Bu bölgede farklı medeniyetler birbirleriyle kaynaşmıştır. Yapılan akınlar Azerbaycan edebiyatını da etkilemiştir. Azerbaycan edebiyatına etki eden önemli kültürlerden biri de Türkler'dir. Selçuklular'ın Asya'daki büyük rolü bu etkiye neden olmuştur. İran'ı dağılmaktan kurtarıp birlik altına alan Türkler, İran edebiyatından da etkilenmişlerdir. Selçuklular zamanından beri devam eden Fars edebiyatı, Moğollar zamanında etkisini devam ettirmiştir (*Hikmet, 2013:72-81*).

19. yüzyıl sonu, 20. yüzyılın başlarında Azerbaycan'da yaşanan hareketlilik edebiyatı da etkilemiştir. Uzun yıllar İslâm etkisi altında kalan Azerbaycan edebiyatı, 19. yüzyıldan itibaren Batı edebiyatı etkisine girmeye başlamıştır.

Osmanlı'nın güç kaybetmesi, Azerbaycan bölgesinin bölünmesi Ruslar'ın önünü açmıştır. Bunun neticesinde Ruslar, Azerbaycan topraklarına girmeye başlamıştır. Azerbaycan toprakları yapılan antlaşmalar sonucunda paylaşılmıştır.

Paylaşılan bu topraklar neticesinde Azerbaycan edebiyatı iki koldan ilerlemiştir. Kuzey Azerbaycan Rusların, Güney Azerbaycan ise İranlıların hâkimiyetine girmiştir. Bunun sonucunda iki edebiyat arasında farklılaşma meydana gelmiştir.

Bir süre sonra Güney Azerbaycan edebiyatı zayıflarken, Kuzey Azerbaycan edebiyatı güçlenmiştir. Güçlenmesinde en önemli etken ise yeni bir sahanın oluşturulmasıdır.

Rusların Azerbaycan topraklarındaki emellerini fark eden aydınlar, bu emellerin önüne geçebilmek için özel okullar açmıştır. Bu okullar edebiyatın gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

Modern edebiyatın doğuşuna zemin hazırlayan adeta edebiyata yön veren Kudsi lakaplı Abbaskuluğa Bakıhanlı karşımıza çıkmaktadır. Bakıhanlı; âlim, yazar ve büyük bir fikir adamıdır. Uzun yıllar mütercimlik yapmıştır. 1846'da hacca giderken I. Abdülmecid Han'a "*Esrârü'l meleku*" adlı astronomiyle alakalı eserini takdim etmiştir. Hacdan dönenemiş bu ziyaretinde vefat etmiştir. "*Tezhib-i Ahlak*" adlı eserini orta halli insan tipi yetiştirmeyi amaç edinerek kaleme almıştır. "*Mişkâtü'l envâr*" adlı eserinde Farsça manzumeleri bir araya getirmiştir. Azeri edebiyatının ilk modern hikâyesinin yapı taşlarını oluşturan "*Kitab-ı Askeriyye*" adlı eserinde Asker adındaki gencin sevgilisiyle yaşadığı maceralar kaleme alınmıştır. Bu eserlerinin yanında "*Tebriz Ehline Hitab*" adlı eseri ve bunun yanında kaybolmuş "*Divan'ı*" da bulunmaktadır (*Akpınar, a.g.e: 44-48*).

Gerek yaptığı çalışmalarla gerekse kaleme aldığı eserlerle modern Azeri edebiyatının yapı taşlarını oluşturan yazar Azerî edebiyatı için altından daha değerli bir niteliğe sahiptir.

Azerî edebiyatında modern hikâyenin filizlenmesinin mimarı olan bir diğer önemli şahsiyette İsmail Bey Kutkaşanlı'dır. Uzun yıllar Çarlık ordusunda subaylık görevi yapmıştır. Varşova'da Fransızca yazmış olduğu "*Rechid-bey et Saadete-Chamine*" adlı kitabını neşrettirmiştir. Hayatı boyunca yapmış olduğu seyahatlerini "*Sefernâme*" adı altında kitaplaştırmıştır. "*Reşit Bey ve Saadet Hanım*" adlı hikâyesi yazarı büyük üne kavuşturmuştur. Reşid asil bir aileye sahip olmasına rağmen köylülerin özgür olmalarını isteyen bir şahıstır. Eserde Saadet Hanım'la Reşit Bey'in aşkı anlatılmaktadır. Kadın hukuku bakımından bu eser büyük öneme sahiptir (*Akpınar, a.g.e: 47-50*).

Modern Azerbaycan edebiyatının en büyük temsilcisi Mirza Fethali Ahunzâde'dir. Ahunzâde büyük bir fikir adamı, şair ve yazardır. Yayla ve köy hayatını yakından gözlemlemiş olan yazar bu gözlemlerini sonralarında eserlerinde zengin bir malzeme olarak kullanmıştır. Tiflis'te kurulan tiyatro binası sonrasında komedilerini yazmaya başlar. "*Temsilat*" adı altında bu eserlerini kitaplaştırır. Ahunzâde, Türk-İslam dünyasında tiyatro yazan ilk şahıs olarak edebiyatımıza katılır.

Komedilerinde hurafeleri, cahil din adamlarını, bilgisiz köy kadınlarını, adaletsizliği konu edindiği görülmektedir.

“*Kemallüddeve Mektupları*” yazarın görüşlerini en iyi anlatan eseridir. Hayalinde canlandırdığı iki şahsın mektuplaşmasını barındırır. Yavuz Akpınar’a (1994) göre Ahunzade’nin böyle bir eser yazmaya yönlendiren “*dinin insan cemiyetinin ilerlemesine, yükselmesine ve gelişmesine mâni olduğu*” yolundaki görüşüdür. Bu eserinde Ahunzâde Müslümanlığı tenkit etmektedir (*Akpınar, 1994: 51-55*).

Modern Azerbaycan edebiyatının gelişmesinde gerçekleştirdiği reformlarla, kaleme aldığı eserlerle büyük katkıda bulunan yazar gelecek nesillere de örnek olmuştur.

Azerbaycan edebiyatı 1960’lı yıllardan itibaren gücünü artırmaya başlamıştır. Sovyetler Birliği’nde meydana gelen değişmelerin payı bu artışın oluşmasına katkı sağlamıştır. Ne redeyse her alanda değişmeler olmuş ve bunun sonucunda gelişmeler meydana gelmiştir. Bu durumun oluşmasında siyasî baskının azalması önemli pay sahibi olmuştur. Edebiyatın gücünü arttırabilmesinde büyük pay sâhibi olan yazarlar: İsa Hüseyinov, Anar Rızayev, Elçin Efendiyev ve Mevlüt Sülaymanlı’dır (*Adıgüzel, 2006: 147-150*).

Stalin döneminin son bulması edebiyatın gelişmesine büyük bir katkı sağlamıştır. Baskıcı yönetimin son bulmasıyla insanın değeri artmış ve yazarlar rahat rahat eserler kaleme almaya başlamıştır.

Bu dönem yazarlarının dünya görüşleri, insana bakış açıları kendilerinden önceki yazarlar dan çok farklı olmuştur. Bu dönemin yazarları sosyalizmin kurallarını yıkarak bağımsızlık hareketini başlatmışlardır. Baskıcı yönetim nedeniyle vatan konusunu eserlerinde işleyemeyen yazarlar baskıcı yönetimin son bulmasıyla eserlerinde bu konuya geniş yer vermişlerdir. Millî ve manevî duyguları ele almışlardır.

Ekrem Eyllisli’nin “*Billur Küllüğün Masalı*” adlı hikâyesinde vatan konusunu işlediğini görmekteyiz. Mirza Manaf yaşadığı yerleri unutamayan, doğduğu topraklara hasret duyan biridir.

İsi Melikzâde’nin Güneşli Sonbahar hikâyesinde de vatan özlemi karşımıza çıkmaktadır. Cebrail’in arkadaşı olan Melik’in doğduğu topraklara dönme arzusu karşımıza çıkmaktadır (*Adıgüzel, a.g.e: 151-154*).

Bu yazarların önemli özelliklerinden biri de baskıya, zulme karşı gösterdikleri tavidir. Millî duygularını kaleme dökemeyen yazarlar artık bu duygularını eserlerine yansıtmaya başlamışlardır. Halkın millî duygularını yeniden canlandırmaya çalışmışlardır.

Baskıcı yönetime karşı dik duran bu yazarlar başarılı eserleriyle kendilerinden sonraki yazarlara ekol olmuşlardır. Bütün bu gelişmelerin meydana gelmesinde: İsa Hüseyinov, Sabır Ahmedov, İsi Melikzade, Yusuf Samedoğlu, Ferman Kerimzade, Ekrem Eylisli, Sa bir Azeri, Anar, Elçin Efendiyev ve Mevlüt Süleymanlı etkili olmuştur.

Bu yazarların üslupları kendilerinden önceki yazarların üsluplarından farklıdır. Bunun önemli etkenlerinden biri de içinde buldukları zamandır. İçinde bulunulan zaman yazarların eserlerini oluşturabilmesinde önemli paya sahiptir. Bu zamanda siyasî baskının azalması sonucunda yazarlar kendi dünya görüşlerini anlatan eserler kaleme alabilmişlerdir. Eserlerinde toplumsal konulara yer vermişler, insanın iç dünyasını da işlemişlerdir.

Eserlerinde mekân olarak genellikle köyü ele almışlar ve köyü şehirden üstün tutmuşlardır. Vatan, din, tabiat gibi konuların eserlerde geniş yer bulduğu görülmüştür. Azerbaycan edebiyatı farklı ırkların etkisinde kalmış uzun yıllar baskı altında olduğundan güçlenememiş, baskının azalması sonucunda gücünü arttırmış önemli bir edebiyattır. Azerbaycan edebiyatının son dönem yazarlarından olan Vagif Sultanlı, bu edebiyatın gelişmesinde büyük katkı sağlamıştır.

BÖLÜM II

VAGİF SULTANLI'NIN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Vagif Sultanlı, 1958'de Azerbaycan'ın Kürdemir ilçesinin Şahseven köyünde dünyaya gelir. 1974'te Köhnepazar Köy Ortaokulu'nu bitirir. İki yıl ilçe elektrik biriminde işçi olarak çalışır. 1981 yılında Azerbaycan Devlet Üniversitesi Filoloji Bölümü'nden pekiyi derece ile mezun olur.

1984'te "Azerbaycan Dram Sanatında Karakter Problemi" konusunda master tezini, 1997'te "Mehmet Emin Resulzâde'nin Hayatı ve Edebi Faaliyeti" adlı doktora tezini sunar.

Bakû Devlet Üniversitesi'nin Çağdaş Azerbaycan Edebiyatı Bölümü'nde profesördür. 1991 yılında Dünya Azerbaycanlılar Birliği'ni kurmuş ve birliğin başkanı seçilmiştir. Aynı birliğin organı olan "Azerbaycan'ın Sesi" gazetesini yayımlamıştır.

1995-1998 yıllarında ABD'nin Özgürlük ve Özgür Avrupa Radyosu'nun edebî programlar bölümünde muhabir olarak görev yapmıştır. Polonya'da yayımlanan "Hudaferin" (1995-1996), İsveç'te yayımlanan "Aras" (1996-1997) dergilerinin baş editörü olmuş, hâlen ABD' de yayınlanan "Dünya Azerbaycanlıları" (2002 yılından bu yana) ve Bakû'de yayınlanan "Filoloji Araştırmaları" (1995'ten beri) dergilerinin baş editörlüğünü yapmaktadır.

Vagif Sultanlı edebî yaratıcılığa erken başlamıştır. "Yavşan Kokusu" adlı ilk hikâyesi öğrencilik yıllarında basılmıştır. "İnsan Denizi" ve "Ölüm Rüyası" romanlarının yanında çok sayıda hikâye, eser ve makalelerin yazarıdır. Yazarın edebî eserleri "Sönmüş Yıldızlar" (1988), "İnsan Denizi" (1992), "Kul Pazarı" (1999), "Ölüm Rüyası" (2002) gibi kitaplarında toplanmıştır. "Pelin Kokusu" adlı ilk hikâyesi 1980 yılında "Azerbaycan Kadını" dergisinde yayımlanmıştır.

Yazarın birçok eseri basılmıştır: "Mehmet Resulzade'nin Edebi Dünyası" (1993), "Ağır Yolun Yolcusu" (1996), "Özgürlüğün Ufukları" (1997), "Azerbaycan Muhaceret

Edebiyatı” (1998), *“Edebi Nazari İllustrasİYalar”* (2000), *“Ömrün Nicat Sahili”* (2004). Bunların dışında yazarın çeşitli ülkelerde 200’den fazla makalesi basılmıştır.

Yazar, aynı zamanda tercüme işiyle de uğraşmış, dünya edebiyatının Yaroslav Hasek, Ervin Stritmatter, Reşat Nuri Güntekin, Veyo Meri, Martti Larni, Pyer Lagerkvist, Gustav Stopka, Sergey Jitomirski ve başka yazarların eserlerini Azerbaycan Türkçesine çevirerek yayımlatmıştır. Bu çevirilerin içinde *“Sergey Bilim Adamı”* tarihi romanı ve Reşat Nuri Güntekin’in *“Yaprak Dökümü”* ve *“Değirmen”* romanları daha başarılı olmuştur. Vagif Sultanlı Türkiye, Kıbrıs, Büyük Britanya, Rusya, Almanya, İsveç, Hollanda, Polonya ve başka ülkelerde düzenlenen uluslararası forum, sempozyum ve kongrelere iştirak etmiş ve Azerbaycan edebiyatını ve kültürünü tanıtmaya çalışmıştır.

2003’te Türkiye Cumhuriyeti’nin Kıbrıs, Balkanlar ve Avrasya Türk edebiyatları Kurumunun “Türk Diline Hizmet” ödülünü almıştır. Azerbaycan Yazarlar Birliğinin, Azerbaycan Gazateciler Birliği’nin üyesidir. Dünya Azerbaycanlıları Kongresi’nin Yönetim Kurulu üyesidir. Yazar, iki çocuk babasıdır (*Sultanlı, 2007:4-6*).

BÖLÜM III

VAGİF SULTANLI'NIN HİKÂYESİİNİN İNCELEMESİ

3.1. Ölüm Rüyası

3.1.1. Hikâyenin Tahlili

3.1.1.1 Hikâyenin Özeti

Hikâye buldozerin geçip gitmesiyle başlar. Uzakta, köyün eteğindeki mezarlıkta mezar taşları yükselir. Buldozerin kepçesi mezar taşına dokunarak tüyler ürperten ses koparır. Kahraman (O) uykudan uyanır. Mezarlığın yola çevrilmesine karşı çıkar ancak verilen görevi yapmak zorunda kalır. Uzun zaman mezarlıkta bir yakını olmasını ister. Mezarlıkta mezarlar kazılır. Bir haftadır kazma telaşı vardır. Mezarlığa yol yapmak isterler. Bu nedenle herkes mezarını taşır. Birkaç gündür çakıl dolu kamyonlar köye gelir. Yolun bir ay içinde teslim edilmesi gerekir. Mezarların bazıları taşınır. Altı yedi yaşlarında küçük bir çocuk O'nun yanına gelir. Çocuk hüngür hüngür ağlar. O'na annesinin mezarını uçurmamasını söyler. O'nun ise yapabileceği bir şey yoktur. Kendisine kalsa bir tane mezar taşına bile dokunmayacak ama emirin demiri kestiğini çok iyi bilir. Bir haftadır uyuyamaz. Cesetler, iskeletler rüyalarına girer. İnsanlar mezarlarını kazıp Babali Bağı'nın yukarısındaki yeni mezarlık alanına taşırlar. Hacı Mahmut'un mezarı da taşınır. Köyün insanları onu döverler. Belediye başkanı zor ayırır. Köylüyle başkan konuşur ancak başkan konunun kapandığını ve mezarlığın yol olacağını söyler. Aliş mezarlıktaki bu gürültünün ne olduğunu bilmez. Bir gecede aklını yitirir. Gözlerini açtığı anda zulmet gibi karanlıkta bulur kendini. Yattığı yerden ne sağına ne de soluna dönebilir. Bütün vücudu sarıdır. Aliş ne kadar uğraşsa da sarmalı açamaz. Sarmalın bir tarafından tutup çeker ve sarmalı yırtar. Yattığı yer mezardır. Ayakları ile kefeni yırtık pırtık eder. Burnundan fişkırarak kanla sakinleşir. Her şeyin farkına varır ve mezarın içinde ölümü bekler. Bir süre sonra sesler duyar. Birisinin öldüğünü ve onun defnedildiğini düşünür. Ancak kazılan kendi mezarıdır. İki adam Aliş'in parmağındaki yüzüğü almaya gelir. Mezarın açılacağı anda Aliş, bu iki adama seslenir. İki adam korkarak köye kaçarlar. Aliş yer altından yer üstüne çıkar. Bir süre düşünür. Sonra evine doğru gider.

Eve geldiğinde karısı Gamer'e seslenir. Gamer, Aliş'in sesini duyunca kocar. O ara evden Mesi'nin oğlu çıkar. Aliş âdeta kalbinden vurulmuşa döner. Karısı daha bir hafta geçmeden Mesi'nin oğluyula oynaşır. Mesi'nin oğlu Aliş'e ateş eder. Aliş kolundan vurulur ve mezarlığa kaçar. Mezarın içindeyken ışık, aydınlık isteyen Aliş, şimdi âdeta karanlık ister.

Yaşlı Halime oğlunun mezarını arar. Sonunda aradığı mezarı bulur. Oğlunun adı Evez'dir. Evez'in cenazesini iki asker getirir. Yaşlı Halime tabutu açmak ister ancak açtırmazlar. Evez'in ablası Sona beddua eder. Evez öldükten iki yıl sonra bile siyah elbiseyi üstünden çıkartmaz. Bu elbiseyi çıkartmayı ihanet sayar.

Yolcu ile Peri'nin çocuğu doğar. Çocuk hastaneden çıktıktan bir hafta sonra ölür. Komşular çocuğun öldüğünü iki gün sonra öğrenir. Babanın tek derdi çocuk için verilecek olan yüz manattır. Bu nedenle çocuğunun öldüğünü herkesten gizler. Çocuğu geceleyin mezarlığa götürüp defnederler. Adam amacına ulaşır. Çocuk için verilen yüz manatı alır. Kadın o günden sonra uyuyamaz. Vicdan azabı çeker. Mezarlığın yola çevrilmesine başka türlü bakar. Çocuğu nefse kurban verdikleri, âdetlere göre defnetmedikleri için mezarlık taşınıyor diye düşünür. Peri her gün Yolcu'ya yalvarır. Başımıza ne geldiyse bu manattan geldi bırak onu gidelim mezarı bulalım diye yalvarır. Kadına uykular haram olur. Yolcu da pişman olur. Gece gündüz mezarı ararlar ancak bulamazlar. Yolcu, mezarı bulamazsa Peri'nin yaşayamayacağını anlar. Canla başla mezarı arar fakat bulamaz.

Celâl amca uzun yıllar çalışıp köyüne gelir. Ancak karısıyla kızı onunla ilgilenmez. Onu kuru ekmeğe muhtaç ederler. Celâl Amca hastaneye gitmek ister. Çünkü hastanede güzel yemekler vardır. Memleketine defnedilmeyi vasiyet eder ancak çocukları bunu yapmaz. Sefi'nin mezar taşı çalınır. Küçük çocuk, mezar taşını Sefi'nin çocuklarının çaldığını söyler. Bunu da Zeynep teyzeden duyduğunu belirtir.

Altı aydan beri Abiş amca kendi mezarını kazar. Tam mezarını bitireceği zaman mezarlığın taşınacağını öğrenir ve bu duruma çok üzülür. Çolak Seftir, Abiş amcaya evine gitmesini ve öldüğünde istediği gibi mezarını kazacağını söyler. Ancak Abiş amca, ona inanmaz. Mezarlıkta kendi kazdığı mezarın başında herkesin içinde ölür.

Yaşlı Cevahir, kimi kimsesi olmayan biridir. Hamamda ücret almadan sabah akşam çalışır. Kocasını kaybettikten sonra kadın delirmeye başlar. Kardeşi yoktur ancak herkese kardeşinin olduğunu söyler.

Nazlı Hanım'a kardeşinin kendisini çağırdığını söyler. En güzel elbiselerini giyip köyden çıkıp gider. Bir ay sonra delirmiş vaziyette geri gelir. Kendi kazdığı mezarda ölü bulunur.

Karaş ile Kumru, aralarında altı yaş olmasına rağmen birbirlerini severler. Bekir de bu sevgiyi bilmesine rağmen Kumru'ya elçi gönderir. Kumru bunu kabul etmez. Bunun üzerine Bekir, Kumru'yu zorla kaçıtır. Karaş, Bekir'den ömür boyu nefret eder. Kumru'nun çocuğu dünyaya gelir. Ancak bu çocuk sürekli uyur. Kumru, çocuğun sürekli uyumasından korkar. Çocuk, rüyasında altı kardeşinin olduğunu öğrenir. Çocuk gördüğü rüyaların etkisinden çıkamaz. Bir süre sonra çocuk ölür. Çocuk öldükten sonra Bekir, Kumru'ya karşı kinlenir. Onu her gün öldüresiye döver. Kumru daha fazla dayanamaz ve ölür. Karaş, Kumru'nun mezarını ziyaret eder. Bekir, Kumru'nun mezarını taşımaz. Bunun üzerine Karaş, Bekir'i tehdit eder. Bekir de, Karaş'tan korkar.

Umu Hanım köyün en güzel kızlarından biridir. Erkekler tarafından kandırılır. Birkaç kez evlenir. Köydekilerin diline düşer. Erkeklerin dilinde hep Umu Hanım vardır. Umu Hanım evlendiğine pişman olur. Güzelliğinin gittiğini düşünür. Aynı zamanda erkeklerin dilinde olmasından dolayı kocasına mahcup olduğu için üzülür. Bu acıya daha fazla dayanamaz ve evin önünde kendini asar.

Çolak Sefter köyün mezar kazıcısıdır. Bir mezarı yirmi beş manata kazar. Ancak mezarlığın taşınmasından dolayı işleri yoğunlaşır ve bir mezarı elli manata kazmaya başlar. Para için çoluk çocuğunu yalanlarla kandırıp yanında gece gündüz çalıştırır. Çolak Sefter, mezar kazarken Fâik Hoca'nın mezarını görür. Fâik Hoca'nın ölümü sır gibidir. Fâik Hoca hırsız diye akıllarda kalır. Suçu en küçük oğlu üstlenir. Çocuk on yedi yaşında hapse girer. Gençliğini babası için feda eder.

Mezarlıkta başıboş bir köpek vardır. Sahibi öldükten sonra her gittiği kapıdan kovulur. Kimse onu sahiplenmez. Her gün sahibinin mezarına gider. Sahibinin mezarını taşımaya başlar.

Bakü'den altı ay önce Sultanzâde'nin cenazesi getirilir. Sultanzâde köyün gururudur. Yirmili yaşlarda köyünden ayrılır. Okuyup adı sanı bilinir biri olur. Bütün köy Sultanzâde'yle gurur duyar ve onu çok sever. Sultanzâde'yi herkes malı mülkü olduğu için mutlu zanner ancak o gurbetin verdiği acıyla yanıp tutuşur. Mezarının köyünde olmasını vasiyet eder. Bu vasiyeti yerine getirilir. Sultanzâde'nin mezarını kimse taşımaz.

Sultanzâde'nin evlatlık alıp yirmi yıl büyüttüğü kızı mezarlığa gelir. Rüyasından gördüğü babasının mezarını bu köyde arar. Elindeki taşla mezar taşlarına vurup dinler. Ne yaparsa yapsın babasını bulamaz.

Oruç amca hayatın çemberinden geçmiş biridir. Mezarlığın taşınacağını duyduğunda çok şaşırır. Hayatı boyunca böyle bir durumla karşılaşmaz. Sovyet hükûmetini eleştirir ancak ellerinden bir şey gelmez.

Cafer'in annesinin mezarına kimse sâhip çıkmaz. Cafer'e telgraf çekilir ancak Cafer geri dönüş yapmaz.

Köpek, sahibinin kemiklerini ağzıyla yeni mezarlığa taşır.

Umu Hanım'ın mezarını çocukları taşımak ister ancak babaları buna izin vermez. Fâik Hoca'nın mezarını da öğrencileri taşımak ister ancak hanımı izin vermez.

Aliş mezarlıkta belinde kefenle herkesin karşısına çıkar. Mezarlıktakiler onun hortladığını düşünerek ondan korkarlar. Aliş'in uzun yıllar arkadaşı olan Bekir bile korkudan yere yığılır. Aliş'i taşa tutarlar. Bunun üzerine Aliş kaçarak uzaklaşır.

Yaşlı Halime elindeki taşlarla oturduğu yerde kuru ağaç gibi kalır. Çocuklarının gözleri önünde mezarlıkta can verir.

Bütün köye karanlık çöker. Köyün her yanı sessizlik içinde kalır. Uzun tüyleri yeri süpüren acayip bir hayvan olan goreşen* insanların kemiklerini yer.

* Efsane ve masallardan gelerek halk düşüncesine yerleşmiş kediye benzer korkunç bir yaratık.

O, rüyasında sürekli annesini görür. Annesiyle buluşmak için anlaşırlar. Ancak annesi ondan kaçır. Bir taraftan yanındaki çocuk diğer taraftan rüyalarındaki annesi onu dehşet verici bir duruma sokar. Mezarlıkta çalışırken dehşet verici bir gürültü kopar.

3.1.1.2. Şahıs Kadrosu

Edebi eserlerin oluşturulması için gerekli en önemli şey insandır. Olay, eserin yapı taşıdır. Olayın olması için de “insan” gereklidir. Dolayısıyla “insan” edebi eserlerin vazgeçilmez unsurudur. İsmail Çetişli şahıs kadrosunu şu şekilde ifade eder: “*Şahıs kadrosu; hikâye, roman ve tiyatrodan anlatılan/ sahnelenen olayları var eden ve yaşayan insan ve insan hüviyetine büründürülmüş varlıklardır.*” (Çetişli, 2014:88-95)

Şahıs kadrosu edebi eserlerin bel kemiğidir. Olaylar bu eserlerde yer alan şahısların etrafında şekillenir. Edebi eserlerde şahıs kadrosu; asıl kahraman, hasım güç, yönlendirici, yazarın sözünü emanet ettiği kişi ve dekoratif unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir eserin iyi anlaşılabilmesi için şahıs kadrosunun belirlenmesi gerekir.

Eserlerde yer alan şahıs kadrosu sadece insan olmamakla birlikte insan hüviyetine büründürülen varlıklarda karşımıza çıkmaktadır. Vagif Sultanlı'nın “*Ölüm Rüyası*” adlı hikâyesinde varlık kadrosu insanlardan oluşmaktadır.

Mehmet Tekin şahıs kadrosunun önemini şu şekilde ifade etmiştir: “*Romancının muhayyile gücü ve yazma yeteneğiyle aslına benzer yaratılan bu dünyada basılıca ilgi odağı, kişidir. İlgi odağıdır; çünkü, diğer öğeler onun için vardırırlar ve söz konusu dünyaya onunla bir anlam ve işlev kazanmaktadır.*” (Tekin, 2015:79-85)

“*Ölüm Rüyası*” adlı hikâye şahıs kadrosu açısından zengin bir hikâyedir. Birbirinden farklı özelliklere sahip olan karakterler karşımıza çıkmaktadır. Eserde yer alan tipleri konularına göre bölümlere ayırmak mümkündür.

Nurullah Çetin, konularına göre tipleri “sosyal, psikolojik ve zihinsel” olarak üç gruba ayırır. Sosyal tipler sosyal şartlar nedeniyle ortaya çıkmış olguları, psikolojik tipler kişinin doğuştan getirdiği sosyal olmayan değerleri, zihinsel tipler ise zihin faaliyetleriyle ilgili değerleri temsil eden tiplerdir. (Çetin,2009) Vagif Sultanlı'nın “*Ölüm Rüyası*” adlı hikâyesinde psikolojik tipler karşımıza çıkmaktadır. Hikâyede iyi yönlü şahıslarla birlikte

kötü karakterli şahıslarda bulunmaktadır. Hikâyede yer alan Yolcu karakteri kötü huylu, gözünü para bürümüş birini temsil ederken Halime karakteri evlatlarına bağlı annelik duyguları ağır basan ve evlatlarına candan bağlı bir şahısı temsil eder.

“Ölüm Rüyası” hikâyesinde yer alan şahıslar günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz özelliklere sahiptirler. Hayat karşısında mücadele eden, psikolojisi bozuk insanlar karşımıza çıkmaktadır. Hikâyede yer alan şahıslar şunlardır:

O: Belediye tarafından mezarlığı yola çevirmekle görevlendirilmiştir. Bu görevi yapmak istemez ancak yapmak zorundadır. Mezarlığın yola çevrilmesine karşıdır. Buldozerle mezarlıkta çalışır. Bütün köy halkı kendisine düşmandır. Ancak onun bir suçu yoktur. O, emir kuludur. Bu iş yüzünden hayatı dehşet verici hâl alır. Kemikler, cesetler rüyalarına girer. Bu iş onu âdeta hayattan koparır. Rahat uyuyamaz hâle gelir. Hikâyenin sonunda da buldozerle kaza yapar.

Çocuk: Kahramanımızın yanına sürekli gelen çocuktur. Adı belli değildir. Diğer çocuklardan farklıdır. Ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüştür. Sürekli kahramanımıza annesinin mezarını taşımasını söyler. Annesinin mezarına bir şey olacak diye korkar. Kahramanımız ise çocuk karşısında çaresizdir.

“Annemin mezarını uçurma Allah aşkına uçurma. Uçurmayacağına annen üzerine yemin et”. (Sultanlı, 2006:12)

Hacı Murat: Mezarı taşınanlardan biridir. Mezarının üstündeki türbe sökülüp yeni mezarlığa taşınmıştır.

Miriş: Kahramanımızın mezarlıkta çalışırken yanında olmasını istediği kişidir.

Belediye Başkanı: Köylünün düşüncelerine önem vermeyen, onların mezarlarını hiçe sayan bir yol için bütün insanların nefretini kazanan kişidir. Tek derdi mezarlıktan yol geçirmektir. Bunu hikâyede şöyle görebiliriz:

“Size, demişti, iyi bir mezarlık yeri ayırdım. Taşının ölülerinizi oraya. Ne yardıma ihtiyacınız olsa yapacağız.” (Sultanlı, 2006:15)

“Be adam, ben size insan gibi söz verdim, daha demedim ki, laf güreştirelim.”
(Sultanlı, 2006:15)

Aliş: Herkes tarafından öldü zannedilip defnedilen kara gözlü birisidir. Aliş mezarda uyandığında nerede olduğunu anlayamamıştır. Uyandığında kendisini mezarda bulmuştur. Bu karanlık ve zulmetin içinden çıkıp aydınlığa kavuşmak ister. Hırsızlar parmağındaki yüzüğü çalmak için mezarını açtıklarında oradan çıkmıştır. Bir hafta aç, susuz yaşar. Evine döndüğünde karısının başkasıyla birlikte olduğunu gördüğünde hayatı kararır. Aydınlık yerine karanlığı istemektedir. Aliş ailesi tarafından hemen unutulmuş ve hortladı zannedilip köye korku salan biridir. İnsanlardan uzak, bir başına mezarında yaşar.

Gamer: Aliş’in karısıdır. Eşinin ölümünden hemen sonra Mesi’nin oğluyla oynaşmaya başlamış kötü huylu bir karakterdir.

Mesi’nin Oğlu: Kocasını yeni ölmüş bir kadınla oynaşmaktan utanmayan ahlâksız bir karakterdir.

Halime: Saçları boyun boğazına dökülmüş yaşlı biridir. Oğlunun ölümü onu derinden etkilemiştir. Hayatının her ânında oğlu için feryat figan etmektedir. Oğlunun adı Evez’dir. Askerde ölmüştür. Gece gündüz mezarlıkta ağlar. Diğer çocuklarının söylediklerini duyamaz hâlededir. Oğlunun mezarı başında harap bir hâle gelmiş ve orada ölmüştür. Oğlunun mezarının taşınmasına müsaade etmez. Bu uğurda canını ortaya koyar.

Evez: Halime’nin oğludur. Askerde şehit düşmüştür.

Sona: Halime’nin kızıdır. Kardeşinin ölümü onu da derinden etkilemiştir.

Yolcu: Peri’nin kocasıdır. Üç günlük dünyada kendini paraya kaptıran ve bu uğurda evladının üstünden para kazanmaya çalışan ahlâksız bir karakterdir. Bir haftalık olan çocuğunun öldüğünü herkesten gizli tutmuştur ve evlâdını gizlice önemsiz bir vaziyette defnetmiştir. Bunun tek amacı ise çocuk için devletten alacağı yüz manattır. Hikâyenin sonunda yaptıklarından pişman olur.

Peri: Yolcu'nun karısıdır. Bir haftalık bebeğinin ölmesine çok üzülmüştür. Kocasının para için oğlunu usullere göre defnetmemesi için yakmaktadır. Mezarlığın taşınmasını da buna bağlar. Çocuğunun mezarını bulmak için gece gündüz çalışır. Geceleri rahat uyuyamaz. Yolcu'yu suçlar.

Molla Muhammet: Dinî nitelikli karakterdir. Hastaların devâ bulması için götürüldüğü karakterdir.

Yaşlı Adam: Oğlunun ölümüyle yüreği yanan bir karakterdir. Oğlunun mezarını yaşlı hâliyle tek başına taşımaya kalkar. Yavrusunun ellerini evine götürür ancak o eller ona rahat vermez. Evladının mezarını taşır. Evladının kemiklerini topladıkça yavrusu gözünün önüne gelir.

Celâl Amca: Celâl amca, bu köye yabancı olan gençliğinde dünyanın her tarafını gezen ancak yaşlandıktan sonra göçebe hayatı bırakıp bu köye yerleşen biridir. Oğullarını ve kızlarını evlendirdikten sonra bu köye tamamen bağlanmıştır. Ancak yüreğinde her zaman gurbet acısı vardır. Toprak onu çekmektedir. Soğuk kış günü karısını da alıp vatanına dönmüş ev ve ahır yapmıştır. Bir şekilde hayatını devam ettiren Celâl amcaya karısı ve kızı çok acı çektirmişlerdir. Bir tabak yemeği önüne koymamışlardır. Celâl amcanın en büyük arzusu hastaneye gitmektir. Çünkü hastanede yemek vardır. Karısı ve evlatları tarafından itilip kakılan âdeta yük olarak görülen bir karakterdir.

Sefi: Mezarının taşı çalınan karakterdir.

Seyfi'nin Çocukları: Mezar taşlarını çalıp satmakla suçlanan karakterlerdir.

Çolak Sefer: Köyün mezar kazıcısıdır. Bir tane mezarı yirmi beş manata kazarken mezarlığın taşınması gündeme geldiğinde bir mezarı elli manata kazan fırsatçı bir karakterdir. Daha fazla mezar kazıp daha fazla para kazanmak istediği için çocuklarını da gece gündüz çalıştıran vicdansız bir karakterdir.

Abiş Amca: Yaşlı biri olan Abiş amca uzun zamandan beri mezarını kazmaktadır. Mezar taşını yontup adını soyadını bile yazmıştır. Hayat karşısında yorulmuş ve ölümü

bekleyen bir karakterdir. Mezarlığın taşınmasına çok üzülür. Çünkü bu mezarı kazmak için altı ay uğraşmıştır ve yeni mezar kazacak hâli yoktur.

Yaşlı Cevahir: Köyün hamamında hizmetçi olarak çalışan kimsesiz biridir. Maaş almadan gece gündüz hamamda çalışır. Hasay adındaki kocası kendisinden çok önce ölmüştür. Kardeşi yoktur ama herkese kardeşinin olduğunu söyler. Köyden kardeşini görmek için gittikten bir ay sonra delirmiş vaziyette dönmüştür. Mezarında ölü vaziyette bulunmuştur.

Hasay: Yaşlı Cevahir'in kocasıdır.

Hamamcı Ağa: Köy hamamının sahibidir.

Nazlı Hanım: Yaşlı Cevahir'in arkadaşıdır.

Yılan Avcısı: Efsun çalarak mezarlıktaki bütün yılanları toplayan kişidir.

Karaş: Kumru'yu çok seven ancak ona kavuşamayan âşık karakterdir. Bekir Kumru'yu elinden almıştır. Kumru'nun mezarını sürekli ziyaret etmiştir.

Bekir: Kumru istemediği hâlde onu zorla alan biridir. Bütün çocuklarının ölmesinden Kumru'yu sorumlu tutar ve döverek Kumru'yu öldürür. Acımasız biridir.

Kumru: Karaş'ı sevmesine rağmen Bekir'le zorla evlenen bahtı kara biridir.

Kumru'nun Çocuğu: Kendinden önceki kardeşleri doğmadan ölmüştür. Çocuk sürekli uyuyan ve uykuda garip rüyalar gören ve etkisinden çıkamayan bir karakterdir. Çocuk da fazla yaşamadan ölür.

3.1.1.3. Zaman

Edebi eserlerde şahıs kadrosu ve bu şahıs kadrosunun oluşturduğu bir olay vardır. Bu olayların da geçtiği bir zaman vardır. Evrende yer alan her şey meydana geldiği andan itibaren nasıl zamanla şekillenirse edebi eserde bu şekilde şekillenir. Bir olay doğar belli

bir süre devam eder ve bir süre sonra son bulur.

İsmail Çeşli edebi eserlerde zamanı Şu Şekilde değerlendirir: “*Kısacası; roman ve hikâyede iki farklı zaman söz konusudur. Bunlar; ‘vak’a zamanı’ ve ‘anlatma zamanı’dır.* Çeşli’ye (2014) göre olayların başlama noktası ile bitiş noktası arasında geçen zamana vak’a zamanı, olayların anlatıcı tarafından görülüp idrak edildikten sonra kendi tercih ve imkanlarına göre okuyucuya nakledildiği zaman denir.

Edebi eserlerde zaman gerçek zaman değildir. Yazar bir edebi eser oluştururken itibari zaman kullanır. Yazar eserinde gerek gördüğü olayı uzatabilir yahut kısaltabilir.

Nurullah Çetin edebi eserlerde zaman unsurunu Şu Şekilde dile getirmiştir: “*Roman, bir zaman sanatıdır ve geniş bir zamana yayılan olay, durum, oldu, yaşantı duygu, hayal ve düşünce unsurlarının sergilenmesidir.*” (Çetin, 2009:126-131)

Bir edebi eser oluşturulurken şahıs kadrosunun yanında zamanında önemi büyüktür. Dolayısıyla yazarlar eserlerini oluştururken zaman unsurunu çok dikkatli bir Şekilde kullanmışlardır. Kimi yazarlar eserlerinde takvimî zamanı kullanırken kimileri de takvimî zamanı kullanmazlar. Vagif Sultanlı’nın “*Ölüm Rüyası*” adlı eserinde takvimî zaman bulunmamaktadır.

Yazar zaman unsuru olarak genellikle gece kavramı üzerinde durmuştur. Hikâyede geçen olayların çoğu gece meydana gelmektedir. Hikâyede geçen zaman ifadelerini Şu Şekilde görebiliriz:

“*Bir gecede başına gelenlerden aklını yitirmişti.*” (Sultanlı, 2006:16)

“*Geceleri yılanın sesini duyuyor, biliyordu ki, yılan evin çatıyla tavanı arasında ge celiyor.*” (Sultanlı, 2006:209)

“*Çocuğu gece getirip mezarlıkta gömdükleri günden beri her Şey hafızasında birbirine karışmıştı ve varlığını sarsan bu karma karışıklıktan hangi yolla kurtulacağını bilmiyordu.*” (Sultanlı, 2006:40)

Görüldüğü üzere hikâyede olaylar zaman dilimi olarak gece cereyan etmektedir. Hikâyede yer alan diğer zaman ifadeleri Şu Şekildedir:

“Bir hafta! Demek, bir haftadır toprağa gömül...” (Sultanlı, 2006:23)

*“Ay ışığında adını, soyadını okudu. Doğum ölüm tarihine baktı. Kırk yedi yıl...”
(Sultanlı, 2006:24)*

“Kaç gündün beri kefen içerisinde uzandığı mezarın bunaltıcı havasından sonra, sıcak yaz gecesi bile ona soğuk geliyordu.” (Sultanlı, 2006:25)

“O zamanlar yırtık pırtık içinde, ışık saçan bu çingene güzeline inanmamıştı, iki defa ölmenin ne olduğunu anlamamıştı.” (Sultanlı, 2006:26)

“Yirmi beş yıllık âile hayatı boyunca sevip inandığı bir kadının, daha yedisi bile çıkmadan böyle bir işe kalkışacağı, yası bitmemiş evine oynaş getireceği aklının ucundan bile geçmezdi.” (Sultanlı, 2006:32)

“Sabah olmasına az, çok az vardı.” (Sultanlı, 2006:33)

“Sanki bu yeryüzünde tek o kalmıştı, bu mezar taşları kalmıştı, bir de bir hafta, gece gündüz ne olduğunu bilmeden yaşadığı bu mezar çukuru kalmıştı.” (Sultanlı, 2006:36)

“Allah’ım o zaman Yaşlı Halime ne olaylar çıkarmıştı.” (Sultanlı, 2006:37)

“Yarın seni Molla Muhammed’e götüreceğim.” (Sultanlı, 2006:37)

3.1.1.4 Mekân Unsurları

Olayların olması için şahısa ihtiyaç duyulduğu gibi şahıslarında olayı meydana getireceği yer olmalıdır. Yazar eserini oluşturken ya hayalî ya da gerçek mekan kullanmak durumundadır. Çetişli’ye (2014) göre *“Mekan; en basit haliyle eserde yaşanan olayların sahnesidir.*

Edebi eserlerde şahıslar içinde buldukları mekana göre değerlendirilebilir. Vagif Sul-

tanlı “*Ölüm Rüyası*” adlı hikâyesinde köyü mekan olarak seçmiştir. Bu köyde yaşayanlarda günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz karakterde şahıslardır.

Yazar eserini oluştururken mekanı titizlikle kullanır. Çünkü oluşturacağı itibari bir olayın her mekana uygun olması mümkün değildir. Hikâyenin adında da anlaşılacağı gibi Vagif Sultanlı bu hikâyesinde ölüm teması üzerinde durmuştur. Dolayısıyla kullanacağı en önemli mekanlardan biri de mezarlıktır. Bu sebeple hikâyede olayların geçtiği yer olarak mezarlık karşımıza çıkmaktadır.

Hikâyelerde yer alan mekanları yazar okuyucuya tasvir ederek gösterebildiği gibi mekanı araç olarakta kullanabilir. Vagif Sultanlı “*Ölüm Rüyası*” adlı eserinde mekanları tasvir tekniğinden yararlanarak okuyucuya etkili bir biçimde sunmuştur.

Mekanlar edebi eserlerde açık ve kapalı mekanlar olarak kullanılmıştır. Olayların geçtiği köy, kasaba gib geniş mekanlar açık mekan olarak değerlendirilirken oda, ev gibi mekanlar kapalı mekan olarak değerlendirilmiştir. “*Ölüm Rüyası*” adlı hikâyede yazar genel olarak açık mekanları tercih etmiştir. Hikâyede geçen açık mekanlar ise şunlardır: köy, mezarlık, Bakü...

Mekanlar soyut ve somut olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Gerçek dışı olan mekanlar soyut mekanlar olmakla birlikte reel olan mekanlar somut mekanlardır. “*Ölüm Rüyası*” adlı hikâyede soyut mekanlar karşımıza çıkmamaktadır. Yazar hikâyesinde somut mekanları kullanmayı tercih etmiştir.

Hikâyede yer alan mekânları şu şekilde görebiliriz:

Eski Mezarlık: Hikâye eski bir mezarlıkta başlar. Vagif Sultanlı’nın hikâyelerinde vazgeçilmez bir yer olan mezarlık bu hikâyede de karşımıza çıkmaktadır. “*Ölüm Rüyası*” adlı hikâyenin en önemli mekânıdır. Olaylar burada cereyan etmektedir. Mezarlıktan yol geçecek ve bu sebeple kişilerin mezarlıktaki akrabalarının mezarlarını taşıması gerekmektedir.

“Buldozer yeri göğü inlete inlete geçip gidiyor. Uzakta, köyün eteğindeki mezarlıkta topraktan yeşerip kalkmış gibi siyah mezar taşları yükseliyor. “(Sultanlı, 2006:9)

“Ama şimdi aniden mezar içini ısıttı. Ve uzak çocukluk yıllarında kalbinde doğan, yaşı büyüdükçe yıldan yıla boy atarak büyüyen o keder ağır ağır çekip gitmeye başladı.” (Sultanlı, 2006:11)

“Mezarlığa sıradışı bir sükûnet çökmüştü. Demin bağıra bağıra köye doğru kaçıp giden o iki kişinin sesi hâlâ daha kulaklarındaydı.” (Sultanlı, 2006:25)
“Mezarlığa kadar durmadan yürüdü.” (Sultanlı, 2006:32)

“Mezarlığı tekrar baştan sona dolaşıp annesinin yanına döndü.” (Sultanlı, 2006:47)

Köy: Hikâye bir köyde geçmektedir. Köyün adı belirtilmemiştir. Olayların neredeyse tamamı köyde geçmektedir.

“Köyün ışıkları sayılacak kadardı. Demin bağıra bağıra köye doğru koşan o iki kişinin sesine, köpeklerin havlaması hâlâ daha kesilmemişti.” (Sultanlı, 2006:27)
“Sultanzâde yirmili yaşlarda bu köyden çıkıp gitmişti, nerede okumuştı, okuyup ne olmuştu, bunu bilmiyordu.” (Sultanlı, 2006:78)

Babali Bağı: Yeni mezarlığın olduğu yerin yakınında bir yerdir.

Yeni Mezarlık: Eski mezarlıktan yol geçeceği için oradaki mezarların taşınacağı yerdir.

Bakü: Sultanzâde'nin köye gelmeden önce kaldığı yerdir.

3.1.1.5 Anlatım Teknikleri

Anlatım teknikleri, yazarların eserlerini oluştururken yararlandıkları ve âdeta altın gibi bir öneme sahip niteliktedir. Yazarlar, eserini oluştururken eserine güç kazandırmak için bu teknikleri kullanırlar. Anlatım teknikleri diye adlandırdığımız teknikler şunlardır:

- Tasvir Tekniği
- Anlatma Gösterme Tekniği
- Mektup Tekniği
- Özetleme Tekniği

- Geriye Dönüş Tekniği
- Montaj Tekniği
- Otobiyografik Tekniği
- Leitmotiv Tekniği
- Diyalog Tekniği
- İç Diyalog Tekniği
- İç Çözümleme Tekniği
- İç Monolog Tekniği
- Bilinç Akımı Tekniği

Yazarlar, ele aldığı konuyu en güzel şekilde anlatabilmek için bu tekniklere başvururlar. Bu teknikler eserlere dinamizm katar. Eserler için bu derece öneme sahip olan bu tekniklerden de Vagif Sultanlı da yararlanmışır.

“Ölüm Rüyası” adlı hikâyede yazar birden çok anlatım tekniğinden yararlanmışır. Bu teknikleri şu örneklerde görebiliriz:

Diyalog Tekniği

Vagif Sultanlı “Ölüm Rüyası” hikâyesinde diyalog tekniğine sıklıkla başvurur.

Diyalog tekniğini hikâyede şu şekilde görebiliriz:

“Size, ne demişti, iyi bir mezarlık yeri ayırdım. Taşının ölülerinizi oraya. Ne yardıma ihtiyacınız olsa, yapacağız.

Olmaz mı ki, sayın başkan, yol için öyle bir yer ayırsanız, ne yardıma ihtiyaç olsa, biz kendimiz ederiz. Mezarlık kalsın kendi yerinde.

Başkan sinirlenip kendini kaybetmişti:

Be adam, ben size insan gibi söz dedim, daha demedim ki, laf güreştirelim. Adam yeni çalışan, ilçeye geleli daha bir ay olmadı. Kalkıp şimdi boş şey uğruna onunla yüzgöz mü olalım?

Nasıl “boş şey uğruna”? Mezarlık da küçük iş mi? Bunu da içlerinden birisi demişti.” (Sultanlı, 2006:15)

İnce sesli:

“Vallahi, dizlerim kesiliyor, korkuyorum düşerim, mezarlıktan çıkamam diye.

Kalın sesli:

Zaman geçiyor. Daha ne kadar yol gideceğiz biz, dedi.

İnce sesli:

Hayır, gel kendin in, dedi buraya kadar ben yaptım, bundan sonrasını kendin yap.

Kalın sesli:

Eee, adam ol, ölünün neresinden korkuyorsun? Bir haftanın ölüsü dirilip yemeye cek ya seni, dedi”. (Sultanlı, 2006:22)

“Evladım, dedi, galiba rahatlasın, mezarlıkta kimsen yok senin.

Yok, amca, dedi, benim kimsem yok.

Şanslısın evladım, kimsen yok. Bu mezarı söküp taşımanın ne eziyet olduğunu bil miyorsun... Kimlerdensin, evladım?

Benim kimsem yok amca...” (Sultanlı, 2006:41)

“Allah seni bahtiyar etsin evladım, dedi. İşime çok yaradın. Sen olmasan bu kadar yolu gelebilmem zor olurdu.

Bir değil, amca, dedi, Allah sana da ömür versin.” (Sultanlı, 2006:43)

“Dedemin mezar taşını Seyfi'nin çocukları çalmışlar...”

Annesi:

Nasıl, nasıl? Anlamadım...

Diyorum ki dedemin mezar taşını çalanlar Seyfi'nin

çocukları. Annesi yerinden fırlayıp kalkarak:

Kim söyledi bunu sana?

Çocuk:

Zeynep Teyze gelmişti, o dedi. Evde oturup bekliyor. Beni, seni çağırayım diye gön derdi.” (Sultanlı, 2006:48)

“En azından yeni mezarları taşısaydık yine. Bazıları var, cesedi soğumamış bile...”

Yaa, bir mi, iki mi, hangi birini taşıyasın...

Sultanzâde'nin mezarına ne diyorsun, en azından ona gücümüz yeterdi. Ama bir zaman gelecek bunu yapmadığımız için kafamızı vuracağız.

Vallahi bana kalsa, bu işi üstlenirdim, ne zorluğu var ki, iki gençle bir şekilde

yoluna koyardımama beni üzen, yakan o ki, bu kısmetsizlerin arabalarından hiç mi birinin aklına gelmiyor mezarlıkta böyle adamlarının olduğu.

Sözünün kuvvetine, kaç gündür, bu muhabbet başladıktan beri mezarlıktayım, Sultan-zâde'nin akrabalarından tek kişi görmedim bu taraflarda..." (Sultanlı, 2006:97)

"Defol buradan, dedi, hortlamışsın sen... Hemen şimdi gitmezsen öldüreceğiz seni.

Ölüm kelimesini duyunca Aliş'in kolundaki kurşun yarasının yeri acıdı:

Allah aşkına, bana dokunmayın, bırakın geleyim, gireyim kendi mezarıma, dedi. Vallahi hortlamadım ben. Geceleyin mezarımı kazıp yüzüğümü, altın dişlerimi çalmak istiyorlardı. Diri olduğumu görünce kaçıp gittiler. Ben zatürre olmuşum, ölmüş zannedip defnetmişsiniz...

Her taraftan:

Yalan söylüyorsun, hortlamışsın sen. Bir hafta mezarda sağ kalmak olmaz, diye bağırıştılar.

Birisi:

Öldürmezsek bir yanlış yapar bu, dedi, ne duruyorsunuz..." (Sultanlı, 2006:99)

İç Monolog

Edebi eserlerin en önemli unsuru insandır. İnsan olayları meydana getirendir. İnsan doğası gereği hem içinden hem de dışından konuşma yapabilir. Yazarlar anlatıma doğallık kazandırmak için şahısların içlerindeki duygu ve düşüncelerini bu yöntemi kullanarak dışa çıkartır.

"İç monologda doğal bir süreç, yalın bir yapılanma vardır ve cümleler, düşüncelerin, duyguların doğal akışına uygun olarak serbest bir akışla şekillenir. Cümlelere, konuşma dilinin havası ve mantığı hakimdir. (Tekin, 2014) Vagif Sultanlı'nın "Ölüm Rüyası" adlı hikâyesinde geçen aşağıdaki bölümde bu tekniğin başarılı bir şekilde kullanıldığını görebiliriz.

"Peki, o zaman niçindir mezar taşı? Neden iz bırakmadan toprağa emanet edilemiyor insan? Neden gömüldüğü yerde insana mezar taşı yükseltiliyor? Belki insanın ömrüne, hayatına, derdine yükseltilen âbide; ömrün devamı,

ölümden sonraki hayattır mezar taşı. Belki tesellidir, aldaniştir mezar taşı...”
(Sultanlı, 2006:10)

Hikâyede kahramanın kendi kendine konuştuğu ve kendine sorular sorduğu görülmektedir.

Geri Dönüş Tekniği

“*Ölüm Rüyası*” adlı hikâyede yazar mezarlıkta yatmakta olanların nasıl öldüğü geri dönüş tekniğini kullanarak anlatmıştır.

Yazarların metinlerini oluştururken bütün olayları olduğu gibi anlatmaları mümkün değildir. Çünkü edebi eserler her ânı olduğu gibi anlatsa ya da her şahıs hakkında uzun uzun bilgiler verecek olsa başarılı bir eser meydana gelmemiş olurdu. Bu sebeple yazarlar gerek gördüğü bölümleri genişçe anlattıkları gibi bazı bölümleri de kısa kısa anlatmaktadır.

Bu sebeple yazarlar eserlerini oluştururken anlatım tekniklerinden yararlanırlar. Bu teknikler içinde bulunan “Geri Dönüş Tekniği” okuyucuya geçmişte olan bir olayı göstererek okuyucu üzerinde etki uyandırır.

Hikâye ve roman gibi edebi türlerde kahramanlar hakkında ilk bölümden itibaren geniş bilgi verilmez. Okuyucu üzerinde heyecanı oluşturduktan sonra “Geriye Dönüş Tekniği”nden yararlanarak kahramanlar hakkında bilgi verir. Bu da anlatıma güç katar. Vagif Sultanlı da “*Ölüm Rüyası*” adlı eserinde bu tekniği kullanarak anlatıma canlılık katmıştır. Bu tekniği hikâyede şu şekilde görebiliriz:

“Bir zamanlar akranı olan çocuklarla toplanarak mezarlıkta oynarlardı. Bazen de herkesten habersiz tek başına gelir, mezarlığı adım adım gezerdi. O zamanlar, mezarlığın bu başından o başına olan bu yol ona hadsiz uzun gelirdi. Mezarlığı gezip bir bir mezarların üstündeki gamlı, hazin şiirleri okurdu.” (Sultanlı, 2006:16)

“Son günler hasta yatıyordu, hâlsizdi, bayağı bir üşütmüştü. Peki sonra? Sonra

bir haftadır evden dışarı çıkmıyordu, yatıyordu, yatağı da camın önüne konmuştu bir tek akşamları gün batımında içeriye güneş ışığı vuruyordu.” (Sultanlı, 2006:17)

“Gençliğinde güzel bir çingene kızı falına bakmıştı.

İki defa öleceksin, demişti.

O zamanlar yırtık pırtık içinde, ışık saçan bu çingene güzeline inanmamıştı, iki defa ölmenin ne olduğunu anlamamıştı. Şimdi yıllar sonra aniden, nedense çingene kızının sözlerini hatırladı.” (Sultanlı, 2006:26)

“Evez’in nasıl öldüğü hâlâ daha karanlıktı. Askerden ölüm haberi alındıktan bir hafta sonra cesedi, iki asker aynen kutuda getirmişti. Defin zamanı kutunun açılma sına izin verilmemişti. O iki askerin yönlendirmesiyle, ceset aynı kutuda da toprağa konmuştu.” (Sultanlı, 2006:34)

“Küçükken derdi ki: “Baba, biliyor musun, ben ne olacağım?” Saçlarından okşuyordum, soruyordum, “Kuzum, ne olacaksın? Derdim, “Baba derviş olacağım” derdi.” (Sultanlı, 2006:42)

Yazar “Ölüm Rüyası” adlı hikâyesinde kahramanları geri dönüşler yaparak okuyucuya tanıtmıştır. Bunu şu şekilde görebiliriz:

“Celâl Amca, bu memlekette yabancıydı. Gençliğinde dünyayı çok gezmişti, her yere gitmişti ama yaşlandıkça yavaş yavaş göçebe hayat onu yormuş, iyi kötü bu köye yerleşip ev kurmuştu”. (Sultanlı, 2006:44)

“Yaşlı Cevahir, köyün hamamında hizmetçi olarak çalışıyordu, kimsesi yoktu. Köydeki hamam yapıları yaşlı Cevahir’in günü burada geçiyordu, gece gündüz yıkıyordu, temizliyordu, kazancı da hamama gelenlerin verdiği birkaç gepik oluyordu.” (Sultanlı, 2006:52)*

“Kumru’nun Karas’ın sevgilisi olduğunu bütün köy biliyordu. Aralarında on yaş farkı olsa da birbirlerini çocukluktan beri seviyorlardı. Kumru öksüzdü, baba

* Azerbaycan Türklerinin alüminyum bozuk parası

yüzü görmemişti. Annesi tek başına onu ne eziyetlerle büyütmişti, bir tek Allah bilir. Kumru'nun sevgilisi olduğunu bile bile Bekir'in elçi göndermesi ve elçilere "hayır" yanıtını verilen aynı günün sabahı laf insanlar arasında dolaşmadan onu arkadaşları ile kaçırıp kendine yâr etmesi, Karas'ın rüyasına bile girmezdi." (Sultanlı, 2006:57)

"Sultanzâde yirmili yaşlarında bu köyden çıkıp gitmişti, nerede okumuştı, okuyup ne olmuştu, bunu bilmiyordu. Büyüklerden duyduğu Sultanzâde'nin bu köyün gururu, adı sanı olduğuydu." (Sultanlı, 2006:78)

"Ölüm Rüyası" adlı hikâyede yazar ilginç bir yöntemde olayları kaleme almıştır. Hikâyede yer alan her şahıs için geri dönüşler yapılarak bilgi verildiğini görüyoruz. Geri dönüşlerin genellikle ölmüş olan karakterler olması ise anlatıma ayrı bir katkı sağlamıştır.

Tasvir Tekniği

Bir okuyucunun bir eseri okurken olayları ve olayların meydana geldiği yerleri gözünde canlandırabilmesi önemlidir. Çünkü okunan eser böyle bir işleve sahipse okuyucu üzerindeki tesiri de büyük olur. Bu sebeple yazarlar eserlerini oluşturken olayları, olayların geçtiği yerleri okuyucunun zihninde canlandırabilmek için "Tasvir Tekniği"ni kullanır. Bu teknik diğer teknikler gibi edebi esere ayrı bir canlılık katacaktır. Anlatmaya bağlı edebi metinlerin göstermeye bağlı metinlerden en büyük farkı da olaylar ve olayların geçtiği yerlerin somut olmamasıdır. Göstermeye bağlı metinlerde seyirciler olayların geçtiği mekanı görebilmektedirler ancak anlatmaya bağlı edebi metinlerde olayları tahayyül edebilirler. Bu sebeple yazarların "Tasvir Tekniği"ni eserlerinde başarılı bir şekilde uygulaması gerekmektedir. Vagis Sultanlı "Ölüm Rüyası" adlı eserinde bu tekniği başarılı şekilde kullanarak olayların geçtiği mekanları okuyucunun tahayyül edebilmesine olanak sağlamıştır. Bu tekniği hikâyede yer alan şu bölümlerde görebiliriz:

"Sanki bu yerler dünya yaratıldıktan beri yağmur görmemiş, havanın sıcaklığından boynunu bükmüş ağaçlar çaresizce toprağa bakıyor, çayır çimen, otlar yanıp, kupkuru kurumuşlar, susuzluktan toprağın sinesi çatlat çatlak olmuş..." (Sultanlı, 2006:9)

“Gamer, ay ışığında bembeyaz kefene bürünmüş, başından ayağına kadar bembeyaz tüylenmiş, onun kocası olduğunu söyleyen garip mahlûku görerek dehşetle bağırdı ve geri dönüp odaya kaçmak istedi.” (Sultanlı, 2006:31)

“Aniden sıcak bir rüzgâr kalkarak, bir anda mezarlığı beyaz dumana bürüdü. Toz toprak sütunu göğe dikildi. Girdap mezarlığın bu başından vurup o başında çıktı, burula burula uzanıp inceldi, sonra hissedilmeden çekip gitti.” (Sultanlı, 2006:41)

“...Babalı Bağı’ndan meltem esmeye başlamıştı ve estikçe, çürük yaprak ve kabuk kokusu mezarlığın ufunet kokusuna karışarak köye yayılıyordu. Yılan misâli birbirine sarmaş dolaş duran ağaçlar gizlice fısıldaşıyorlardı. Mezarlıktan gelen kazma kürek sesleri, gündüzün derinliğinde ağaçların bu gizemli fısıltılarını duymaya bırakmayacaktı. Geceleri bu fısıltılara kurtların uluma sesleri de karışacak ve bu ses, köyün havasına çökmüş korku ve vahametın çekip gitmesine izin vermeyecek.” (Sultanlı, 2006:64)

“Misafirler iki, üç bahçeyi dolaşiyor, sapsarı yapraklarla örtülmüş bahçede merhumun hayatıyla ilgili iz arıyorlardı. Bahçede suyu kurumuş sutaşı, taşın altındaki pas tutmuş kova, bir köşeye atılmış eski yavşan süpürge, kapısı her iki koldan açılmış tavuk kümesi, yağmurun yıkayıp götürdüğü toprak tandır, insanda garip bir ke der uyandırıyor.” (Sultanlı, 2006:80)

3.2. Buluşma Yeri

3.2.1 Hikâyenin Tahlili

3.2.1.1. Hikâyenin Özeti

Uzun yıllar memleketinden ayrı düşmüş bir yolcu vardır. Çok sevdiği Yahşı’ya kavuşamadığı için sazını da yanına alarak köyünü terk eder. Uzun yıllar köyünden uzakta yaşar. Ancak yüreğindeki acı onu köyüne çeker ve köyüne geri döner. Köye döndüğünde annesinin evine gider. Annesini yıllar önce kaybetmiştir. Annesi öldükten sonra ev hara-

beye döner. Evine gelen Yolcu eski günleri hatırlar. O bir âşıktır. Âşık Yahşi'yı Yahşi da Âşık'ı sever ancak Yahşi başkasıyla evlendirilir. Yahşi'nin yüreğinde ise hep Âşık vardır ve ölene kadar o olacaktır.

Bu iki sevgilinin buluşma yeri vardır. Bu buluşma yerini ikisinden başka kimse bilmez. Sadece bu iki yürek bilir. Bu buluşma yeri mezarlıktır. Âşık buluşma yerine doğru yönelir. Tam varmak üzereyken buluşma yerinde kabuğu kurumamış bir mezar ve baş ucunda bir kadın görür. Kadın mezarın başında ağlar. Âşık ilk önce bu kadını tanımaz. Daha sonra Yahşi'nin annesi olduğunu anlar. Yahşi'nin annesi perişan bir hâldedir. Âşık, kadına Yahşi'nin nerede olduğunu sorar. Anlar ki Yahşi ölmüştür ve mezarda yatan âşık olduğu kızdır. Çaresiz bir hâlde ağlamaya başlar. Artık yapacak hiçbir şeyi kalmaz. Ömrünün sonuna kadar Yahşi'yı gönlünden çıkarmaz. Yüreğindeki aşk ilk günki gibidir. Âşık gecelerini tıpkı yüreği gibi yıkık, harabe olan evde geçirir. Gündüzleri ise Hekeri Çayı'nın sahilinde dolaşır, oradan da mezarlığa gider. Köyün mezarlığına bir mezar eklenir. Bu mezar kibleye dönük değil, Yahşi'ya dönüktür. Âşık ölür. Buluşma yerinde âşıklar buluşmuş olurlar.

3.2.1.2 Şahıs Kadrosu

Edebi eserler için şahıs kadrosunun önemini belirtmiştik. Bir eserde olay ve bu olayı meydana getiren şahıslar bulunur. Hikâyeyi iyi anlayabilmek için şahısların özellikleri iyi bilmek gerekir. “*Buluşma Yeri*” adlı bu hikâyeye şahıs kadrosu açısından zayıftır. Hikâyenin ana karakterleri Âşık ile Yahşi'dir. Hikâyede, bu iki karakterin aşkı anlatılmaktadır. Hikâyede yer alan karakterler şunlardır:

Âşık: Uzun yıllar memleketinden uzakta yaşamış bir karakterdir. Âşığın memleketinden gitmesine sebep olan şey ise sevdiği Yahşi adında sevdiği bir kız vardır. Yahşi'nin başkasıyla evlenmesi sonucunda köyünü terk etmiş ve yüreği yangın yerine dönmüştür. Yüreğinin derdini tellerin acı feryadına karmıştır. Yıllarca Yahşi'yle buluşma yerinde buluşmayı beklemiştir. Köyüne geldiğinde sevdiğinin buluşma yerine geldiğini görür ve sonra kendisi de buluşma yerine gider.

Yahşi: Âşığın sevdiği kızdır. Kendisi de âşığı sever ancak başkasıyla evlidir. Zorla başkasıyla evlendirilmiştir. Ölene kadar yüreğinde sevgisini taşıyan bir karakterdir.

Yahşı'nın Annesi: Kızının sevdiğiyle değil de sevmediği bir insanla evlendirilmesine karşı çıkmayan, âşıkları birbirinden uzaklaşmasına vesile olanlardan birdir. Yaşlı bir karakterdir. Kızının ölümü üzerine pişmanlığını göstermektedir. Lâkin iş işten geçmiştir. Fiziksel olarak Yahşı'ya benzemektedir.

Samed: Âşığın köydeki en yakın arkadaşıdır.

3.2.1.3. Zaman

Hikâye bir insan gibidir. Nasıl ki insan doğar ve zamanla büyürse hikâyede geçen olaylarda zamanla meydana gelmektedir. Kimi yazarlar eserlerinde takvimî zamanı kullanırken kimileri de belirsiz bir zaman kullanmıştır. Vagif Sultanlı'nın "*Buluşma Yeri*" adlı hikâyesinde takvimî zaman bulunmamaktadır. Zaman unsuru belirsiz bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Hikâyede geçen zaman ifadeleri şu şekildedir:

"Uzun yıllar olmuştu bu yerlerden gideli." (Sultanlı, 2006:159)

"Köye girdiğinde akşam oluyordu" (Sultanlı, 2006:160)

"O zamanlar ne kadar mutlu idi." (Sultanlı, 2006:161)

"Akşam oluyordu." (Sultanlı, 2006:162)

"Ay yıldızlı bir geceydi." (Sultanlı, 2006:164)

3.2.1.4. Mekân Unsurları

Vagif Sultanlı "*Buluşma Yeri*" adlı hikâyesinde de açık mekanları kullanmıştır. Hikâyede yer alan mekanlar somut mekanlardır. Ölüm temasının bu hikâyede yer alması neticesinde hikâyede önemli mekanlardan biri de mezarlıktır. Olaylar yine "*Ölüm Rüyası*" hikâyesinde olduğu gibi bir köyde meydana gelmektedir. Hikâyede yer alan mekanlar şu şekildedir:

Yol: Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde vazgeçilmez mekânlardan biri yoldur. Yol insanı

acıya götüren aynı zamanda acıdan uzaklaştırandır. Hikâyemizin başında kahramanımız yüreğindeki acıdan dolayı yollara düşmüştür ve köyünden ayrı kalmıştır. Yüreğindeki acı biraz olsun hafiflemiştir. Ancak tekrardan köyüne gelmeye karar vermiş ve köye yaklaştıkça yüreğindeki acı artmıştır.

Köy: Vagif Sultanlı'nın hikâyeleri genel olarak köy ve çevresinde geçmektedir. “*Buluşma Yeri*” hikâyesinde de olaylar köyde geçmektedir. Âşık köyü terk etmiş uzun yıllar sonra köye geri gelmiştir. Köydeki evi annesi öldükten sonra harabeye dönmüştür. Buluşma yeri köyün mezarlığıdır.

Bahçe: Hikâyelerin köy ve çevresinde geçmesinin önemli katkılarından biri de evlerin bahçelere sahip olmasıdır. Vagif Bey genel olarak hikâyelerinde bahçeyi tasvir etmiştir. Annesi ölmeden evvel capcanlı bir görünüme sahip olan bahçe annesinin ölümü üzerine harap olmuştur. Kadınla birlikte ağaçlar da ölmüştür.

Mezarlık: Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde neredeyse vazgeçilmez mekânlarından bir mezarlıktır. Mezarlık dünyadaki son kapı, son yerdir. Hikâyede mezarlık âşıkların kavuşacağı buluşma yeridir. Nitekim öyle olmuştur. Hayattayken kavuşamayan âşıklarımız öldükten sonra mezarlıkta buluşmuşlardır.

Hereke Nehri: Azerbaycan'da bulunan bir nehirdir.

3.2.1.5. Anlatım Teknikleri

“*Buluşma Yeri*” hikâyesinde de yazar etkiyi arttırmak için birden çok anlatım tekniğine başvurmuştur. Bu teknikler şu şekildedir:

Geri Dönüş Tekniği

Roman, zaman açısından geniş bir alana yayılır. Zaman kavramı geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman olarak bölümlere ayrılır. Hikâyede zaman “şimdi” dir. Romancı, olayları geçmişe döndürerek eserin gücünü artırır. Bu sebeple çoğu yazar, eserlerinde bu teknikten yararlanmış. Vagif Sultanlı'da eserlerinde bu teknikten yararlanmış. Bu tekniği şu cümlelerde görebiliriz:

“...Uzun yıllar olmuştu, bu yerlerden gideli. Çocukluktan sevdiği Yahşi’yi zorla başkasına vermişlerdi. O günden babadan kalma sazını alarak memleketinden, toprağından ayrı düşmüş, bahtına, kısmetine boyun eğmiş, şansına göre davranmıştı...” (Sultanlı, 2006:159)

“...Annesi bu kulübede kollarının üstünde can vermişti. Şimdi gibi aklındaydı, sanki aradan uzun yıllar geçmemişti, dünün, önceki günün olayıydı bu. Annesi ölüirken; ‘Kulübemizin ışığının sönmesine izin verme’ demişti...” (Sultanlı, 2006:159)

“...Samed onun çocukluk arkadaşıydı, hayatının ilk yıllarını beraber geçirmişlerdi...” (Sultanlı, 2006:162)

Tasvir Tekniğı

Tasvir tekniğı yazarlar tarafından sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Hikâyenin gücünü arttırmak için kullanılmaktadır. Vagif Sultanlı’da hikâyelerinde bu tekniğı kullanmıştır. Bu hikâyede de tasvir tekniğini şu şekilde görebiliriz.

“...Âşık, üstü örtülü, çamurla sıvanmış kamış kulübenin önünde durdu. Kulübenin kapısı çift taraflıydı, toprak döşemeyi yemyeşil mamur basmıştı. Bahçenin ağaçları kurumuştı, duvarı yıkılmıştı, toprağı hayvan ayakları altında yalama olmuştu....” (Sultanlı, 2006:160)

“Buluşma Yeri” adlı hikâyede geçen bu bölümde kulübenin bulunduğu yerin tasviri geniş bir şekilde yapılmıştır. Bu cümleler yazarın tasvir tekniğini etkili bir şekilde kullandığını açıkça göstermektedir.

“...Dağın çıplak sinesini doğrayan ensiz, dar çığırdan, nehirden aşağıya bir gölge hareket ediyordu...” (Sultanlı, 2006:159)

32. Bağlı Kapı

3.2.1. Hikâyenin Tahlili

3.2.1.1. Hikâyenin Özeti

Hikâyede ismi belli olmayan bir kahraman bulunmaktadır. Hikâyenin başlangıç cümlesi bir nevi hikâyenin özeti mahiyetindedir. Aklı başında olmayan bütün vücudunu dert ve keder sarmış olan kahraman âdeta kendinden geçmiş bir vaziyette evine döner. Fakat bu dönüşü her zamankinden farklıdır. Baktığı her yer onun için anlamsızdır. Karşıdan karşıya geçerken dahi sağına soluna bakamayan hayattan bıkmış, yaşayan ölü misali etrafta dolanmaktadır. Kendisine çalınan kornaları dahi duymaz. Şoför kendisine bağırmasını bile duymaz çünkü ne gören gözleri görür ne de duyan kulakları duyar. Bütün vücudunu sinir kaplar, nefreti parmaklarına vurur, âdeta kilitlenir. Bütün kinini, nefretini başkasından çıkartamazsa bu kilit açılmayacağını anlar.

Eve gitmez, gidemez. Kimsesiz odalarda yapacak bir şeyi kalmaz. Restoranta gider, köşeye çekilir, bir kadeh söyler. İçtikçe içer ancak içki değil sadece acı bir su içiyormuş gibi hisseder. Çünkü içki bile vücuduna etki etmez. Gittikçe körelen hafızasıyla Süsen'i hatırlar. Ayrılmış iki yıl olmuştur. Onun özlemi yüreğinde hiç bitmez. Süsen'le ayrıldığı günü hatırlar. İçtikçe içer. Gece yarısına az kalır. Annesini hatırlar. Kendi kendine söz verir. Bu yaz tatilini köyde geçirecektir ancak kendisinin verdiği söze kendi bile inanmaz.

Evine döner. Bu sefer sadece kendi evi değil bütün apartman karanlıktır. İçki görevini yapmıştır. Aklı başında değildir. Basamakları yavaş yavaş çıkar ve kapıya vurmaya başlar. Vurdukça vurur ama kapı eskisi gibi Süsen'in geldim sesiyle açılmaz. Bağırır, yalvarmaya başlar ancak bütün çabaları boşadır. İçerde kimse yoktur. Kendine geldiğinde sabah olmuştur. Taş döşemenin soğuğu onu ayıltır. Titreyen elleriyle anahtarı çıkartır ancak kapıyı açamaz. Yavaş yavaş merdivenlerden iner. Bahçedeki sekinin üstüne oturur. Süsen'le burada yıldızları seyrettiği günleri hatırlar. Gökyüzü o zamanlardaki gibi yıldızlıdır. Yıldızlar parlaklığını yitirir ve sabah olur.

3.2.1.2. Şahıs Kadrosu

Bir ev inşa etmek için kullanılan tuğla sayısı ne kadar fazla olursa inşa edilecek bina da o kadar büyük olur. Bu durum edebi eserler içinde geçerlidir. Hikâyelerdeki şahıs kadrosunun azlığı eserin dinamizmini azaltır. Çünkü ne kadar şahıs kadrosu varsa o kadar da olay vardır. Vagif Sultanlı'nın "*Buluşma Yeri*" adlı hikâyesi şahıs kadrosu açısından zayıftır. Hikâyede iki karakter vardır. Bu şahıslar şunlardır:

O: Hikâyenin başkahramanıdır. İsmi belirtilmemiştir. Âilesinden uzakta yaşayan birisidir. Çok sevdiği eşi Susen'den ayrılmıştır. Bu ayrılık onu hayattan âdeta kopartmıştır. Hayattaki her şey ona anlamsız gelir. Susen'i özler. Onu sever. Baktığı her yerde Susen'le anılarını hatırlar. Neslini devam ettirecek bir evlat ister. Ancak bu isteği olmaz.

Susen: Hikâyenin başkahramanı olan O'nun eşidir. O ile yaptığı tartışmalardan çok yorulmuş, sürekli ağlamaktan usanmış biridir. Bavulunu toplayıp her şeyi geride bırakarak O'dan ayrılmıştır.

Hikâyede şehirde kendini kaybeden, yaşadığı yerde bir yabancı gibi kalan bir karakterle karşı karşıyayız. Genel mânada yalnızlık teması hakimdir. "*Ve görüyordu ki, dünyada tanıdığı, bildiği bütün kapılar tamamen kapanmış yüzüne...* (Sultanlı, 2006: 130). Bu dizelerden de anlaşıldığı gibi eşi Susen ile ayrılan kahramanımız hayatta bir başına kalmış gibi hissetmektedir. Susen'e ve ailesine yoğun bir özlem duygusu içerisinde kalmıştır. Vagif Sultanlı'nın diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de yalnızlık, huzursuzluk ön plana çıkmaktadır.

3.2.1.3. Zaman

Yazar bu hikâyesinde de takvimî zamana yer vermemiştir. Olayların genel olarak gece yarısı meydana geldiğini şu cümlelerde görebiliriz:

"Ya, zâlim oğlu zâlim, yoldan geçiyorsan bir sağına soluna baksana... Akşam akşam illa bizi kâtil mi yapacaksın?" (Sultanlı, 2006:125)

"Bugün ondan ayrıldığı günden tam iki yıl geçiyordu." (Sultanlı, 2006:127)

“Gece yarısına az kalıyordu.” (Sultanlı, 2006:128)

“Kendine geldiğinde sabah olmasına az kalıyordu.” (Sultanlı, 2006:129)

Hikâyede yer alan cümlelerden hareketle olayların sonbaharda geçtiğini görmekteyiz. Bu kanıyı şu cümlede görebiliriz:

“Havadan sonbahar rüzgârının soğuk kokusu geliyordu.” (Sultanlı, 2006:12)

3.2.1.4. Mekân Unsurları

Bir edebi eser oluşturulurken olayların sahnesini yani mekanını seçmek titizlik gerektirmektedir. Çünkü iyi seçilmiş mekan esere canlılık kazandırır. Vagif Sultanlı bu hikâyesinde hem açık mekan hem de kapalı mekan kullanmıştır.

Yazar, hikâyesinde ütopyik, fantastik gibi mekanlar yerine günlük hayattan mekanlar seçmiştir. Bu mekanları şunlardır:

Yol: Vagif Sultanlı'nın *“Yavşan Kokusu”* adlı hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyesi de yol da başlar. Yol, kahramana eskisi gibi anlamlı gelmez. Aksine bu yol onun için keder yoludur. Önceleri sevdiğine kavuşturan bu yol onu artık kedere götürür.

Sahil: Hikâyenin açık mekânlarından biri de sahildir. Tıpkı kahraman gibi sahilde yapa yalnızdır.

Bahçe: Vagif Bey'in diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de önemli mekânlar dan biri bahçedir. Bahçe iyi, güzel, mutlu gün ve gecelerin geçtiği aynı zamanda yüreğe özlem, acı ve keder yükleyen bir yerdir. Hikâyemizde geçen bahçe Susen ile kahramanın bahçede birlikte yıldızları seyrettiği belirtilerek mutlu günler hatırlatılmış ancak aynı bahçede kahramanın bir başına acı ve özlem ile yıldızları izlediği belirtilmiştir.

Dış mekânların yanında yazar iç mekândan da yararlanmıştı. Hikâyenin iç mekânı “ev” dir.

Ev: Roman ve hikâyelerin vazgeçilmez mekânlarından biri evdir. Ev, ailenin yuvasıdır. Evi yuva yapan içindeki ailedir. Aile yoksa tahtadan betondan yapılmış sıradan bir yer olur. Bu hikâyede yuva olan evin zamanla nasıl sıradan bir yer olduğu görülmektedir. Kahramanımız, Süsen’le evliyken bu yer bir yuvadır ancak Susen’den ayrıldıktan sonra kahramanımız için burası zindandan başka bir yer olmamıştır. İçip içip geldiği kapısında bağıra bağıra yalvardığı bir yerdir.

Restoran: Hikâyenin önemli mekânlarından biri de restorandır. Kahramanımızın acılarına acı, dertlerine dert katan bir yerdir.

3.2.1.5. Anlatım Teknikleri

Yazar bu hikâyesinde de anlatımı güçlendirmek için birden çok anlatım tekniğine başvurmuştur. Bu teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Geri Dönüş Tekniği

Hikayelerde belirtilen zaman ile gerçek zamanı bir tutmak imkansızdır. Yazar eserini oluşturken anlatım tekniklerinden yararlanarak okuyucuyu geçmişe götürebilir ve olayların dimamizmini attırabilir. Vagif Sultanlı da bu tekniği kullanarak hikâyeye canlılık kazandırmıştır. Bu tekniği şu cümlelerde görebiliriz:

“Gittikçe körelen hafızasıyla Süsen’i hatırladı. Bugün ondan ayrıldığı günden tam iki yıl geçiyordu.” (Sultanlı, 2006:127)

“Bir zamanlar Süsen’le beraber burada, bahçede yıldızlı geceleri saatlerce seyrederdi. Şimdide yıldızlıydı gökyüzü.” (Sultanlı, 2006:130)

Gösterme Tekniği

Edebi eserlerde olayların geçtiği mekanı ve içinde bulunulan anı okuyucunun gözünde canlandırmak eserin gücüne güç katmaktadır. Çünkü okuyucu eseri okurken olayların geçtiği mekanı, anı tahayyül edemezse okuduğu eserin lezzetine varamaz. Bu sebeple edebi eserlerde yazarlar “Gösterme Tekniği” kullanırlar. Vagif Sultanlı’nın hikâyelerinde de bu tekniği görmek mümkündür. Aşağıdaki ifadelerde Vagif Sultanlı’nın bu hikâyesinde

bu tekniği nasıl kullandığı görölmektedir. Hikâyede geçen “Gösterme Teknikleri” Şu Şekildedir:

“Havadan sonbahar rüzgârının soğuk kokusu geliyordu. Arabalar hızlı hızlı o tarafa bu tarafa kaçıyorlardı. Sokaklarda kandiller, lüminisset lambalar göz kamaŐtırıyordu. Ama bu ışıklar soğuktu, çok soğuktu.” (Sultanlı, 2006:126)

*“Kimsesiz sokaklardan geçerek sahile doğru yöneldi. Rüzgâr Şiddetini artırıyor-
du. Sahildeki bağ boşalmıŐtı, banklarda kimse göze çarpmıyordu. Denizden
garip, vahametli bir uğultu geliyordu.” (Sultanlı, 2006:126)*

*“Ama uzakta soğuk soğuk ışık saçan yıldızlar, yavaş yavaş parlaklığını kaybedi-
yordu.” (Sultanlı, 2006:130)*

Diyalog Tekniği

Hikâyeler olay çevresinde oluşan edebi metinlerdir. Dolayısıyla hikâyelerde olaylar zinciri bulunmaktadır. Bu zinciri meydana getiren ise Şahıslardır. Şahısların bu olayları meydana getirmesinde katkı sağlayacak en önemli teknik de “Diyalog Tekniği” dir. İnsanın olduğu yerde “konuşma” da vardır. Bu sebeple yazarlar eserlerine güç kazandırmak için bu teknikten yararlanırlar. Vagif Sultanlı da bu tekniği hikâyesinde kullanmıştır. Bu tekniği Şu cümlelerde görebiliriz:

“Bugün ne yaptın?

Hiçbir Şey.

Ne piŐirdin yemeye?

Kız kasıtlı olarak kafa sallardı, yani “Hiçbir Şey piŐirmedim.”

O zaman ben de seni yiyeceğim.” (Sultanlı, 2006:128)

3.3. Hallı

341. Hikâyenin Tahlili

3.4.1.1. Hikâyenin Özeti

Kışın sert vakti dışarıda kar durmadan çiselerken körpenin sesi duyulur. Ev soğuk olduğundan çocuklar sade gömlekte tir tir titrerler ancak korkularından nefeslerini içine çekerler. Zifiri karanlık odada baba kibriti bulur ve oda biraz olsa aydınlanır. Doğan çocuk ailenin tek erkek çocuğudur. Ev buz gibidir. Baba dışarı çıkar odun toplar eve getirip sobayı yakar ardından yemek hazırlar. Çocuklar babalarının bu hâllerine şaşırırlar.

Anne de baba da çok mutludurlar. Sabah çocuklar uyanır. Kar her tarafı kaplar. Çocuklar uyanır uyanmaz sobanın altına bakarlar. Evin kedisi Hallı dört yavru doğurur. Çocuklar sevinirler ancak evin annesi bu duruma sinirlenir. Çocuklara kediyi ve yavrularını evden atmalarını söyler. Çocuklar kediyi ve yavruları alıp samanlığa götürürler. Annelerinden gizli gizli kediyi yemek götürürler.

Baba mutluluktan havalara uçar. Eve gelirken meyveler, pahalı hediyeler getirir. Sigarasını keyifli keyifli tütürür. Sabah olduğunda herkes şaşırır. Kedinin yavrularını da alıp sobanın kenarına getirdiği görülür. Nasıl getirdiğini kimse anlayamaz. Kadın tekrardan sinirlenir ve çocuklara onları evden atmasını söyler. Çocuklar yine kediyi ve yavrularını samanlığa götürürler. Gizli gizli kediyi doyurmaya devam ederler. Bir süre sonra çocuklardan biri Hallı'nın yavrularını yediğini görür. Hayretler içinde donup kalır. Hemen annesine koşar ve durumu anlatır. Kadın yaptığı hatadan pişmanlık duyar ancak bunu belli etmez. Kedi son yavrusunu da alır gözden kaybolur.

O günden sonra kedinin ayağı evden kesilir. Kadın doğan erkek çocuğuna nazar değmesin diye boncuk takar. Çocuğun kafasına tuz sarar. Uyuduğunda korkmasın diye yastığının altına ot koyar.

Hallı kedi yavaş yavaş unutulurken kadın büyük kızına Hallı'nın samanlıkta uyuduğunu söyler. Kız çok sevinir, koşa koşa samanlığa gider. Samanlığa vardığında birden bire

yerin de donup kalır. Hallı kedi samanlıkta yavruları için yapılmış yuvada ölü bulunur

3.4.1.2. Şahıs Kadrosu

Hikâye bir ailenin içinde geçmektedir. Bu aile sıradan insanlardan oluşan hayat karşısında mücadele eden ve problemleri olan bir ailedir. Hikâyede yer alan şahıslar şunlardır:

Anne: Beş çocuğa sâhiptir. Kocasına erkek evlât vermeyi başarmıştır. Yeni doğan erkek çocuğuna karşı çok ilgilidir. Kadın hayvanlara karşı merhametsizdir. Evde mecburiyetten kedi bulundurmaktadır. Kendisi erkek çocuğu doğurduğunda yatağında sıcacık dururken kendisi gibi doğum yapmış olan kediye acımaz ve onu evden attırır. Kedinin yavruları ye mesine sebep olur.

Baba: Yıllarca erkek evlât sâhibi olmayı istemiş biridir. Sonunda karısı erkek evlât doğurur. Hayata âdeta yeniden başlar. Oğlu doğduktan sonra evin işlerini yapan kendi işinden eve gelirken boş gelmeyen mutlu bir karakterdir.

Çocuklar: Soğuk ve karanlık bir evde yaşayan bu dört kardeş hayvansever, yardımsever karakterlerdir. Hallı kediye çok severler. Onu ve yavrularını annesinin baskısına rağmen korurlar. Gizli gizli yiyecek götürürler. Evde annelerinde yardım ederler. Kedinin ve yavrularının evde kalmaları için her yolu denerler ancak anne râzı gelmez. Hallı kedinin ölümüne çok üzülürler.

Hallı: Evin kedisidir. Aslında evde kalması istenmez ancak farelerden korunmak için evde tutulmaktadır. Evin anası tarafından istenmediği için dışarı atılmıştır. Bu yüzden yavrularını yemek zorunda kalmıştır. Bir süre sonra da yavrularına yapılan yuvada ölü bulunur. Ke di merhametli, şefkatlidir. Yavrularını bütün zorluklara rağmen korumaya çalışır. Evden dışarı atıldıklarında bile bir yolunu bularak eve tekrar yavrularını getirmiş ve ısınmalarını sağlamıştır.

3.4.1.3. Zaman

Hikâyede takvimi bir zaman yoktur. Hikâyede olaylar kışın meydana gelmektedir. Bunu hikâyenin şu dizelerinde şu şekilde görebiliriz:

“Annenin son beşiği doğduğunda kışın sert vaktiydi.” (Sultanlı, 2006:189)

“Bu karda, kışta eziyet vermek istemedim.” (Sultanlı, 2006:189)

Yazarın olaylara meydana geliş zamanı olarak kışı seşmesinde derin bir anlam saklıdır. Kış insan hayatı için zor koşullar meydana getiren ve insanları sıkıntılara sokan bir zaman dilimidir. Hikâgede yer alan ailenin yapısı da kış gibi zor şartlar altında kalmıştır.

Hikâyenin olay zincirin halkalarının az olması münasebetiyle zaman da kısa bir şekilde işlenmiştir. Hikâye annenin bir erkek evlat doğurmasıyla başlayıp kısa süre içinde Hallı kedinin ölmesiyle bitmektedir. Olayların zamanı belirsizdir. Hikâgede yer alan zaman ifadeleri ise şu şekildedir:

“Son birkaç yıldır onu bu kadar mutlu görmüyordu.” (Sultanlı, 2006:191)

“Geceleyin karıkoca bir hayli fısıldaştılar.” (Sultanlı, 2006:192)

“Sabahleyin büyük kız annesinin sesine uyandı, uykulu gözlerle sobaya doğru baktı.” (Sultanlı, 2006:193)

“Birsabah anne ineklerle ilgiledikten sonra büyük kızı onu çağırđı.” (Sultanlı, 2006:193)

3.4.1.4. Mekân Unsurları

Vagif Sultanlı, diğer hikâyelerinden farklı olarak bu hikâyesinde mekân için genellikle iç mekânı seşmiştir. Hikâgede geçen iç mekânlar şu şekildedir:

Ev: Hikâyenin ana mekânlarından biri evdir. Olaylar evde geçmektedir. Ev karanlık ve soğuktur. Hikâgede mekan olarak yer alan ev huzursuz bir aile yapısını bünyesinde barındırmaktadır. Yazarın genel olarak hikâyelerinde ev unsuru huzursuz mekan olarak kullandığını görmekteyiz.

“Ev soğuk olduğundan çocuklar sade gömlekte tir tir titriyorlardı ama korku-

larından nefeslerini içlerine çekip durmuşlardı.” (Sultanlı, 2006:189)

“Odanın zifiri karanlığında göz gözü görmüyordu.” (Sultanlı, 2006:189)

“Kız sobaya yaklaştı.” (Sultanlı, 2006:191)

Samanlık: Hikâyenin bir diğer önemli mekânı samanlıktır. Hallı kedinin anne tarafından evden atılması sonucunda çocukların kediyi götürdüğü yerdir. Yavrularına samanlıkta yuva yapılmıştır. Samanlık vahşete ev sahipliği yapar. Kedi yavrularını burada yemiştir. Bir süre sonra da burada Hallı ölmüştür.

“Tavlanın samanlığına bir yer ayarlayarak yavruları oraya koymuş tu.” (Sultanlı, 2006:191)

“Hallı tavlada, samanlıkta uyuyor, dedi.” (Sultanlı, 2006:194)

3.4.1.5. Anlatım Teknikleri

Yazar, bu hikâyesinde de birden çok anlatım tekniğinden yararlanmıştır. Bu teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Tasvir Tekniği

Hallı hikâyesinde olayların geçtiği yer olarak ev unsurunu görmekteyiz. Yazarımızın bu yeri okuyucuya “Tasvir Tekniği”nden yararlanarak etkili bir biçimde sunduğu görülmektedir. Karlı bir havanın ve dolayısıyla soğuk bir evin resmi çiziliyor okuyucunun gözünde. Bu tekniğimizi şu dizede görebiliriz:

“Dışarıda kar durmadan çiseliyordu. Rüzgâr bahçedeki karı savurarak, evin buz tutmuş camlarına çarpıyordu.” (Sultanlı, 2006:189)

Diyalog Tekniği

Yazar “Hallı” hikâyesinde de “Diyalog Tekniği”ni kullanmıştır. Aile bireylerinin kendi aralarındaki konuşmalarıyla olaylar meydana gelmektedir. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

biliriz:

“Neden haber vermedin, gidip Nazlı’yı çağırırdım. Baba üzerinden ağır yük kalkmış gibi söylüyor ve kanlar içinde kalan körpeyi beyaz çarşafa sararak annenin koynuna veriyor.

Bu karda, kışta eziyet vermek istemedim. Anne yorgun yorgun söyleniyor. Ama ger çek sebebini kendisi de bilmiyor.

Erkek! İkisi de aynı ânda söylüyor.” (Sultanlı, 2006:189)

“Kedi de zaman buldu doğurmaya. Çocuğun başına bir iş gelir, diye korkuyorum: Eh, dedi kocası, sen de eski insanlar gibi olmuşsun.” (Sultanlı, 2006:192)

3.5. Mükevva

351. Hikâyenin Tahlili

3.5.1.1. Hikâyenin Özeti

Kahramanın hafızasında ne varsa hepsi birbirine girer. En sıradan şeyleri bile hatırlayamaz. Onun için her taraf zifiri karanlıktır. Dünyanın ışığı sönmüş, her yer karanlığa bürünmüştür. Karısı ve çocukları onu terk eder. Onları başka bir erkeğin yanında görür. Bu duruma çok üzülür. İşlediği cinayetin ağırlığını bütün organlarında hisseder.

İnsanlar arasında kaybolur. Her şey ona anlamsız gelir. Ne tarafa baksa zulmet görür. Hafızasının derinliklerinde bu dünya, bu insanlar tanıdık gelir ama hatırlayamaz. Koca şehrin sokaklarında tek başına yürür. Ona göre siyah renk dünyanın sonunu temsil eder. O yaşayan bir ölü gibidir. Deniz limanındaki kahveye gider. Ancak bu kahveye büyük bir korkuyla girer. Çünkü garson tarafından yaka paça dışarıya atılacağından korkar. Zayıf, tutuk du var lambalarının ışığında çalınan caz müziğiyle sanki duvarlar, boş sandalyeler, masanın üstündeki bütün kadehler dans eder. Uzun süre içki içer. Kahveden ayrılır eve gider. Üstünü değiştirmeden hemen yatar. Hayatı uyku ile içki arasında geçip gider. Yüreğinde büyük bir acı vardır. Rüya görür ve rüyasında yaşarken tabuta konulur. Gerçek hayatı da bu durumdan farklı değildir. Onun hayatı karanlıktır. Hiç parası yoktur. Ancak mucizelere inanır. Arasına cebinde parasının olmadığını bildiği hâlde cebini

yoklar.

On yıldır dünyada ne olup bittiğini bilmez. Sabah, öğlen, akşam içer. Onun için zamanın bir önemi yoktur. İçip sahile gider. Bir gün bir geminin gelip onu alıp aydınlığa götüreceğine inanır. Ancak o gemi bir türlü gelmez. Deniz kenarında kızlar yanından geçip onun hakkında konuşur. Ancak o dönüp onlara bakmaz. Sahilde konuştuğu adamın yerinde ak saçlı seksen yaşında bir kadın görür. Kadın dişsiz ağızıyla sakız çiğner ve yabancı bir dilde konuşup denize atlar, ak saçları sulara yayılır ve yüzüp karanlığa karışır.

3.5.1.2. Şahıs Kadrosu

Hikâyede yer alan şahısların sayısı çok azdır. Olaylar bir şahsın başına gelenler neticesinde yaşadığı zulümlü dünyasını anlatmaktadır. Hikâyenin baş kahramanı (O) dur. Hikâyede kahramanın cinayet işlemesiyle karısını ve çocuklarını kaybetmesi ve bu nedenle kahramanın aydınlık dünyasının kararması anlatılmaktadır. Hikâyenin adeta tek şahsıdır. Olayların tamamı bu şahıs üzerinde şekillenmektedir.

O: Karısı ve çocukları tarafından terk edilmiş bir insandır. Hayattan zevk almayan âdeta yaşarken ölen biridir. Her yer onun için karanlıktır. Hayatı uyku-içki arasında geçer. Toplumdan kendini uzaklaştıran, herkese yabancı olan biridir.

Kahramanın eşi: Kahramanımızı çocuklarını da yanına alarak terk etmiş, sonrasında başka bir erkekle birlikte olmuş bir karakterdir.

3.5.1.3. Zaman

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde genel olarak bakıldığında olayların geçtiği zaman dilimi olarak gece unsuru ön plana çıkmaktadır. Yine bu hikâyede de olayların meydana geldiği zaman dilimi gecedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri de ışığın, aydınlığın huzuru, mutluluğu temsil etmesi; gecenin, karanlığın ise derdi, kederi temsil etmesidir. Yazarımıza göre gece felaketleri dertleri; gündüz aydınlığı, mutluluğu temsil etmektedir. Yazarımızın çoğu hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyesinde de huzursuz bir şahıs bulunmaktadır ve bu sebeple zaman dilimi olarak karanlık tercih edilmektedir.

Hikâyedeki olayların hepsi karanlıkta meydana gelmektedir. Bunu şu cümlelerde görebiliriz:

“Her taraf zifiri karanlıktı” (Sultanlı, 2006:141)

“Karanlıktan içeri girilmiyordu. Karanlıkta göz gözü görmüyor, insanların yüzleri seçilmiyordu.” (Sultanlı, 2006:143)

Hikâyede olaylar arasında geçiş meydana gelmektedir. Yazar okuyucuya geri dönüşler yaparak bilgi vermektedir. Bu sebeple zaman unsuru olarak yazar okuyucuyu geçmişlere götürmektedir. Bunu şu şekilde görebiliriz:

“On yıldır dünyada neler olup bittiğinden habersizdi.” (Sultanlı, 2006:145)

“O zamandan tam yüz elli yıl geçiyor.” (Sultanlı, 2006:148)

“On yıl olmuştu kendinden başka kimsenin kapısını açmıyordu.” (Sultanlı, 2006:145)

3.5.1.4. Mekân Unsurları

“Mükevva” adlı hikâyede yazar açık ve kapalı mekan olmak üzere çeşitli mekanları tercih etmiştir. Ancak bütün bu mekanların ortak bir özelliği vardır. Bu özellik ise kahramanımıza her mekanın ıstırap vermesi ve onun gözünde anlamsız olmasıdır. Hikâyede yer alan ev, sokaklar, kahvehane, mezarlık gibi mekanlar kahramanımız açısından zulmet ifade etmektedir.

Hikâyede dikkat çeken önemli bir mekan ise mezarlıktır. Yazarın daha önceki hikâyelerinde de karşılaştığımız bu mekan bu hikâyede de karşımıza çıkmaktadır. Yazarın “Ölüm Rüyası” adlı hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyede de ölmeden mezara götürülme olayı cereyan etmektedir. Mezarlık kavramını eserde şu şekilde görebiliriz:

“Artık insanlar mezarlığa varmışlardı. O anda bir şeyler yapmasa, sağ olduğunu bir şekilde bildiremezse, sonra geç olacağını, onu diri diri toprağa gömeceklerini

düşününce, birden bire ona sıradışı bir kuvvet geldi. Önce gözlerini açtı, sonra kalkıp tabutun içinde oturdu” (Sultanlı, 2006:144)

Şehrin sokakları: Hikâyelerin önemli mekânlarından biri olan sokaklar bu hikâyede de karşımıza çıkmaktadır. Kahramanımız bu sokaklarda güzel günler geçirmiş ancak hayatın karşısına çıkardığı durumlardan sonra sokaklara yabancılaşmıştır. Ona göre bütün sokaklar ıssız ve karanlıktır.

Kahve: Kahramanımızın hayatı uyku-içki arasında geçmektedir. İçki içtiği yerlerden biri de kahvedir. Kahramanımızın kovulma korkusuyla gittiği mekândır. Buraya gider içkisini içer ve evine gider. Kahve ikinci evidir.

Ev: Hikâyede en önemli mekânlardan bir de evdir. Evde âile varsa yuva olur ve yuva varsa huzur olur. Ancak bu hikâyede kahramanımız eşi ve çocukları tarafından terk edildiği için ev onun için mezarlıktan farksızdır. Her köşesi zulüm veren zifiri karanlık bir yerdir.

3.5.1.5. Anlatım Teknikleri

Yazar, “*Mükevva*” adlı hikâyesinde de birden çok anlatım tekniğinden yararlanmışır. Bu teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Geriye Dönül Tekniği

Hikâyede hayatta yalnız, çaresiz ve zulmet içinde kalan kahramanın bu hallere nasıl geldiği “Geri Dönüş Tekniği” sayesinde okuyucuya anlatılmışır. Yazarın bu tekniği kullanması okuyucunun içinde oluşan merak hissini gidermesi açısından büyük öneme sahiptir. Hikâyede yer alan bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Karısının evden kaçması, nafaka parayla çocuklarını geçindirmesini kendine hakaret sayması onu sonralar, çok sonralar düşündürmeye başlamıştı. Sanki aradan geçen yıllar sisli düşüncelerini bir düzene koymuştu. Şimdi kendine uzaktan bakıyor, işlediği cinayetin (buna suç demeye dili varmıyordu) ağırlığını bütün organlarında hissediyordu.” (Sultanlı, 2006:145)

“Ailesini kaybettikten sonra onlarla ilgilenmeyi bile aklından geçirmemişti. Âmâ bir keresinde, çok uzaktan karısı ve çocuklarını yabancı bir adamla sokakta görmüştü.” (Sultanlı, 2006:145)

Özetleme Tekniği

Romancının eserinde her şeyi anlatamayacağı bir gerçektir. Bu sebeple yazar, eserini oluş tururken “Özetleme Tekniği” nden yararlanır. Vagif Sultanlı da eserlerinde bu teknikten yararlanmışır. Bunu şu şekilde görebiliriz:

“Karısının evden kaçması, nafaka parayla çocuklarını geçindirmesini kendi kendine hakaret sayması onu sonralar, çok sonralar düşündürmeye başlamış tı.” (Sultanlı, 2006:145)

Gösterme Tekniği

“Mükevva” adlı hikâyede bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Her taraf zifiri karanlıktı. Sanki karanlık dünyaya girmişti çünkü böyle zulmet, böyle karanlık sadece masallarda olabilirdi. Semâda yıldızlar görünmüyordu, bir tek güneş vardı ama güneş, dünyayı aydınlatmıyordu, ışığı, sıcaklığı tükendiğinden sıradan yıldız gibi soğuk soğuk közleri tutuşmuştu.” (Sultanlı, 2006:141)

“Deniz limanına doğru yöneldi. Sâhil her zamanki gibi kalabalıktı. Banklar tutulmuştu. Gelip denizin kenarındaki barikata yaslandı, gözlerini karanlıkta sessizce ufalan sulara dikti. Her zaman sâhil boyu uçuşan martılar göze çarpmıyordu.” (Sultanlı, 2006:146)

Diyalog Tekniği

Olay örgüsünün oluşmasında en önemli unsur olan şahısların iletişim kurabilmelerinin yolu konuşmalarıdır. Bu sebeple yazarlar eserlerinde “Diyalog Tekniği” nden yararlanmaktadır. Vagif Sultanlı da “Mükevva” adlı hikâyede bu tekniği başarılı bir şekilde uygulamıştır. Hikâyeye şahıs kadrosu açısından zayıf olduğu için diyaloglar da sınırlı sayıda karşımıza çıkmaktadır. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Gemi ne zaman gelecek? Ondan biraz aralı sahil barikatına yaslanıp karanlık denizi seyreden, elinde baston olan bir yaşlıya sordu ve hemen de sorduğuna pişman oldu.

Ama galiba yaşlı, onun sorusunu anlayamadı.

Ne dedin, gözlerini denizden ayırmadan rastgele sordu. Derhâl sorusunu değiştirdi:

Diyorum martılar daha görünmüyorlar, tamamen kaybolmuşlar.

Bu koşturmacaya martı mı dayanır... Zavallılar kendilerini alıp kaçmışlar. O biziz, dayanıyoruz.

Yaşlı bir süre sustu, sonra dertli dertli konuşmaya başladı:

Geçen asırda bir şâir kendi zamanesinde durumun günden güne kötüleştiğini görüp geçmiş günleri hatırlayarak yazıyordu ki, “Eceb eyyam imiş eyyamı selef, gerek o günlerde olaydık telef.”

İstemese de sohbeta katıldıçünkü sohbeti kendi başlatmıştı.

O zamandan tam yüz elli yıl geçiyor. O hesaba göre dünya çoktan dağılmalıydı.

Evet, tam bir buçuk asırdır her şey böylece kötüye doğru gidiyor.

Peki, öyleyse, neden dünya yok olmuyor. Bin yıl oldu, dünya hâlâ aynı dünya. Sa dece nesiller yer değiştirmiş.

Evet öyle... Demek her şey insanların başına patlamış. Dünya hâlâ aynı dünya... hâlâ daha aynı dünya... Aynı dünya... Dünya...” (Sultanlı, 2006:148)

3.6. Rezalet

3.6.1. Hikâyenin Tahlili

3.6.1.1. Hikâyenin Özeti

Sessiz ve karanlık bir odada tek başına bir adam yaşar. Hayat âdeta onun için uykudan ibarettir. Hasta ve yaşlı olan adam üst katta, oğlu ise alt katta yaşar. Adam ilaçları bittiği hâlde oğluna söyleyemez. Oğlunun kendisine sormasını bekler. Oğluna ilaç siparişi vermek ister ama işinden geri kalır diye düşünür. Rüyalarında eşini görür. Eşi, onu çağırır.

Bu odayı çok sever ancak kendine bakamadığı için oğlunun evine gider. Oğlu ve gelini, bu durumdan rahatsız olur. Hatta bir keresinde yatağıyla birlikte babasını evine gönder-

miştir. Kendisi de burada mahzun kalmak istemez. Ancak kendi başının çâresine bakamamaktadır. Uzun süredir yatakta yatar. Neredeyse bir yıl ayağı kalkamaz. Günün hangi vakti olduğu işaretlerden hesap eder. Onun için gündüzler hemen geçer fakat geceleri ise bitmek tükenmek bilmez. Her gece Azrail'in kendisinin canını almak için beklediğini görür. Kulağına gelen ses onu çağırılmaktadır ancak bu sese uymak istemez. Yattığı yeri dünyanın sonu olarak görür. Yaşlı olduğundan acılara, hastalıklara normal gözüyle bakar. Körpece torununu kaybeder. Bu ölümden sonra daha da yalnızlaşır. Artık hâl hatırını soran neredeyse kimse kalmaz. Kulağına gelen ses onu âdeta cadı gibi ışığa çağırır. Ne yaparsa yapsın sesin sihrinden kaçamaz. Sonuna yatağın parmaklıklarından tutarak kalkar ve sese doğru gider. Ses onu kara ağacın dibine götürür. Kara ağacın dibindeki falez taşların üstünde sırtını ağacın delik delik olmuş gövdesine dayar. Bir süre sonra bakar ve kara ağacın yaprakları sızlaya sızlaya donar.

3.6.1.2. Şahıs kadrosu

“*Rezalet*” adlı hikâyede adından da anlaşılacağı gibi yaşlı bir adamın hayatının son dönemlerinde nasıl sıkıntılar çektiğini ve oğlunun onunla ilgilenmediğini anlatmaktadır. Hikâyede yer alan şahıslar bir aileyi meydana getirmektedir. Yaşlı ve hasta olan adam, yaşlı adamın oğlu ve gelini, torunu ve de dünyasını değiştirmiş olan eşi karşımıza çıkmaktadır. Bu şahısların özelliklerini şu şekilde belirtebiliriz:

Hasta adam: Eşini ve küçük torununu kaybetmiş, yaşı ilerlemiş ve buna bağlı olarak hastalıkları başlamış biridir. Hayat onun için artık bir odadan ibarettir. Günün hangi vakti olduğunu dahi bilemeyen, göremeyen biridir. Uzun süredir yatalak hastadır. Kendi başının çâresine bakamayan ve istemediği hâlde oğluna yük olma durumuna düşen bir karakterdir. Gecesi, gündüzü acı ile geçmektedir. Azrail canını almak için beklemektedir. Yüreğini dağlayan bir sesin kuvvetiyle yatağından kalkar ve dışarı çıkar.

Hasta Adamın Oğlu: Babasıyla aynı binada kalan evli bir insandır. Çalışan ve evi geçin diren biridir. Babasıyla çok fazla ilgilenmeyen hatta bazen babasından rahatsız olan bir karakterdir.

Körpece kız: Ay parçası, güzeller güzeli bir kızdır. Dedesine bağlı, sürekli onunla ilgilenen, onun hâl hatırını soran vefakâr bir kızdır. Gençcik yaşında zamansız ölür.

3.6.1.3. Zaman

Vagif Sultanlı'nın diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de zaman dilimi olarak karanlık yani "gece" ön plana çıkmaktadır. Hikâyenin "*Karanlık odada uçuşan sineklerin sadece sesini duyuyordu; uykudan tamamen uyanmamıştı.*" (Sultanlı, 2006:179) cümlesiyle başlaması da yazarın zaman dilimi olarak karanlık vakti seçtiğini görmekteyiz. Bunun en önemli sebeplerinden birinin eserlerde ıstırapın, huzursuzluğun yoğun olarak işlenmesidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi yazara göre aydınlık huzuru; karanlık ise huzursuzluğu temsil etmektedir. Bu sebeple yazar zaman olarak gece vakitlerine yer vermiştir.

"Geçen hafta körpece torunu, ay parçası gibi kıza nazar değdi ikice günde bağıra bağıra canını verdi." (Sultanlı, 2006:183)

"Önceki gün gördüğü rüyanın etkisinden birtürlü kopamıyordu." (Sultanlı, 2006:179)

"Sinekler az önceki yorucu sesleriyle vızıl-daşa vızıl-daşauçuşuyorlardı." (Sultanlı, 2006:181)

"Gündüzün çeşit çeşit gürültüsünden nehrin sesini duyamıyordu, geceler ise gizemli gizemli şırıldayan suyun sesi çok net duyuluyordu." (Sultanlı, 2006:181)

Hikâyede olayların kışın meydana geldiğini görmekteyiz. Yine gece gibi "kış" da yazarın vazgeçilmez unsurlarındandır. Çünkü kış sıkıntı veren bir zamandır. Kahramanımızda çileleri ile kışın verdiği çileler arasında tenasüp sanatı kurulmuştur.

"Kışın soğuşunda yaprak açmış ağacın yeşil dallarına baktı." (Sultanlı, 2006:184)

3.6.1.4. Mekân Unsurları

Yazarlar hikâyelerini oluştururken sınırsız sayıda mekanlar kullanabilmektedirler. Ancak mekanları sınırlandıran unsur anlatılacak olan olaydır. Bir yazar huzur, mutluluk gibi iyi olayları anlatacaksa mekan unsuru genişlemektedir ancak yazar eserinde huzursuzluğu, elemi anlatacaksa kullanabileceği mekanlar da sınırlanmaktadır. Örneğin; olayda bir kahramanın yaşlılığı ve buna bağlı olarak huzursuzluğu anlatılacaksa yazar için en önemli mekan evdir. Çünkü ev huzurun, mutluluğun yuvası olması gibi aynı zamanda huzursu-

zluğun da simgesidir. Vagif Sultanlı eserlerinde huzursuzluğu ele aldığı için çoğu hikâyesinde ev unsurunu görmek mümkündür. Bu sebeple yaşlı bir kahramanın çektiği acılar anlatılan bu hikâyede en önemli mekan evdir.

Oda: Hayatta kimilerine huzur, saadet ve rahatlık veren bu mekân kimilerine göre ise ıstırap vermektedir. Hikâyemizde önemli mekânlardan biri olan oda âdeta kahramanımızın yaşarken ki mezarıdır. Sessiz sedasız ve kimsesiz bu odada hastamız uzun süredir yatmaktadır. Her gece acı içinde kıvrandığı, Azrail’le can pazarının yaşandığı bir yerdir. Kahramanımız, odada bulunan yatağını dünyanın sonu olarak görür. Kahramanımızın acılarına acı, derdine dert katan bir mekândır.

Oğlunun evi: Bu ev bir âile evidir.

3.6.1.5. Anlatım Teknikleri

Yazar bu hikâyesinde de anlatım tekniklerinden yararlanarak eserine güç katmıştır. Kulandığı teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Diyalog Tekniği

Yaşlı adam ile dünyasını değiştirmiş olan karısının rüyada konuşmasını karşımıza çıkmaktadır. Bu konuşmayı şu şekilde görebiliriz:

“Çıkar sen de elbiselerini, diyor, gel uzan burda, acayip serin. Oradaki kötü havadan nefesim daralıyor.

Çıkar, diyor, gel uzan yanımda, burası çok serin, güneş yakıyor ama seni. Kocası çivi gibi parmaklarıyla kemikleri ağaran bileğinden yapışmıştı, ne yapsa onun elinden, parmaklarından kopamıyordu.

Bırak, diyordu, bırak ellerimi, bırak gidip sana sıcak elbise getireyim, çok soğuk...

Gelmeyeceksin, diyor, biliyorum, gitsen gelmeyeceksin, iyi tanıyorum seni.”
(Sultanlı, 2006:180)

Geri Dönüş Tekniği

Hikâyede olaylar bir süre anlatıldıktan sonra bir önceki gün olan bir durumu anlatmak için anlatım tekniklerine başvurulmuştur. Bunu şu bölümde görebiliriz:

“Önceki gün gördüğü rüyanın etkisinden bir türlü kopamıyordu. Rüyada görüyordu ki, karısı çırılçıplak pamuk gibi yumuşak karın içine uzanıp ona sesleniyor. (Sultanlı, 2006:179)

Yazar bu tekniği kahramanın torunun ölümünü anlatmak için de kullanmaktadır. Bunu şu şekilde görebiliriz:

“Geçen hafta körpece torunu, ay parçası gibi kıza nazar değdi ikice günde bağıra bağıra canını verdi.” (Sultanlı, 2006:183)

3.7. Yavşan Kokusu

3.7.1. Hikâyenin Tahlili

3.7.1.1 Hikâyenin Özeti

Üniversite son sınıf öğrencisi İsmail âilesinin yanına bir günlüğüne gelmek ister. Eline bavulu alan İsmail köyün yolunu tutar. Güneşten çatlak çatlak olmuş baktıkça uzayan yavşanlı düzlüklerin arasından köye doğru gider. Bavulu bir sağ eline bir sol eline alır. Hafızası, duyguları bıçak gibi körelmiştir. Köyün kızları, gelinleri bağıra çağıra tarladan eve dönerler. İsmail’in geldiğini gören küçük kız kardeşi Süsen, babasına seslenir.

Bacıları göz kırpmadan eyvana gelirler. Herkesin içinde acı ve keder vardır. İsmail’i gören babası ağlamak üzeredir. Aile perişan hâldedir. Kimse konuşmak istemez. Ailenin perişan olmasının nedeni ise annelerini zamansız kaybetmeleridir. Herkes annenin ölümünden kendini sorumlu tutar. Bu ölüm âileyi âdeta yıkar. Yorgun olan İsmail dinlenmek için odaya geçtiğinde annesinin eşyalarını görür ve yüreğindeki ateş dağlanır. Annesinin eşya larını gördükçe gözünün önüne annesiyle yaşadıkları aklına gelir. Odada bir eşarp görür. Bu eşarp onun yüreğini daha da yakar. Çünkü bu eşarbı burs paraların-

dan biriktirerek annesine o almıştır. Annesi ise bu eşarba kıyamadığı için takmaz. Yüreğindeki acı kor bir ateşe dönüşür. Annesini görüyor ve sanki annesiyle konuşuyor gibidir. Sabah olduğunda İsmail evin önüne gelir. Büyük kız kardeşi sofrayı hazırlamıştır. İsmail'in babası gün doğmadan tarlaya çalışmaya gitmiştir. Yaşlı olmasına rağmen gecesini gündüzüne katarak çalışır alınının teriyle ekmek parası kazanır. Çocukları onun tarlada çalışmasını istemez ancak o, çalışmaya devam ediyordur. İsmail bir iki lokma yedikten sonra ceketini alır ve mezarlığa gider. Mezarlıkta annesinin mezarı başında durur ve onun mezar taşını okşamaya başlar. Annesine olan hasretini, sevgisini dile getirir. Mezarlıktan eve döndüğünde Bakü'ye gitmek için hazırlanır ve babasını beklemeye başlar. Babasıyla vedalaşıp gidecektir. Babası eve döndüğünde oğlunun gitmek üzere hazırlandığını görür. Oğlunun bu kadar erken gideceğini bilmez ve bu duruma şaşırır ancak yapacak bir şey yoktur. Oğlunun okulu olması münasebetiyle oğlu gitmek zorundadır. Oğluna para vermek için hemen elini cebine atar ancak cebi bomboştur. Kızına Umut amcasından borç almasını söyler. Kız hemen koşup gelir. İsmail'e parayı verir ancak bu para İsmail'in elini de cebini de yakar. İsmail yollara düşer ve evdekiler arkasından su dökerler. İsmail dönüp arkasına baktığında annesini görür. İçi yana yana köyünden uzaklaşır.

3.7.1.2. Şahıs Kadrosu

“*Yavşan Kokusu*” adlı hikâyede farklı özelliklere sahip şahıslar karşımıza çıkmaktadır. Şahıs kadrosu açısından biraz daha zengindir. Hikâyede yer alan şahıslar şu şekildedir:

İsmail: İsmail hikâyenin başkahramandır. Üniversite son sınıf öğrencisidir. Bakü'de eğitim görmektedir. Annesinin ölümü onu çok etkilemiştir. Annesinin öldüğüne inanmaz. Üç kız kardeşi vardır. Ailesini çok seven ve ailesine çok bağlı olan İsmail annesini kaybettikten sonra çoktan beri kullanılmayan bir bıçak gibi körelmiştir. Burs paralarından biriktirerek annesine hediye alır. Annesine aldığı eşarba görünce ona olan hasreti daha da artar. Annesinin ölümünü kabullenemez. Annesinin şefkatli ellerini bir daha okşayamayacağına inanmaz.

İsmail örnek bir karakterdir. Ailesine olan bağlılığıyla kardeşlerine olan sevgisiyle ve babasına duyduğu saygısıyla bizlere örnek teşkil eden bir karakterdir. Yüreği ana hasretiyle yanan biridir.

Anne: Anne bir ailenin yapı taşıdır. Dünyada annenin ailedeki yeri bambaşkadır. Boşluğu doldurulamayan bir insandır. Bu hikâyedeki anne karakteri de şefkat ve merhamet dolu bir insandır. Zamansız ölümü ile âile dağılmaya yüz tutmuştur. Âile annenin ölümünden kendini sorumlu tutmaktadır. Annenin ölümü ile tavukların dahi davranışları değişmiştir. Bahçe düzensizleşmiş âilenin geri kalanlarının yüreğine kor bir ateş düşmüştür. Oğlunun aldığı hediyeleri kullanmaya kıyamam bir yüreğe sahiptir. Hayattaki son arzusu oğlunun evliliğini görmektir. Ancak zamansız ölüm onu bu arzusundan ayırmıştır.

Baba: Hayatın zorluklarına göğüs geren asla pes etmeyen bir insandır. Âilesinin geçimi için gece gündüz çalışmaktadır. Yaşlı olmasına rağmen ilkbahardan yazın sonlarına kadar tahılla uğraşır sonbaharda ise yoncaya bekçilik yapar. Çocukları onun tarlada çalışmasını istemez çünkü çok yoruluyordur. Ancak Baba, âilesi için canını ortaya koyar ve onların rahatını ister. Oğlunun cebinden parayı eksik etmemeye çalışır. Ancak parası da yoktur. Parası olmamasına rağmen borç bulup yine de evladının cebine parayı koyar.

Gülhare: Evin en büyük kızıdır. Diğer kardeşleri gibi o da annesine benziyordur. Nişanlıdır. Annesinin ölümüne diğerleri gibi o da çok üzülmüştür. Annesinin boşluğunu bir türlü dolduramaz dolduramayacağını da bilir. Evin annesi gibi çalışıp çabalar. Kardeşlerine analık yapar.

Süsen: İsmail'in ufak kardeşidir. Âilesini çok seven biridir. Annesinin ölümü onu da derinden etkilemiştir.

Çoban Şirhan: Köyün çobanıdır.

Umut amca: Yardımsever bir karakterdir. Ev alma komşu al atasözünün verilmek istenen komşuluğun önemini bizlere gösteren bir karakterdir. İsmail'in babası zor durumda kaldığında ona hemen yardım eden biridir.

3.7.1.3. Zaman

Vagif Sultanlı'nın diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de takvimî zaman bu anlamdadır. Hikâyede geçen zaman ifadelerini şu şekilde görebiliriz:

“Akşam vaktiydi. Sürü toz içinde otlaktan köye dönüyordu.” (Sultanlı, 2006:113)

“Tam dört ay olmuştu annesi kara toprak altında uyuyalı.” (Sultanlı, 2006:115)

“Ertesi gün İsmail uyandıığında güneş bir insan boyu kadar yükselmiş ti.” (Sultanlı, 2006:116)

“Eve döndüğünde öğlenden bayağı geçmişti.” (Sultanlı, 2006:117)

“Meğer böyle çabuk dönecektin, söyleseydin, bari bugün işe gitmezdim.” (Sultanlı, 2006:118)

3.7.1.4. Mekân Unsurları

Yazarın “*Yavşan Kokusu*” adlı hikâyesinde de hüznün havası hakimdir. Diğer hikâyelerde olduğu gibi bu hikâyesinde de ölüm olayı ile karşı karşıyayız. Anne karakterinin ölümü sonrasında geride kalan ailenin çaresiz, mutsuz hayatı anlatılmaktadır. Huzursuzluk temasının hakim olması sebebiyle yazarın hikâyede kullandığı mekanlar olarak karşımıza diğer hikâyelerde olduğu gibi ev ve mezarlık çıkmaktadır.

Mekan unsurlarının önemli bir özelliğide kahramanlar üzerinde hüznün uyandırmasıdır. Gerek köy yolu olsun gerekse ev olsun şahıslara hep hüznün vermektedir. Bunun en önemli sebebi de annenin ölümüdür.

Köy yolu: Güneşten çatlak çatlak olmuş baktıkça uzayan düzlüklerden oluşan yağış almadığı için tozlu olan bir yoldur. Hikâyenin başladığı yerdir. Bu yol kahramanı acıya kedere götüren bir yoldur. Kahraman köyün bu yolunda aslında evine değil acılar, kederler dünya sında gider. Kahramanı âilesine kavuşturan da onu âilesinden uzaklaştıran da bu yoldur.

Köy: Havada yavşan kokusu bulunan otlaktan dönen kızların, gelinlerin seslerinin bulunduğu, bomboz toz bulutu ile kaplı bir yerdir.

Oda: Kahramanın annesinin elbiselerinin üst üste asılıdır ve her köşesi ile kahramana an-

nesini hatırlatan ve onun yüreğini yüreğini hasrete, kedere boğan bir yerdir. Annesinin fotoğrafı bulunmaktadır. İsmail'in burs parası ile annesine aldığı eşarpta bu odadadır. Bu da kahramanı âdeta bu dünyadan alıp keder dünyasına götürür. Acısına acı, derdini dert, özlemini özlem katar. Çünkü bu odaya girince annesini hatırlar.

Tarla: Evin geçim kaynağı olan yerdir. Karamanın babasının gecesini gündüzüne katarak alınının teriyle para kazandığı yerdir.

Evin bahçesi: Kurumuş yapraklarla dolu boş kırlangıç yuvasını bulunduğu yavşan kokusu ile donanmış bir yerdir. Annenin ölümüyle her tarafı ot basmıştır. Anne hayattayken büyük bir özenle düzen düzenlenmiş olan bu yer annenin ölümüyle darımağın olmuştur. Tavuklar bile anneyi özlüyor ve annesiz yapamazlar.

Mezarlık: Vagif Sultanlı'nın diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de önemli mekânlarından biri mezarlıktır. Her tarafı otlarla kaplı olan bir yerdir. Fâni dünyada insanın gideceği son yerdir. Fani dünyanın kapıları kapatılıp baki dünyanın ise kapılarının açıldığı bir yerdir. Her canlının bir gün mutlaka istemeyerek büyük bir çaba ve harcamayarak sâhip olacağı bir yerdir. Herkes için aynı ânda önem taşımayan ancak bir gün mutlaka önem taşıyacak olan bir yerdir. Bu hikâyede de kahramanımız İsmail için en önemli mekânlar dan biri olmuştur. Çünkü hayatta her şeyden çok sevdiği dertlerine derman olan annesi burada yatmaktadır. Yaşlı dut ağacından yapılmış olan mezar taşını annesinin başı gibi okşadığı yerdir.

Bakü: İsmail'in eğitim gördüğü yerdir. Köyden gidilmesi zor olan bir yerdir.

3.7.1.5. Anlatım Teknikleri

Anlatım tekniklerinin eserlere güç kattığını daha önce belirtmiştik. “Yavşan Kokusu” adlı hikâyede de yazar bu tekniklerden yararlanmışır. Bu teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Tasvir Tekniği

Yazar, “Tasvir Tekniği” sayesinde olayların geçtiği yeri âdeta okuyucunun gözünde canlandırmıştır. Bu sayede, eserine güç katmıştır. “Tasvir Tekniği”ni eserde şu şekilde

görebiliriz:

“Güneşten çatlak çatlak olmuş, bakatıkça uzayan yavşanlı düzlüklerin arasından köye giden işlek yolda eli bavullu bir kişi yürüyordu. O sık sık bavulunu bir elinden diğer eline alıyor, durmadan, ağır, sert adımlarla yoluna devam ediyordu. Yol uzuyordu ama ne bir binek, ne de başka bir canlı göze çarpmıyordu.” (Sultanlı, 2006:119)

“...Bahçede gözüne çarpan her şey, sonbaharın koparığ attığı kurumuş yapraklar, eyvandaki boş kalmış kırlangıç yuvası ona annesizliği hatırlatıyordu.” (Sultanlı, 2006:116)

“Gökyüzü tutulmuştu, narin yağmur çiseliyordu. Havadan ıslanmış toprak kokusuyla karışık yavşan kokusu geliyordu.” (Sultanlı, 2006:118)

Diyalog Tekniği

Şahısların olduğu yerde iletişim de olur. Bu sebeple yazar eserinde şahısları “Diyalog Tekniği”nden yararlanarak konuşturmuştur. “Diyalog Tekniği”ni şu cümlelerde görebiliriz:

“Sanki annesi dile geldi:

Hoş geldin, oğlum!

Hoş bulduk anne!

Üniversite nasıl gidiyor, gözümün ışığı, bir sıkıntın olmuyor, değil mi?

- Hayır, annecim, ne sıkıntım olabilir...

- İnşallah olmaz.” (Sultanlı, 2006:115)

“Baba İsmail geç kalıyor, gel, işini sonra yaparsın.

Adam atı bağlayıp geldi ve şaşırarak:

Oğlum, peki neden böyle çabuk, dedi,

Gitmem lazım, baba, yarın dersim var.

Meğer böyle çabuk dönecektin, söyleseydin, bari bugün işe gitmezdim. Oturup mu habbet ederdik, nasıl geçiniyorsun, derslerin falan nasıl gidiyor diye sormaya hiç fırsat olmadı ki.” (Sultanlı, 2006:118)

Özetleme Tekniği

Yazarın her şeyi anlatamayacağını belirtmiştik. Bu sebeple yazar önemli bir anlatım tekniği olan “Özetleme Tekniğini” kullanarak eserini kaleme alır. Vagif Sultanlı da eserlerinde bu tekniği kullanmıştır. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“...Gözleri en üstteki beyaz eşarba çarptı. Bunu İsmail geçen yıl kışın, tatile gelirken bursundan kuruş kuruş kesip biriktirdiği parayla annesine alıp getirmişti. Kadın oğlunun hediyesini sevip saklıyor, başına örtmeye bile kıyamıyordu.”
(Sultanlı, 2006:115)

3.8. Yapraksız Dalların Yeşil Türküsü

3.8.1. Hikâyenin Tahlili

3.8.1.1. Hikâyenin Özeti

Sona teyze düğün çadırının bir köşesinde elleri koynunda oturur. Yüzüne gözüne dünyanın azabı çöker. Kara zurnanın sesi kara rüzgâr gibi içini dalgalandırır o âna kadar hiç duymadığı bir ses duyar. Bu sesin sihri kapılır ve her şeyi unuttur. Sesten başka hiçbir şey duymaz.

Âniden çocukluğunu hatırlar. İlkbahar günü ağaçların çiçek açtığı zaman nasıl saklambaç oynadığını ve oyunun sonunda yere düşüp sakatlandığını hatırlar. Bu sakatlanmanın sonucunda Sona'nın boyu uzamaz sadece sırtındaki kamburu büyür.

Sona teyze düğün çadırında kendini yalnız hisseder. Sanki düğün Latih ile Gülsüm'un değil kendisiyle Yetim İsmi'nin düğünüdür. Kara zurna içini acıtarak çalar. Kızlar, gelinler el ele, kol kola halay çekerler. Sona teyze kimseyi görmez kimse de onu görmez. Meydan tamamen boşalır. Zurnacı yorulur ve çalmayı bırakır. Sona teyze birden kendini meydanın ortasında bulur. Kendinden geçmiş bir vaziyette oynaya oynaya çadırdan çıkar ve köy yoluna kadar gider. Düğündekiler peşinden gider...

3.8.1.2. Şahıs Kadrosu

“*Yapraksız Dalların Yeşil Türküsü*” adlı hikâyenin baş kahramanı Sona teyzedir. Sona teyze hayatın çilekeş yolculuğundan geçmiş hayatının son demlerini yaşayan içi huzursuzlukla dolu bir şahıstır. Hikâye neredeyse tamamen onun üzerine kuruludur. Vagif Sultanlı’nın diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de huzursuzlukla karşı karşıya kalmaktayız. Eserde yer alan şahıslar şunlardır:

Sona Teyze: Yaşlı ve kambur biridir. Yetim İsmi’yi bekleye bekleye yorulmuştur. Yalnızlık duygusuna kapılmıştır.

Latif: Hikâyedeki damattır.

Gülsüm: Hikâyedeki gelindir.

Zurnacı: Düğündekileri eylendiren karakterdir.

Yetim İsmi: Sone Teyze’nin sevdiği. Askere gittikten sonra geri dönmemiştir.

Eşi Yetim İsmi’nin gittiği savaştan uzun yıllar geri dönmemesine rağmen Sone Teyze’nin onu ömrünün sonuna kadar sabırla, inançla beklemesi ve ölümün yaklaştığı anda umudunu yitirip ölüme yürümesinin anlatıldığı bu hikâyede yine karşımıza huzursuzluk teması çıkmaktadır.

Bir diğer önemli konu ise Vagif Bey’in şahıs seçimidir. Pek çok hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyesinde de yaşlı karakterlen ön plana çıkmaktadır.

3.8.1.3. Zaman

Hikâyede takvimi zaman bulunmamaktadır. Hikâyede yer alan zaman ifadeleri şu şekildedir:

... “*Güneşli bir ilkbahar günü, ağaçların beyaz pembemsi çiçekler açtığı zaman küçük Sona, çocuklarla saklambaç oynar; koşarak dut ağacının iri yeşil yapraklı*

dalları arasına saklanır, kimse bir türlü bulamazdı. O an, şimdiki gibi aklıdaydı.” (Sultanlı, 2006:155)

“Bembeyaz ay ışığına bürünmüş sıcak bir ağustos gecesi, bir zamanlar düştüğü o iri, yeşil dallı dut ağacının altında Yetim İsmi, onunla helalleşmiş ti.” (Sultanlı, 2006:156)

“...Şimdi o şans, ne zamandan beriymişti tükenmişti, altı aydı Sone, gözlerini yollardan çekmişti, dünyayla helalleşerek ölüm yatağına girmişti.” (Sultanlı, 2006:156)

“Yarın yeryüzünde dünyanın en garip gecesi doğacaktı; akşamdan başlayan sonbahar yağmuru, bir hafta ara vermeden yağacak, evleri, ağaçları, yolları baştan sona yıkayacaktı.” (Sultanlı, 2006:158)

“Yarın gece Yetim İsmi, onu dut ağacının altına çağırarak, kolları arasına alıp damla damla dökülen sonbahar yağmurunun altında bütün gece avutacaktır.” (Sultanlı, 2006:158)

3.8.1.4. Mekân Unsurları

Mekan unsuru olarak Vagif Sultanlı'nın köy unsurunu bu hikâyesinde de görmekteyiz. Olaylar bir köyde cereyan etmektedir. Hikâye muhteva açısından dar bir alana sahip olduğu için mekan unsuru olarak da dar sahada kalmıştır. Olaylar köyde bir çadırda meydana gelmektedir.

Köy: Hikâyelerin vazgeçilmez mekânlarından birisi olan köy bu hikâyede de olayların geçtiği yerdir. Köyün adı belirtilmemiştir.

Çadır: Düğünün yapıldığı yerdir.

3.8.1.5. Anlatım Teknikleri

Vagif Sultanlı bu hikâyesinde de anlatımı güçlendirmek için birkaç anlatım tekniğinden yararlanmıştır. Bu teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Geri Dönüş Tekniği

Hikâyenin kahramanı olan Sona teyze hakkında hikâyenin ileriki bölümlerinde geri dönüşler yapılarak okuyucuya bilgi verilmek istenmiştir. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“... Güneşli bir ilkbahar günü, ağaçların beyaz pembemsi çiçekler açtığı zaman küçük Sona, çocuklarla saklambaç oynar; koşarak dut ağacının iri yeşil yapraklı dalları arasına saklanır, kimse bir türlü bulamazdı. O an, şimdiki gibi aklıdaydı.” (Sultanlı, 2006:155)

Tasvir Tekniği

Edebi eserin okuyucu zihninde canlandırılması önemlidir. Bu sebeple yazarlar olayların geçtiği mekanları geniş ve etkileyici tasvirlerle okuyucunun gözünde canlandırmaya çalışırlar. Vagif Sultanlı da diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de bu tekniği etkili bir şekilde kullanmış köyü ve olayların geçtiği mekanları tasvir etmiştir. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“... Güneşli bir ilkbahar günü, ağaçların beyaz pembemsi çiçekler açtığı zaman küçük Sona, çocuklarla saklambaç oynar; koşarak dut ağacının iri yeşil yapraklı dalları arasına saklanır, kimse bir türlü bulamazdı. O an, şimdiki gibi aklıdaydı.” (Sultanlı, 2006:155)

“Bembeyaz ay ışığına bürünmüş sıcak bir ağustos gecesi, bir zamanlar düştüğü o iri, yeşil dallı dut ağacının altında Yetim İsmi, onunla helalleşmiş ti.” (Sultanlı, 2006:156)

“... Sona, yalınayak oynuyordu, yırtık ayakkabıları bir yerlerde düşmüştü, eski, siyah eşarbi boynundan düşmüştü, azıcık olan beyaz yumak saçları, kabarık kalkmıştı.” (Sultanlı, 2006:158)

39. Yabancı

3.9.1. Hikâyenin Tahlili

3.9.1.1. Hikâyenin Özeti

Hikâyenin kahramanı Kadir'dir. Kadir üniversitede hocalık yapan bir doktordur. Kadir şehirde kaldığı için geçim sıkıntısı yaşar. Tek isteği şehirde bir evinin olmasıdır. Yıllarca kirada kalır ve on beşe yakın ev değiştirir. Karısını ve çocuklarını evi olmadığı için kaybeder. Çünkü karısı onu bir ev sâhibi olamadın diye suçlar ve bu durumdan yorulduğu için ondan ayrılır. Karısını ve çocuklarını çok özler. Yüreği onların hasretiyle doludur. Ev sahibi olursam geri dönerler diye ümit eder. Yine her zamanki gibi sabah kalkıp okula gider. Ancak bu sabah her zamankinden farklı olarak okula geç gider. Yolda giderken bir evin balkonunda yaşlı bir kadın görür. Bu kadın elindeki bozuk paralarla oradan geçen insanlara bayat ekmek alıverin diye yalvarır. Kadının durumuna çok üzülür ve hemen yanına gidip kadınla konuşur. Kadının elindeki bozuklukları almadan hemen fırına gider ve ekmekleri alır. Ancak pencerede kadını göremeyince korkar ve içeri girer. İçeri girdiğinde gördükleri onu çok üzümüştür. Evin her tarafı dağınıktır. Evde yiyecek adına hiçbir şey yoktur. Kadının kimsesi yoktur. Bir başına bu evde yaşıyordur. Kadının adı Hanımınise'idir. Hanımınise'ye çok acır ve ona yardım etmek ister.

İşten çıktıktan sonra hemen alışverişe gider ve birçok yiyecek ve içecek alır. Kadının yanına gelir. Evi güzelce temizler. Kadına yemekler yapar. Kadın, Kadir'in bu ilgisi karşısında kendini mahcup hisseder.

Kadın hiç evlenmemiştir. Ancak kendisine soranlara kocasının olduğunu ve adının Cemîş olduğunu söyler. Her gün onun yolunu gözler. Ama artık umudu kalmaz. Kadir'i öz oğlu gibi sever. Kadir o zamanlar yurttan kalıyordur. Hanımınise teyze Kadir'e bu evde kalmasını ve evi üstüne yapacağını söyler. Kadir bunu duyunca çok sevinir. Yıllarca ev sahibi olmak ister ve bu isteği gerçekleşmek üzeredir. Ancak bu teklifi kabul etmesinin sebebi ev sahibi olmak değil kadıncağıza yardım etmektir. Yurda gidip hemen eşyalarını toplayıp eve yerleşir. Evin bütün eksikliklerini birer birer gidermeye başlar.

Kadıncağıza her daim hizmet eder ve onu hiç üzmez. Uzun bir süre kadına hizmet eder.

Ancak bir süre sonar yorulur. Düşünceleri zamanla ne yazık ki değişmeye başlar. Neredeyse kadının ölmesini bekler. Kadıncağız çağırdığında cevap bile vermez. Büyük bir yardımseverlik duygusuyla yaklaştığı kadıncağıza artık neredeyse düşman gözüyle bakar. Onun ölmesini bekler. Sabrı son bulur ve kadına bile söylemeden evden çekip gider. Bir ay sonar eve tekrar dönerken kadının öldüğünü düşünür. Eve yaklaştığında kadının ilk günkü gibi pencerede elindeki bozuk paralarla bayat ekmek istediğini görür. Kadir gördüğü manzara karşısında âdeta vurulmuşa döner. Benliğini kaybeder. Kendini tanıyamaz hale gelir. Ömür boyu içinde ukte kalır. Ne yaparsa yapsın bu acıdan, dertten kurtulamaz.

3.9.1.2. Şahıs Kadrosu

Hikâyede yer alan şahıslar şu şekildedir:

Kadir: Üniversitede hocalık yapan bir doktordur. Evli ve çocuk babasıdır. Yıllarca çalışmasına rağmen ev sâhibi olamamıştır. Tek arzusu bir ev sâhibi olmaktır. Eşini ve çocuklarını da ev sâhibi olamadığı için kaybetmiştir.

Yardımsever bir insandır. Fakir ve yardıma muhtaç olan Hanımnise teyzeye karşı yardımlarını esirgememiştir. Kadir karakteri günümüzde çok karşılaştığımız bir karakterdir. Hikâyede Kadir, yardımseverliğiyle tanınan ancak nefesine yenik düşerek istemediği davranışları yapan bir karakterdir. Bir süre sonra kendini bile tanıyamayan bir karakterdir.

Hanımnise: Hanımnise teyze, yaşlı ve bir başına yaşayan yardıma muhtaç bir teyzedir. Hayatı boyunca hiç evlenmemiştir. Hayalini kurduğu bir kocası vardır. Onun adı da Cemmiş'tir. Hanımnise teyze kendi evinde oturmaktadır. Evinde yiyecek adına hiçbir şey yoktur. Evde sadece su kaynatılıp içiliyordur. Tek arzusu hergün bir bayat ekmektir. Hayattan başka bir beklentisi yoktur. Sadece bir bayat ekmek istiyordur.

Bu karakter günümüzde de çok karşılaştığımız bir karakterdir. Yılların yorgunluğu üstünde biriken hayattan bir beklentisi olmayan tek derdi iki lokma ekmek olan birçok insan bulunmaktadır. Sevgiye, şefkate aç olan ve karşılatıkları küçücük bir sevgi ve şefkate karşı mahcup olan insanlardır.

Cemiş: Hanımnise Teyze'nin hayalindeki eşidir.

Belediye Başkanı: İnsan hâlinde anlamayan krallar gibi yaşayan ancak evsizlere ev veremeyen bir karakterdir. Acımasız bir insandır.

Veleh: Kadir'in arkadaşıdır.

3.9.1.3. Zaman

Hikâyede takvimi zaman bulunmamaktadır. Hikâyede yer alan zaman ifadelerini şu şekilde görebiliriz:

“...Nasıl olmuştu da, günlerden bir gün bu yaşlı Hanımnise'yle karşılaşmıştı, ona yardım eli uzatmıştı, evinde kalmasına razı olmuştu? Beş yıl önce bütün bu olayların başladığı o uğursuz ağustos günü ömrünün en dertli günlerinden birini daha dünmüş gibi hatırlıyordu. O gün hasta olsaydı da, geç kalsaydı keş ke.”
(Sultanlı, 2006:132)

Hikâyedeki olayların akşam meydana gelmiştir. Bunu şu şekilde görebiliriz:

“O akşam işten çıkınca kendini pazara atmıştı. Şekerden, çaydan tut meyveye kadar bayağı bir şey almıştı.” (Sultanlı, 2006:133)

“Aynı akşam odayı da bir düzene koymuştu. Evde kirli ne varsa, yıkamış, toparlamış, yemek yapmıştı.” (Sultanlı, 2006:133)

“İşte o akşam bütün eşyalarını, bir bavul elbise ve bir çift yorgan döşeğini alıp ka dının evine taşındığını da iyi hatırlıyordu.” (Sultanlı, 2006:134)

Hikâyede yer alan diğer zaman ifadeleri ise şu şekildedir:

“Ve bu dehşetli karara da işte o sıcak yaz akşamında, bahçede öğrenci arkadaşı Veleh ile oturup çay içerken gelmişti. O akşam bahçede incir ağacının altında tavla oynamaktan yorulmuştu. Tavla yorgunluğundan sonra incir ağacının serinliğinde çay içerken sohbet ediyorlardı.” (Sultanlı, 2006:137)

“Tam dört yıl olmuştu karısından, çocuklarından haber almayalı, nerede yaşadıklarını bilmiyordu. Geceleri kızlarının yüzü gözlerinin önünden gitmiyordu; içinde yana yana kalıyor, kendi zayıflığına, çaresizliğine acıyordu.” (Sultanlı, 2006:139)

“... Şimdi ise Hanımnise’ye hizmet ettiği dört yılda evlat borcunun ne demek olduğunu anlamıştı.” (Sultanlı, 2006:139)

“Köyde geçirdiği bu bir ayda kadının rüyasına girmediği, rahatlığını elinden almadığı bir gece olmamıştı.” (Sultanlı, 2006:140)

3.9.1.4. Mekân Unsurları

Mekân açısından dar bir yapıya sahip olan hikâyede genellikle iç mekânlar kullanılmıştır. Bu mekânlar şu şekildedir:

Yurt: Kadir’in kaldığı yerdir.

Hanımnise’nin evi: Yıkık döküklerle dolu olan neredeyse harabe olmuş olan ve Kadir’in gelip yenileştirdiği yerdir. Kadir’in yıllardır hayalini kurduğu ev sâhibi olma arzusunun sonlandığı yerdir.

Köy: Kadir’in akrabalarının yaşadığı yerdir.

3.9.1.5. Anlatım Teknikleri

Yazar, eserine dinamizm katmak için anlatım tekniklerine başvurmuştur. Bu teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Geri Dönüş Tekniği

Şu örneklerde geri dönüş tekniği kullanılmıştır:

“...Nasıl olmuştu da, günlerden bir gün bu yaşlı Hanımnise’yle karşılaşmıştı, ona yardım eli uzatmıştı, evinde kalmasına razı olmuştu? Beş yıl önce bütün bu

olayların başladığı o uğursuz ağustos günü ömrünün en dertli günlerinden birini daha dünmüş gibi hatırlıyordu. O gün hasta olsaydı da geç kalsaydı keş ke.”
(Sultanlı, 2006:132)

“Hemen, demişti ve kadının ona uzattığı paraları almayıp iki adım ötedeki fırına koşmuştu. Koşa koşa fırına nasıl gidip gelmişti, gelip kadını pencerenin önünde bulmayınca kapıyı nasıl açıp içeri girmişti ve yatakta uzanıp ağır ağır nefes alan kadını nasıl görmüştü, bugün olmuş gibi hatırlıyordu.” (Sultanlı, 2006:132)

“İşte o akşam bütün eşyalarını, bir bavul elbise ve bir çift yorgan döşegini alıp ka dının evine taşındığını da iyi hatırlıyordu.” (Sultanlı, 2006:134)

Diyalog Tekniği

Aşağıda verilen örneklerde diyalog tekniği kullanılmıştır:

“Hey oğlum, ayaklarının altında öleyim, demişti ve avucundaki bozuk paraları ona uzatmıştı, al, bu parayı bakkaldan bana bir tane bayat ekmek al getir. Hemen, demişti ve kadının ona uzattığı paraları almayıp iki adım ötedeki fırına koşmuştu. Koşa koşa fırına nasıl gidip gelmişti, gelip kadını pencerenin önünde bulmayınca kapıyı nasıl açıp içeri girmişti ve yatakta uzanıp ağır ağır nefes alan kadını nasıl görmüştü, bugün olmuş gibi hatırlıyordu.” (Sultanlı, 2006:132)

“Oğlum, kurbanın olayım, çok zahmet ettin, beni bu yaşımda mahcup ediyorsun. Kadın ağlaya ağlaya hiç susmuyordu. Olur, mu nine, demişti, bunda ne var ki...” (Sultanlı, 2006:133)

” Dinliyorum sizi!

... Dilekçemi okuyun demişti, orada herşeyi detaylı yazdım. Başkan dilekçeyi yarım yamalak gözden geçirerek:

Eviniz olmadığı için tren garında geceliyorsunuz ve ricanız bu ki, size ev verilsin. Ben hiçbir türlü size yardımcı olamam. Şehirde evler sadece sırayla veriliyor. ... Gelin, ana dilimizde konuşalım, sayın başkan, demişti.

Başkan sanki onun sözlerini duymuyormuş gibi düğmeye basmıştı:

Sıradaki...

Siz söylenenleri anlamıyor musunuz? Diye sormuştu.

Ben anlıyorum, siz anlamıyorsunuz! Anlayamazsınız da! Tek sizin beş odanız var, bu yetmezmiş gibi bağınızda bir imar da yaptırmışsınız. Hele dünyaya gelmeyen torunlarınıza da ev ayarlamışsınız. Siz beni nasıl anlayabilirsiniz. Benim ömrümün çoğu kirada geçmiş, siz ise kirada yaşamın ne olduğunu bilmiyorsunuz, sayın belediye başkanı!” (Sultanlı, 2006:135)

Tasvir Tekniği

Şu cümleler tasvir tekniğine örnek verilebilir:

“Masanın üstünde kirli, sıcak su, duvarın reninden seçilmeyen parça parça olmuş duvar kağıdı ve tahta tavanına bürümüş örümcek ağlarının vehame ti...”
(Sultanlı, 2006:133)

3.10. Beyaz Yol

3.10.1. Hikâyenin Tahlili

3.10.1.1. Hikâyenin Özeti

Bütün köyü korku salar. Bu korku başkan Kaçay’ın bütün atları toplatmasıyla başlar. Köyde üç at kalır. Çoban Latif’in atına dokunulmaz. Latif kolhozun çobanıdır. Nöbetçi Zakir’in atına da dokunulmaz. Bir de bütün hayatı atlarla geçen Nezir amcanın atına dokunulmaz. Nezir amca köyün atlarla ilgili sorunlarına bakar. Uzun süre nalbantlık yapan Nezir amca, bir süredir işini yapamaz. Nezir amca rüyasında beyaz bir yolda giden atlı görür. Nezir amcanın rüyanın etkisiyle verdiği tepkilerden karısı Zeriş, korkar. Nezir amca, rüyasında kendi atının götürüldüğünü görür. Köylüler, onu delirdi zannederler. Nezir amca, atını dışarda görünce rahatlar. Nezir amcaya misafirler gelir. Kemal usta hiç susmadan ordan burdan konuşur. Zeriş misafirler gittikten sonra evi toplayıp yatmaya gittiğinde Nezir amcaya seslenir ancak cevap alamaz. Birden çığlık atar. Dışarıda atı kişner ve ayaklarını vurur. İplerini kopartır ve gözden kaybolur.

3.10.1.2. Şahıs Kadrosu

Şahıs kadrosu açısından geniş bir yapıya sahip olan bu hikâyede farklı karakterlerde insanlar karşımıza çıkmaktadır. Bu şahıslar şunlardır:

Başkan Kaçay: Bütün köyün korktuğu bir insandır.

Çoban Latif: Kolhozun fabrikasının yegane çobanıdır.

Nöbetçi Zakir: Bekçilik yapan biridir.

Nezir Amca: Kolhozun nalbantlığını yapan ve bütün hayatını atlarla birlikte geçiren atlar olmadan yaşayamayan hiç çocuğu olmayan yaşlı biridir.

Beyaz çuvallı genç: Nezir amcanın atın üstünde gördüğü gençtir.

Zeriş: Nezir amcanın karısıdır. Eşine sadık ve onu çok seven bir kadındır.

Kara Samed: Zeriş'in komşusudur.

Yorga Sona: Kara Samed'in karısıdır.

Kemal usta: Konuşmayı çok seven, dedikodu yapan ve herşeyden haberi olan biridir.

Hikâyenin baş kahramanı olan Nezir amcanın hayatının son zamanlarında elindeki her şeyini kaybetmekten korkması anlatılan bu hikâyede de huzursuzluk, mutsuzluk ön plana çıkmaktadır. Başkan Kaçay'ın köydeki atları toplattırması sonucunda köye bir korku yayılır. Bu olay Azerbaycan halkının uzun yıllar baskı altında yaşamasına atf olabilir.

Bir diğer önemli husus ise yol-ömür ilişkisidir. Vagif Sultanlı'nın pek çok hikâyesinde karşılaştığımız bir durum olan yol ile ölümün paralelliği bu hikâyede de karşımıza çıkmaktadır. Dünyada yol hayatın yolunu temsil etmektedir. Hikâyede Nezir amca her yolun sonu olduğunu ve bir gün kendi yolunun sonu olarakta mezarlık olacağını bilen bir karakterdir.

3.10.1.3. Zaman

Takvimi vaka bulunmayan bu hikâyede olaylar genellikle gece meydana gelmektedir. Hikâyede yer alan zaman ifadeleri şu şekildedir:

“Ve geceler rüyalarında beyaz yolun tükeneneğinden korkuyordu. Bu korku geçen yıl başkan Kaçay’ın kolhozun atlarını toplattırıp fabrikaya dönderdiği günden orta ya çıkmıştı.” (Sultanlı, 2006:119)

“Havanın karardığı anlardı. Soğuk sonbahar rüzgarı ağaçların sapsarı yapraklarını insafsızca koparıp sokaklara savuruyordu. Göğün mavi boşluğunda bir dünya kadar bembeyaz bulut rüya gibi, hayal gibi dalgalanıyordu.” (Sultanlı, 2006:120)

“Nezir Amca yaşlanmıştı. Ama bugün yaşlılık derdi değildi onu düşündüren. Bu derdi uzun yıllar boyunca çeke çeke eskitmişti. Bugün evlâtsizliğe da aldırılmıyordu, çünkü bu derdi de kalbine çoktan gömmüştü, bayağı çoktan. Yarası da kabuk bağlayıp unutulmuştu bu derdin.” (Sultanlı, 2006:121)

“...Ve bu dert ustayı diri diri yiyordu. O gece sabaha kadar uyuyamadı. Sadece sabaha doğru çok az kestirebildi. Gecenin süt aydınlığında beyaz at yine beyaz yolda koşuyordu.” (Sultanlı, 2006:121)

“O gecenin sabahında Nezir Amca yatağından kalkmadı ve üç gün durmadan aynı şekilde yattı. Tam üç gün yaşlı adamın vücudu sıtmadan alışıp yan dı.” (Sultanlı, 2006:123)

3.10.1.4. Mekân Unsurları

Mekan olayların sahnelendiği yerdir. Bir eserde mekanların fazlalığı olayların fazlalığı gösterir. Dolayısıyla mekan unsurları zayıf olan hikâyelerin okuyucu üzerindeki etkisi az olur. Vagif Sultanlı hikâyelerini meydana getirirken mekan unsurlarını geniş bir şekilde kullanmıştır. Ancak bu hikâyede mekan unsurları çok az kullanılmıştır. Hikâyenin ana bölümlerinin geçtiği bir köy, köydeki insanların çalışıp para kazandığı bir fabrika, köyün

nalbantçısı olan Nezir amcanın dükkânı hikâyede yer alan mekan unsurlarıdır.

Köy: Hikâyenin geçtiği ana mekândır.

Fabrika: Köylülerin çalıştığı önemli bir mekândır.

Nalbant Dükkânı: Nezir amcanın dükkânıdır.

3.10.1.5. Anlatım Teknikleri

Vağif Sultanlı, diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de anlatım tekniklerine başvurur. Bu teknikleri şu şekilde görebiliriz:

Tasvir Tekniği

Hikâyeden alınan aşağıdaki cümlelerde yazarın mekanı okuyucunun gözünde nasıl başarılı bir şekilde canladırıldığı görülmektedir. “Tasvir Tekniği”ni kullanırken söz sanatlarına da yer veren yazarın ikilemelerden çokça yararlandığını görüyoruz.

“Havanın karardığı anlardı. Soğuk sonbahar rüzgârı ağaçların sapsarı yapraklarını insafsızca koparıp sokaklara savuruyordu. Göğün mavi boşluğunda bir dünya kadar bembeyaz bulut rüya gibi, hayal gibi dalgalanıyordu.” (Sultanlı, 2006:121)

Geri Dönüş Tekniği

Şu cümlede geri dönüş tekniğini görebiliriz:

“Bir zamanlar gün batıncaya kadar dizlerini bükmediği olurdu, her gün otuz kırk at ayağınallıyordu. Ama şimdi?” (Sultanlı, 2006:121)

Diyalog Tekniği

Hikâyede yer alan “Diyalog Tekniği”ni şu şekilde görebiliriz:

“Hanım, hanım, neden susuyorsun, sana söylemiyor muyum? Keher’i neden verdin, evimin direğini neden yıktın, hanım?”

Zeriş birdenbire kendine geldi:

Yaa, ne Keher, ne falan, kim götürdü, nereye götürdü, ne söylüyorsun, kafayı mı yedin, nedir?”

Hanım, hanım!” (Sultanlı, 2006:122)

3.11. Sabah Sisi

3.11.1. Hikâyenin Tahlili

3.11.1.1. Hikâyenin Özeti

İhtiyarlamış olan Azim amca, kendi evinde misafir gibi yaşamaktan yorulur. Oğlu ve geliniyle birlikte yaşar. Torunları onun rahatını bozar ancak o bu durumdan şikayetçi olmaz. Bu durumu iyiye yorar. Torunlarıyla uğraşmaktan mutluluk duyar. Artık ölüm ona doğru yaklaşır ve bir sabah köye çöken sis onun görebileceği son sis olur.

3.11.1.2. şahıs Kadrosu

“*Sabah Sisi*” adlı hikâyede yer alan şahışlar günlük hayatta karşılaşabileceğimiz özelliklere sahiptir. Hikâye bir aile büyüğünün evladı tarafından nasıl üzöldüğünü ve kendi evinde nasıl huzursuz kaldığını bizlere anlatmaktadır. “Bir baba on çocuğa bakar ama on çocuk bir babaya bakamaz” sözünün üzümlükte olsa doğruluğunu bizlere gösteren bu hikâye yaşlı bir karakter olan Azim amcanın huzursuz bir şekilde bu dünyadan ayrıldığını bizlere sergilemektedir. Hikâyede yer alan şahışlar şunlardır:

Azim amca: Hayatı eğer üstünde geçmiş, iyice yaşlanmış olan Azim amca hayatını oğlu nun evinde devam ettirir. Kendi evinde misafir gibi hisseder. Ölümünden kaçar ancak ölüm yakasını bırakmaz.

Azim amcanın oğlu: Babasıyla sözde ilgilenen ancak onunla gerçek anlamda pek fazla ilgilenmeyen, babasının misafirmiş gibi hissetmesine sebep olan biridir.

Azim amcanın torunu: Evin neşe kaynağı olan çocuklar Azim amcanın uyumasına engel olurlar. Çocuklar afacan bir yapıya sahiptirler.

“İhtiyarlık mengene gibi beline, bedenine sarılmıştı ve bu dehşetli mengenenin kaçınılmaz olduğunu bütün organları hissediyordu” (Sultanlı, 2006: 149). Bu dizede de görüldüğü gibi karşımıza yine bir yaşlılık meselesi çıkmaktadır. Azim amcanın ölüm korkusunun işlendiği bu hikâyede diğer hikâyelerde olduğu gibi yine huzursuzluk, mutsuzluk hakimdir.

Hikâyede günlük hayatımızda ne yazık ki çokça karşılaştığımız baba-oğul anlaşmazlığı bulunmaktadır. Bir baba on evlada bakar on evlat bir babaya bakamaz sözü bu hikâyede karşımıza çıkmaktadır. Yaşlı karakter olan Azim amca kendi evinde kendini misafir gibi hissetmektedir. Bunun sebebi oğlu ve gelinidir. Azim amca bir yük gibi görünür onların gözünde. Bu durumda Azim amca yıpratmaktadır.

Hikâyede okuyuculara şu dizelerle ders verilmektedir: *“İnsanın sonu topraksa, hayatın tükenip toprağa karışması kaçınılmazsa, ölümler her şey son buluyorsa, peki o zaman sonsuzluk ne? Neden insan kendine böyle şeylerle teselli veriyor, neden insan tesellilere canıyor...” (Sultanlı, 2006: 152)* Dünya fanidir. Her insan bir gün mutlaka ölecektir. İnsanoğlu öleceğini bile bile, topraktan gelip toprağa gideceğini bile bile bu geçiçi dünya için hiç ölmeyecekmiş gibi kendini kandırması büyük bir yanıltır. Bu durumu bu dizelerde okuyuculara bu durum anlatılmaktadır.

3.11.1.3. Zaman

Hikâyede meydana gelen olayların kesin bir tarihi bulunmamaktadır. Ancak hikâyede olayların sonbaharda meydana geldiğini görebiliriz.

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerini oluştururken zaman olarak genellikle “gece” kavramı üzerinde durmuştur. Yine bu hikâyede olayların çoğu gece meydana gelmektedir.

Hikâyede yer alan zaman unsurları şu şekildedir:

“Sonbahar sabahının tutuk ışığı, evin güneşin doğduğu yöne açılan penceresinden odaya doldukça içerinin zulmeti çekilip gidiyordu.” (Sultanlı, 2006:149)

“Gözlerini sabahın tutuk aydınlığından ayıramıyordu.” (Sultanlı, 2006:49)

“Zorla kalkıp bahçeye çıktı. Sabahın soğuşunda üşüdü, titreyen elleriyle açık yakasını düğmeledi.” (Sultanlı, 2006:150)

“Geceden sabaha kadar torunları uyumuyor, özellikle de ufak olanı, zerre kadar uyku yok gözlerinde.” (Sultanlı, 2006:150)

“Tam elli yıldır sabahları böyle tekrar ederdi. Karısının sağlığında ne kadar erken kalksada onu bahçede bulurdu. Şimdi ise oğlu ile gelini sabah uykusunu uyuyorlar. Onları uyandırmaya kıyamıyor.” (Sultanlı, 2006:150)

3.11.1.4. Mekân Unsurları

Şahıs kadrosunun azlığı mekan unsurlarının da azalmasına sebep olmaktadır. Bu hikâyemizde şahıs kadrosu az olduğu için mekan unsurları zayıf kalmıştır. Vagif Bey’in çoğu hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyesinde de olayların geçtiği ana mekan “köy” dür. Olaylar köyde meydana gelmektedir. İkinci mekan ise kahramanımızın yaşadığı evdir. Hikâyede yer alan mekanlar şunlardır:

Köy: Hikâye köyde geçmektedir. Bu ana unsurdur.

Ev: Kahramanımız oğlunun evinde yaşamaktadır. Bu ev ise ona kendini misafir gibi hisset tirmektedir.

3.11.1.5. Anlatım Teknikleri

Geri Dönüş Tekniği

Yazar hikâyenin sonları doğru Azim amca'yı elli yıl geriye götürerek eşiyile birlikte neler yaptıklarını ve eşinin ne kadar çalışkan olduğunu bizlere göstermektedir. Bu teknik sayesinde hikâyenin gücüne güç katılmış ve okuyucunun gözünde kahramanımızın duygularını idrak edebilme kuvveti artmıştır. Hikâyede yer alan “Geri Dönüş Tekniği”ni şu şekilde görebiliriz:

“Önceleri de erkenden uyanırdı. Güneş yüzünü göstermeden bağı bahçeyi savurur, hayvanları açarak köyün ayağındaki otağa bırakır, tavukları inden çıkarırdı. Tam elli yıldır sabahları böyle tekrar ederdi. Karısının sağlığında ne kadar erken kalksa da onu bahçede bulurdu. Şimdi ise oğlu ile gelini sabah uykusunu uyuyorlar. Onları uyandırmaya kıyamıyor.” (Sultanlı, 2006:150)

“Bir zamanlar kolhozun sürüsünü otlattığında sabahtan akşama kadar at üstünde yeni otlaklar ararken uğramadığı yer bırakmazdı. Ömrü eyer üstüne geçmişti. Şimdi ise ne zamandır atı açıp başlı başına bırakmıştı.” (Sultanlı, 2006:151)

Tasvir Tekniği

Yazarımızın genellikle kullandığı bir teknik olan “Tasvir Tekniği”ni bu hikâyede de görmekteyiz. Yazarımız yine ikilemelerden yararlanarak bu tekniği oluşturmuştur. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Birazdan sis çekilip güneş doğacak, türbenin parıl parıl yanan ışığı köyün eteğinden başlayarak göz gezdirdikçe uzayıp giden yavşanlı düzlüğe garip bir aydınlık getirecekti.” (Sultanlı, 2006:151)

İç Diyalog Tekniği:

Hikâyede yer alan “İç Diyalog Tekniği”ni şu şekilde görebiliriz:

“Yaşlı adam aklına dahi getirmiyordu ki bir zaman gelecek, nefesi bağın bahçenin, yeşilliğin, boz yavşan topraklarının üzerinden ağır ağır çıkıp giden bu dumana karışmayacak. “İnsanın sonu topraksa, hayatın tükenip toprağa karışması kaçınıl mazsa, ölümle her şey son buluyorsa, peki o zaman sonsuzluk ne? Neden insan ken dine böyle şeylerle teselli veriyor, neden insan tesellilere kanyor...” (Sultanlı, 2006:152)

Diyalog Tekniği

Hikâyede geçen diyalog tekniği şu şekildedir:

*“Günaydın, Azim amca!
Adam irkildi, ama sesin nereden geldiğini kestiremedi.
Günaydın, oğlum, dedi. “(Sultanlı, 2006:151)*

3.12. Akşam Güneşi

3.12.1. Hikâyenin Tahlili

3.12.1.1. Hikâyenin Özeti

Kahramanımız eşini kaybeder. Bu ölüm onun hayattan âdeta koparır. Her gittiği yerde karısına dâir işaretler görür. Onunla yaşadıklarını hatırlar ve üzülür. Matbaayı görür anıları canlanır, hastaneyi görür anıları canlanır. Yüreğinde karısının ve çocuğunun hasreti vardır. Hastaneye gider ve karısının yattığı odaya girer. Sandalyeye oturur ve son defa odayı gözden geçirerek odadan çıkıp gider.

3.12.1.2. Şahıs Kadrosu

Hikâyenin baş kahramanının adı belli değildir. Karısını kaybettikten sonra hayatı zindana dönen bir karakterdir. Her gittiği yer ona karısını hatırlatarak acılarına acı katmaktadır. Hikâyede şahıs kadrosu zengin değildir. Bir şahıs etrafında şekillenmiştir. Hikâyede yer alan şahıslar şunlardır:

O: Oğlunu ve karısını doğum ânında kaybetmiş ve yüreği o günden beri yanan bir karakterdir. Her gittiği yerde gözünün önüne eşiyle anıları gelir. Hayattan âdeta kopmuştur. Kızının anasız kalması onun içini daha da yakmaktadır.

Mehbare: Kahramanımız sevdiği ancak kız nişanlı olduğu için kavuşamadığı kızdır. İşte mediği adamla evlenmek zorunda kalmıştır.

Zeriş: Kahramanımız eşinin arkadaşıdır. Kadın öldükten sonra Zeriş'te durgunlaşmıştır.

Küçük kız: Kahramanımızın kızıdır. Babasının isteği üzerine köye gönderilmiştir.

3.12.1.3. Zaman

Hikâyede olayların zamanı belli değildir. Yazar geçmiş zamana dönerek okuyucunun zihnine ışık tutmaya çalışmıştır. Hikâyede geçen zaman ifadeleri şu şekildedir:

“Geçen hafta karısının arkadaşı Zeriş’le karşılaştı. Selam verip geçmek istedi. Ama Zeriş onu durdurdu, hâl hatır sordu, çocuğu sordu. O ise sustu, ağzını açıp bir kelam konuşmadı.” (Sultanlı, 2006:166)

“Bir zamanlar Zeriş, onlara sık sık uğrardı; bayramları bir yerde geçirirlerdi. Karısının ölümünden sonra ise Zeriş bir defa bile onlara gelmemişti.” (Sultanlı, 2006:167)

“Bir zamanlar, karısı bu binanın deniz tarafındaki (karısı camdan görünen deniz hakkında hayranlıkla konuşurdu) on üçüncü odada yatmış, nefesini bu odanın havasına katmıştı. Her defa doğumevinin önünden geçtiğinde içeri girmek, bir zamanlar karısının kaldığı o odayı, uyuduğu yatağını, eşyalarını koyduğu ufak yemek dolabını, üstünde gezdiği döşemeyi görme isteği dalga gibi içinde kükreyip kalkıyor, ona azap geliyordu.” (Sultanlı, 2006:169)

3.12.1.4. Mekân Unsurları

Vagif Sultanlı'nın diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de kapalı mekanlar karşımıza çıkmaktadır. Hikâyede dikkat çeken unsurlardan biri olayların geçtiği mekanların kahramanımız üzerinde özlem ve keder oluşturmasıdır. Bu duruma yazarın diğer hikâyelerinde de rastlanılmıştır. Karısını kaybetmesi sonucunda kahramanımızda oluşan yaralara mekanlar adeta tuz basmaktadır. Yazar hikâyedeki mekanlardan yararlanarak okuyucuyu geçmişe götürmekte ve okuyucuya bilgiler vermektedir. Hikâyede yer alan mekanlar şunlardır:

Doğumevi: Hikâyenin ana mekânlarından biridir. Hikâyenin asıl konusu olan kadın ve çocuğun ölmesi burada gerçekleşmiştir. Doğumevi bu sefer hayata bağlayan değil hayat-tan koparan yer olmuştur.

Matbaa: Kahramanımız eşinin çalıştığı yerdir.

On üç numaralı oda: Hastanenin odasıdır. Hikâyenin ana mekânlarından biridir. Kahramanımızın eşinin hastanede kaldığı odadır. Acı ve ıstırapın çekildiği ve kahramanımızın acılarına acı katan bir yerdir.

3.12.1.5. Anlatım Teknikleri

Geri Dönüş Tekniği

Yazar, mekanlardan yararlanarak okuyucuyu geçmişe götürmektedir. Dolayısıyla hikâyede “Geri Dönüş Tekniği”ni sıkça görmekteyiz. Aşağıdaki cümlelerde “Geri Dönüş Tekniği”ni görebiliriz:

“Şehire ilk geldiği günler Mehbare adında bir kızla tanışmıştı. Kız nişanlı olmasına rağmen onunla görüşüyordu. Kız nişanlı olmasına rağmen onunla görüşüyordu. Bir hafta içinde ona öyle ısınmıştı ki; sanki bin yıldır beraber yaşıyorlardı.” (Sultanlı, 2006:166)

“Bir zamanlar, karısı bu binanın deniz tarafındaki (karısı camdan görünen deniz

hakkında hayranlıkla konuşurdu) on üçüncü odada yatmış, nefesini bu odanın havasına katmıştı. Her defa doğumevinin önünden geçtiğinde içeri girmek, bir zamanlar karısının kaldığı o odayı, uyuduğu yatağını, eşyalarını koyduğu ufak yemek dolabını, üstünde gezdiği döşemeyi görme isteği dalga gibi içinde kükreyip kalkıyor, ona azap geliyordu.” (Sultanlı, 2006:169)

“İlki doğduğunda şiddetli kar yapmıştı. Sabahleyin gelip kesmişti hastanenin önünü. Kızı olduğunu duyunca hoşuna gitmese de o kadar da farkına varmamıştı. Hayatın daha başında olduklarını, acılı tatlı günlerinin önde olduğunu düşünmekle teselli bulmuştu.” (Sultanlı, 2006:167)

3.13. Sarı ve Sona

3.13.1. Hikâyenin Tahlili

3.13.1.1. Hikâyenin Özeti

Sarı amca, artık iyice yaşlanır. Ölüm peşini bırakmaz. Gözü gönlü Babadağında'dır. Orayla ilgili nenesinden, babasından masallar, hikâyeler duymuştur. Yıllarca o dağın tepesine çıkıp dağın arkasına bakmak ister. Eşi Sona'ya kıyafetlerini hazırlamasını söyler. Evden çıkıp yollara düşer. Yol boyunca anıları gözünde canlanır. Mola verdiği uyar ve rüyalar görür. Bu rüyaların son bulmasından korkar. Onun ömrü bu yol kadardır. Ne zaman uyanacağından korkar.

3.13.1.2. Şahıs Kadrosu

Hikâye, şahıs kadrosu açısından zayıftır. Hikâyenin başkahramanı Sarı amcadır. Olaylar onun etrafında şekillenmektedir. Bu hikâyede de yazar yaşlı karakterleri tercih etmiştir. Hikâyede yer alan şahıslar şunlardır:

Sarı: Sona ile evlidir. Altmış yıllık evliliğin ardından ölüm yakasına yapışır. O kaçtıkça ölüm peşini bırakmaz. Atları çok seven biridir.

Sona: Sarı amcanın eşidir. Eşini çok seven ve ona sadık olan bir karakterdir.

İkizler: Sarı amcanın çocuklarıdır. Askere gönderilmişlerdir.

Ürge: Atın adıdır.

Mirali: Sarı amcanın babasıdır. Hakkında fazla bilgi yoktur.

Hikâyede hayatın kaçınılmaz sonu olan ölüm anlatılmaktadır. “Gözleri göre göre ecel kovalıyordu onu, ne yapsa ecelin keskin, sıcak pençelerinden kurtulamıyordu.” (Sultanlı, 2006: 173).

3.13.1.3. Zaman

Olaylar sonbaharda cereyan etmektedir. Hikâyede takvimî zaman bulunmamaktadır. Hikâyede geçen zaman unsurlarını şu cümlelerde görebiliriz:

*“Sonbaharın son nefesiydi. Babadağın yamaçları erken gelen ayazdan kavru-
larak çopur çehrayi renge girmişti. Yamaçlardan biraz yukarıda başlayan sis
gittikçe koyulaştığından dağın zirvesi mavi renkte kaybolmuştu.” (Sultanlı,
2006:173)*

*“Sara teyze de altmış yıllık hayat arkadaşının huyunu bildiğinden mi, yoksa
adamın sesindeki ciddiyetinden mi, nedense bir söz söylemedi, şaşkınlık içinde
domup kaldı.” (Sultanlı, 2006:174)*

*“Ertesi gün yaşlı adam alacakaranlıkta uyandı. Sabırla evin, bahçenin dört bir
köşesine göz gezdirdi, sonra karısı ile helalleşerek yaşına uymayan çeviklikle
evden çıktı, bir anda sabah sisine karışarak kayboldu. Sara teyze kocasının
peşinden öyle baktı ki, sanki bir kuş gibi kaçmıştı.” (Sultanlı, 2006:175)*

*“Gece ince bağırsak gibi durmadan uzuyor, bitmek tükenmek bilmiyordu.” (Sul-
tanlı, 2006:178)*

3.13.1.4. Mekân Unsurları

Mekan unsuru olarak hikâyede karşımıza yine ev çıkmaktadır. Yine diğer hikâyelerde olduğu gibi bu hikâyede de yazar ev unsurunu olumsuz yani mutsuz olunan yer olarak kullanmıştır.

Sarı Amcanın Evi: Uzun yıllar yaşamış olduğu ve hikâyenin başladığı yerdir. Kahramanın kendini yabancıymış gibi hissettiği yerdir.

Babadağı: Hakkında masallar, hikâyeler anlatılan ve cinlerin, dinzorların mekânı diye bilinen çoğu kişi tarafından bilinen bir dağdır.

3.13.1.5. Anlatım Teknikleri

Geri Dönüş Tekniği

Vagif Sultanlı hikâyelerini oluştururken yaşlı karakterler tercih etmektedir. Seçilen bu yaşlı karakterler etrafında olaylar meydana geldiği için okuyucuya bu karakterlerin geçmişleri hakkında bilgi verme zorunluluğu meydana gelmektedir. Bu sebeple yazar hikâyelerinde geri dönüşler yapmaktadır. Hikâyede kullanılan bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Savaş zamanı Sarı amca bu dağlarda orman bekçiliği yapmıştı. O zaman da zaman bulamamıştı yukarılara tırmanmaya; işten güçten zaman bulamamış, bulduğunda da savaşa gönderdiği ikizlerin hasreti yormuştu onu.” (Sultanlı, 2006:175)

“Yassı taş hayatının en sevimli hatırasıydı. Bu taşı sipere dönüştürüp “savaş” oyunu oynamıştı. Sara teyzeyi de kaçırdığında dinlenmek için bu taşın yanında attan inmişlerdi. Şimdi yaşlı adam bir anda o günlere dönmek istedi.” (Sultanlı, 2006:175)

Tasvir Tekniği

Hikâyede mekan unsurlarının az olması münasebetiyle yazar tasvir tekniğini çok kullanamamıştır. Olağanüstü özelliklere sahip bir mekan olan Babadağ'ın tasvirini yapmıştır. Bunu şu şekilde görebiliriz:

“Dağın zirvesini gri bulutlar sarmıştı. Çaylak taşları sepelenmiş yamaçta ara ara sakız ağaçların arasından zirvenin en tepesini gözüne kestirmiş gidiyor du.” (Sultanlı, 2006:175)

İç Çözümleme Yöntemi

Yazar başkahramanın eşi olan Sara teyzenin içinden geçirdiklerini kaleme almıştır. Bu nedenle “İç Çözümleme Yöntemi”ni kullanmıştır. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Sara teyze, çocuk gibi ağlıyordu, ağlaya ağlaya sokağa çıkıp haykırmak, havar salmak istiyordu. Söylemek istediği:” Ey millet, gözüm baka baka ecel alıp götürüyor adamı, tutamıyorum, gelin bırakmayın.” Ama kadının sanki ağzı dili tutulmuştu, konuşamıyordu, bir şey söyleyemiyordu.” (Sultanlı, 2006:174)

3.14 Hurmayı Saçlar

3.14.1. Hikâyenin Tahlili

3.14.1.1. Hikâyenin Özeti

Üniversite kız yurdunun önüne her akşam bir erkek öğrenci gelir ve kırk sekiz numaralı odadaki kızı çağırır. Hurmayı saçlı kız da her akşam erkeğin yanına iner akasya ağacının dibinde buluşurlar. Yurttaki kızlar her akşam tekrar eden bu olaya artık alışırılar. Bir süre kırk sekiz numaralı oda sesini duymazlar. Çocuk gelmez olur. Bütün yurt bunun nedenini merak eder. Hasta olmuştur diye düşünürler. Aradan fazla gün geçmeden hurma saçlı kızın anonsları başlar. Bütün yurt hemen cama çıkar. Ancak kızı çağırın önceki çocuk değildir. Kızlar şaşırırlar. Uzun bir süre geçtikten sonra yine kırk sekiz numaralı oda anonsu duyulur. Önceki çocuk gelir ancak kız aşağıya inmez. Yurt kapanınca gider.

3.14.1.2. Şahıs Kadrosu

Yazarın “*Hurmayı Saçlar*” adlı hikâyesinde aşk teması karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar aşk unsuru güzel bir olay olarak dile getirilse de bu hikâyede şahıslar mutsuzluğa götürmüştür. Hikâyede ana şahıslar adı bilinmeyen bir erken ve kırk sekiz numaralı odada kalmakta olan kızdır. Hikâyede genel olarak yer alan şahıslar şunlardır:

Çocuk: Her akşam kız yurdunun önüne gelip hurmayı saçlı kızı çağıran karayağız kişidir.

Hurmayı saçlı kız: Kırk sekiz numaralı odadan çağırılan kızdır. Yurdun önüne gelen oğlanın sevgilisidir.

Adam: Çocuğun yurda gelmeyi bırakmasından sonra yurdun önüne gelip hurmayı saçlı kızı çağıran evi onu her akşam alıp götüren kişidir.

Yurttaki kızlar: Bütün bu olayları büyük bir heyecanla seyreden kişilerdir.

3.14.1.3. Zaman

Hikâyede olayların zamanı belirsizdir. Hikâyede dikkatimizi çeken şeylerden biri olayların gece meydana gelmesidir. Kırk sekiz numaralı odadaki kızı kahraman her gece anons etmekte ve görüşmeleri gece yapmaktadır. Hikâyedeki zaman unsurları şu şekildedir:

“Yurt hayatı bize garip geliyordu. Her akşam kimse, niçinse aşağıya istediklerinde nedense yüreğimiz titrerdi.” (Sultanlı, 2006:185)

“Her akşam yurdun kapanmasına bir saat kala gidiş gelişler azalır. Bu saatte çok nadiren kızları çağıran bulunurdu. Tek bir kişiden başka.” (Sultanlı, 2006:185)

“Böylece günler, aylar geçiyordu. Çocuk bir gün gelmediğinde özlerdik, hatta içi mizden kızardık da ona. Ta ki, saat on iki olup yurt kapanana kadar kulağımız tetikte olurdu.” (Sultanlı, 2006:186)

“Her gün aynı saatlerde camdan akasya ağacının altına bakıyor duk.” (Sultanlı, 2006:187)

3.14.1.4. Mekân Unsurları

Hikâyede olay zinciri halkalarının az olması sebebiyle mekan unsurları kısıtlıdır. Olaylar yurdun önünde meydana gelmektedir. En önemli mekan yurdun önüdür. Hikâyedeki diğer mekanlar şu şekildedir:

Yurt: Hikâyede iki yurt bulunmakta. Birinci yurttaki kızlar ikinci yurttaki ise erkekler kalmaktadır ancak olaylar kız yurdunda geçmektedir. Hurmayı saçlı kızın kaldığı yerdir.

Yurdun önü: Çocuk ile hurmayı saçlı kızın buluştuğu yerdir. Neredeyse her akşam yurdun önünde buluşurlar, yurttaki kızlar da onları pencereden seyrederdiler.

48 numaralı oda: Hurmayı saçlı kızın kaldığı odadır. Çocuğun gelip yurttaki anons yaptırarak istediği kızın odasıdır.

3.14.1.5. Anlatım Teknikleri

Hikâye kısa bir muhtevaya sahip olduğu için anlatım teknikleri hemen hemen kullanılmamış gibidir. Vagif Sultanlı'nın diğer hikâyelerinde sıkça kullanmış olduğu “Tasvir Tekniği”ni bu hikâyede kullanmadığı görülmektedir. Hikâye anlatım açısından alışlagelmişin dışında bir sunumla okuyucuya sunulmuştur. Olaylar yurttaki kızların ağzından anlatılmaktadır. Hikâye kızların yurttaki yaşadıkları bir anıdır. Hikâyeyi anlatan yazar, oluşturan yazar değil yurttaki kızların yazara anlattığı bir anı mahiyetindedir. Hikâye anı mahiyetinde olduğu için geri dönüşleri bünyesinde barındırmaktadır.

3.15. Yaz Akşamının Soğuşu

3.15.1. Hikâyenin Tahlili

3.15.1.1. Hikâyenin Özeti

Anne çocuğunu evde bırakıp gider. Bir daha dönmek üzere evden giden annenin arkasından çocuk hüngür hüngür ağlar. Çocuk bir başına bahçeye inip sokak yoluna çıkar. Babasının gelmesini bekler. Babası geldiğinde annesinin gittiğini söyler. Baba evi arar ve gerçekten de kadının gittiğini anlar. Çocuk babasıyla tartışır. Annesini geri getirmesini ister. Baba ve çocuk arabayla kadını aramaya gider. Bir anda şiddetli gürültü kopar.

3.15.1.2. Şahıs Kadrosu

“*Yaz Akşamının Soğuşu*” adlı hikâyede yer alan şahıslar bir aileyi meydana getirmektedir. Hikâyede bir baba bir anne ve bir de çocuk bulunmaktadır. Hikâyede birbirleriyle anlaşamayan anne-babanın tartışmaları sonucunda annenin evi terketmesi ve bu gidişten dolayı çocuklarının yaşadığı üzüntü kaleme alınmıştır. Bu hikâyede ailenin çocuk üzerinde sadece olumlu etki oluşturmadığını aynı zamanda yanlış tutum ve davranışlar neticesinde bir ailenin, çocukları üzerinde olumsuz etkilere sebep olabileceğini de bizlere göstermektedir. Hikâyede yer alan şahıslar ve özellikleri şu şekildedir:

Baba: Eşi ile geçimsizlik yaşayan ancak eşini ve çocuğunu çok seven biridir. Tahıl işiyle uğraşır. Annenin evi terk etmesine çok üzülür.

Anne: Eşiyle sorunlar yaşayan ve bu sorunlara artık tahammül edemeyen ve bunun için çocuğunu da bırakıp giden biridir.

Çocuk: Anne ve babanın yaşadığı sorunlardan etkilenen ve bu olaylardan etkilen kişidir.

Bir ailenin dağılmasının anlatıldığı bu hikâyede bir annenin eşiyle yaşadıkları olumsuzluklar nedeniyle eşini ve çocuğunu bırakıp kaçması sonucunda babayla çocuğun anneyi aramaya gittikleri esnada ölümleri okuyuculara sunulmuştur. Hikâyede aile hususunda önemli dersler verilmiştir.

3.15.1.3. Zaman

“*Yaz Akşamının Soğuğu*” adlı hikâye zaman unsurları bakımından zayıftır. Bu zayıflığın olmasının en önemli sebebi ise olay zinciri halkalarının az sayıda olmasıdır. Hikâyede olay az olunca zaman ve mekan unsurları da zayıf kalır.

Hikâyede takvimî zaman bulunmamaktadır. Hikâyede geçen zaman unsurları şu şekildedir:

“*Bugün sabahtan beri evde yapayalnızdı. Annesi onu bırakıp gitmişti. Her zaman bir yere gittiğinde bahçeden dışarı çıkmamasını, eve göz kulak olmasını isterdi.*” (Sultanlı, 2006:199)

“*...Herşey o karanlık gecede başladı. Babası akşam biraz geçtikten sonra giyinip nereyeyse gitti, bir de sabah döndü.*” (Sultanlı, 2006:199)

3.15.1.4. Mekân Unsurları

Hikâyede olayların geçtiği iki mekan vardır. Bu mekanlar şunlardır:

Ev: Hikâyede olayların ana mekânı evdir. Baba ve annenin anlaşmazlıkları burada meydana gelir.

Bahçe: Çocuğun babasını beklediği yerdir.

3.15.1.5. Anlatım Teknikleri

Geri Dönüş Tekniği

Hikâyede anne ve babanın anlaşamamalarının sebebi “Geri Dönüş Tekniği” kullanılarak açıklanmıştır. Bu tekniği hikâyede yer alan şu bölümde görebiliriz:

“*Her şey o karanlık gecede başladı. Babası akşam biraz geçtikten sonra giyinip ne reye gittiyse gitti, bir de sabah döndü. Sonra da her gece böyle... O evden çıkınca annesi yatağının içinde sessiz sessiz ağlıyordu.*” (Sultanlı, 2006:199)

Tasvir Tekniği

Hikâyedeki tasvir tekniğini şu cümlede görebiliriz:

“Güneş, narçiçeği rengindeki şafaklarını ufuklar boyunca yaymıştı. Uzakta beyaz, kümelenmiş bulutlar al renge boyanmışlardı. Sanki yaz akşamının çekilmez sıcağın da gökten yağmur yerine kıpkırmızı kan yağacaktı.” (Sultanlı, 2006:199)

3.16. Senin şarkın

3.16.1. Hikâyenin Tahlili

3.16.1.1 Hikâyenin Özeti

Kahraman, sevgilisinin sevip söylediği şarkıyı çok sever ancak bunu sevgilisine belirtmez. Kahraman kaderin kurbanı olduğundan beri iyiki o şarkıyı seviyormuşum diye şükreder. Geceleri yattığında aklına o şarkı gelir. Bu şarkı uykularını, gecelerini elinden alır. Ömrü boyunca herşeyi unuttur ancak o şarkıyı unutamaz.

3.16.1.2. şahıs Kadrosu

“Senin şarkın” adlı hikâye aşk konusunu işlemektedir. Hikâyede kadın ile erkeğin sevgisi anlatılır. Bu şahısların özellikleri şunlardır:

Erkek: Sevgilisinin şarkısını çok seven ancak bunu ona söyleyemeyen ve söyleyemediği için de şükreder. Çünkü kaderin kurbanı olur.

Kadın: şarkı söyleyen kişidir.

3.16.1.3. Zaman

Hikâye zaman unsurları açısından zayıftır. Hikâyede yer alan şahıslar şunlardır:

“O zamanlar dünyada ebedi ayrılık olduğunu bilmiyordum. Kaderin günahsız kur banı olduğumdan beri, günde yüz defa ‘iyi ki o şarkıyı gizli seviyormuşum’ diye şükrediyorum.” (Sultanlı, 2006:205)

“Şimdi geceleri kendimi soğuk, kimsesiz yatağımda teslim ettiğimde o şarkı aklıma geliyor.” (Sultanlı, 2006:205)

3.16.1.4. Mekân Unsurları

Hikâyede ana mekan olarak bir mekan bulunmaktadır. Bu mekan da kapalı mekan olan “oda”dır. Kahramanımızın sevgisinden dolayı ıstıraplar çektiği yerdir.

Oda: Hikâyenin ana mekânıdır. Kahramanımızın uykularının kaçtığı, gecelerinin uzun sürdüğü yerdir.

3.16.1.5. Anlatım Teknikleri

Geri Dönüş Tekniği

Hikâyede yer alan bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“O şarkı zarif, kokulu ilkbahar çiçeklerine benzerdi. Senin parmaklarında açılır, senin parmaklarında solardı. O şarkının en güzel söyleyeni sendin, en hassas dinleyi cisi ise ben.” (Sultanlı, 2006:205)

Leitmotiv Tekniği

Hikâyede “şarkı” sözcüğü tekrarlanmıştır. Bu nedenle yazarın hikâyesinde “Leitmotiv Tekniği”ni şu cümlelerde görebiliriz:

“O şarkıyı senden gizli ben de seviyordum, garip utangaç bir sevgiy le.” (Sultanlı, 2006:205)

“O şarkı zarif, kokulu ilkbahar çiçeklerine benzerdi” (Sultanlı, 2006:205)

“O şarkı ki, onu senden gizli ben de seviyordum” (Sultanlı, 2006:206)

“Yalnız birşeyi unutamıyorum; senin apaçık, benim ise gizli sevdiğim o şarkı yı...” (Sultanlı, 2006:206)

3.17. Vatan

3.17.1. Hikâyenin Tahlili

3.17.1.1. Hikâyenin Özeti

Köyde bir zamanlar bahçeyi koruyup kollayan bir köpek vardır. Sahibi oğlunun isteği üzerine köyden gider. Köpek sahipsiz kalır. Kapı kapı dolaşır ancak kimse sahiplenmez. Şehre gider. Orada da kimse köpeğe sahip çıkmaz. Köy Ermeniler tarafından işgal altındadır. Köpek öleceğini bile bile köye geri döner. Köyde evin bahçesine girer. Köyün bahçesinde farkedilir ve öldürülür.

3.17.1.2. Şahıs Kadrosu

Hikâye şahıs kadrosu açısından kısır bir yapıya sahiptir. Hikâyede insan dışındaki varlıklara da şahıs özelliği verilmiştir. Hikâyede genel olarak yer alan şahısları şu şekilde görebiliriz:

Köpeğin sahibi: Köyde herkes tarafından sevilip sayılan, köyün önde gelen adamlarından dır. Oğlunun isteği üzere köpeği köyde bırakıp şehre gider. Bir süre sonra ölür.

Oğul: Köpeğin sahibinin oğludur. Babasını işgal altında olan köyden alıp götüren, kö-

peğın köyde kalmasına sebep olan kişidir.

Köpek: Sahibi tarafından terkedilen ve kimsesiz kalan, öleceğini bile bile köyüne geri dönen karakterdir.

3.17.1.3. Zaman

Hikâyede olaylar sonbaharda meydana gelmektedir. Hikâyede takvimi zaman bulunmamaktadır. Hikâyede yer alan zaman ifadeleri şunlardır:

“Köpek bir zamanlar koruduğu bahçenin yanında durup bekledi. Hayatının en güzel yıllarında koruduğu bu ev, bu bark şimdi onun için dünyanın uzak, ulaşılmaz bir meskeniydi.” (Sultanlı, 2006:213)

“Üç gündür aç idi; hangi kapıya ayak bassa kovuyorlardı; kendine yuva, sığınacak bir yer bulamıyordu.” (Sultanlı, 2006:213)

“Sonbahara doğru köy düşman eline geçti. Köpek, köyü en sonunda terk et ti.” (Sultanlı, 2006:215)

3.17.1.4. Mekân Unsurları

Hikâyenin başladığı mekândır. Ermeniler tarafından işgal altında olan ve bu sebeple insanların terk ettiği yerdir.

Şehir: İşgal nedeniyle insanların kaçtığı yerdir.

3.17.1.5. Anlatım Teknikleri

Tasvir Tekniği

Yazarın diğer hikâyelerinde de sıkça kullanmış olduğu bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Göğün yükseklerinde beyaz pembe bulutlar kızarmış, kan rengi almıştı. Sanki

buluttan yağmur yerine sıcak kan yağacaktı.” (Sultanlı, 2006:213)

Geri Dönüş Tekniği

“Geri Dönüş Tekniği”ni şu şekilde görebiliriz:

“Bir zamanlar sahibi onu ufak rahat odada tutar, her gün lezzetli yiyecekler verirdi. Ama bu bahtiyar günün ömrü uzun sürmedi; günlerin birinde sahibinin uzak şehirde yaşayan oğlu gelip babasını alıp götürdü.” (Sultanlı, 2006:214)

3.18. İnci Nine'nin Odası

3.18.1. Hikâyenin Tahlili

3.18.1.1. Hikâyenin Özeti

İnci nine halı örmekle meşguldür. Çok kişiye halılar örmüş son halıyı ise kendine örer. Bu halının bitmesi onun hayatının sonudur. İnci nine halıyı ördükçe tam biteceği zaman geri söker tekrar diker. Son halıyı ağlaya ağlaya diker. Savaştan dönemeyen torunlarının hasreti içini yakar. O diktikçe ömrü uzar.

3.18.1.2. Şahıs Kadrosu

Yaşlı karakter bu hikâyede de karşımıza çıkmaktadır. Diğer hikâyelerde olduğu gibi bu hikâyenin yaşlı kahramanı da huzursuzdur. Hikâyenin başkahramanı İnci ninedir.

İnci nine: Hikâyenin kahramanıdır. Halı dikmekle meşguldür. Birçok kişiye halılar dikmiştir. Artık yaşlanmış ve son olarak kendi halısını dikmektedir.

Torunlar: İnci ninenin torunlarıdır. Askere gönderilip geri dönmemişlerdir.

İnci Nine adlı karakterin savaştan dönmeyen torunlarına duyduğu hasret okuyuculara sunulmuştur. Yine okuyucu yaşlı bir karakterle karşı karşıyadır. Hikâyede ninenin mesleği olan halı dokumacılığı ile ninenin hayatı paralel olarak verilmiştir. Ninenin son dokuduğu

halı aslında onun hayatının sonudur. Bu sebeple halıyı tamamlamak istemez. Tam biteceği anda tekrardan söker. Görüldüğü gibi bu hikâyede de ölümden kaçış mevcuttur.

3.18.1.3. Zaman

Hikâye kısa bir muhtevaya sahip olduğu için zaman unsurlarıyla da az karşılaşmaktayız. Hikâyede yazarın diğer eserlerinde olduğu gibi takvimi zamana rastlanılmamaktadır. Hikâyede yer alan zaman ifadeleri şu şekildedir:

“Sabahleyin uyanıp görüyordu ki, halı bayağı bir örülmüş. Kadın halının kendi kendine örülüp bitmesinden korkuyordu.” (Sultanlı, 2006:204)

3.18.1.4. Mekân Unsurları

Yaşlı ve huzursuz bir yapıya sahip bir karakter olduğu için yazar hikâyesinde diğer hikâyelerinde olduğu gibi ev unsurunu kullanmıştır. Ev hikâyede yer alan tek mekandır.

Ev: İnci ninenin evidir. Halıları ördüğü yerdir

3.18.1.5. Anlatım Teknikleri

İç Çözümleme Yöntemi

Hikâyede İnci ninenin düşünceleri kaleme alınmıştır. Bunu yaparken de yazar “İç Çözümleme Yöntemi”ni kullanmıştır. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Sabahleyin uyanıp görüyordu ki, halı bayağı bir örülmüş. Kadın halının kendi kendine örülüp bitmesinden korkuyordu.” (Sultanlı, 2006:204)

“Bu halı İnci Nine'nin gizemli rüyalarıydı, koca sevgisiydi, yitirilmiş güzelliği di...” (Sultanlı, 2006:204)

3.19. Kul Pazarı

3.19.1. Hikâyenin Tahlili

3.19.1.1. Hikâyenin Özeti

İçinde bulunduğu kölelikten bıkmış ve özgürlüğe kavuşmayı arzu eden genç bu arzusunun gerçekleşmesi için yollar arar. Memleketinin köle pazarına dönmesinden çok ama çok rahatsızdır. Rus silahlarının döktüğü kanlara tepkilidir. Eski günlerdeki gibi özgür ve bağımsız olmak için savaşan insanlar olmak ve toplumu içinde bulunduğu kölelikten kurtarmak için uğraşır. Babasını dahi bu kölelikten suçlar. Geçmişi yiğitliklerle dolu olan bu vatanın köle pazarına düşmesi onun yüreğini yakar. Ancak insanların özgürlük yerine köle olmayı tercih etmesi karşısında eli kolu bağlanır.

3.19.1.2. Şahıs Kadrosu

Genç köle: Köleliği gururuna yediremeyen ve vatan, millet aşkı ile yanıp tutuşan ve bu aşk için elinden ne geliyorsa yapmaya hazır olan karakterdir.

Yaşlı köle: Köleliği benimsemiş olan ve bu durumdan şikâyetçi olmayan kişidir.

3.19.1.3. Zaman

Hikâyede takvimsel zaman olmamakla birlikte zaman zarfları da çok az kullanılmıştır.

“Karanlıkta bir çift gölgeye benziyorlardı.” (Sultanlı, 2006:217)

“Binlerce yıldır ki, özgürlüğe götüren yollar kanlardan geçiyor.” (Sultanlı, 2006:220)

3.19.1.4. Mekân Unsurları

Vagif Sultanlı'nın “Kul Pazarı” adlı hikâyesinde belli başlı bir mekân yoktur. Hikâyenin mekânı bütün vatandır. Vatan toprakları üzerinde yaşanan kölelik sorunu anlatılmıştır.

3.19.1.5. Anlatım Teknikleri

Diyalog Tekniği

“Genç köle teredditle:

Aydınlığa giden yolu biliyor musun, amca? Diye sordu.

Yaşlı köle kafasını sallayarak:

Evalat, dedi, kendini yorma, aydınlığa giden yollar kanla tutulmuş.

Genç köle:

Amca, kan kırmızı olur, dedi. Ben bu dünyada zulmetten başka renk görmüyorum.

Yaşlı Köle:

Sen, kanın kırmızı olduğunu dedenden duymuşsun, evlat. Deden özgürdü, sen ise kölesin. Bu nedenle de senin kadının zulmet renginde. Bunu biliyor mu sun?” (Sultanlı, 2006:217)

İç Diyalog Tekniği

Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Neden benim vatanımda kan sudan, silah ekmekten ucuz?

Neden vatanımda kendi helal servetimde hakkım yok?

Neden eller haklı, ben haksızım?” (Sultanlı, 2006:219)

Tasvir Tekniği

Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Karanlıkta bir çift gölgeye benziyorlardı. Toprakdan filizlenip kalkmış kaya parçası gibi hareketsiz durmuştu. Zulmete dayanamayan genç kulun gözleri, hiddetinden parıl parıl yanıyordu. Yaşamaktan yorulmuş yaşlı köleyi ise ahiretin sihiri, cazibesi alıp götürmekteydi.” (Sultanlı, 2006:217)

3.20. Ada

3.20.1. Hikâyenin Tahlili

3.20.1.1. Hikâyenin Özeti

Alkış sesleri rüyalarına girdiğinden beri adam uyumak istemez. Bu sesler ona ıstırap verir. Ne yaparsa yapsın bu seslerden kaçamaz. Yaşamış olduğu hayatı bir daha yaşamak iste mez. Nereye gitse bu ses de peşinden gelir. Yatağa düştüğünden beri her şeye tepki gösterir. Alkış sesleri sürekli ve sonsuz hâldedir. Bu seslerden ne yaparsa yapsın bu ses-ten kaçamaz.

3.20.1.2. Şahıs Kadrosu

Adam: Hikâyenin kahramanıdır. Yaşlı bir adamı bir eliyle çöpü karıştırıp diğer eliyle alkış tuttuğunu gördüğünden beri bu seslerden kurtulamaz. Hastalığa yakalanmıştır.

Yaşlı adam: Bir eliyle çöpleri karıştıran diğer eliyle de alkış tutan kişidir.

3.20.1.3. Zaman

Hikâyede yer alan zaman ifadeleri şu şekildedir:

“Karanlığın gelmesinden haberi olmamıştı. Pencerenin o tarafından, zifiri boşluktan her gün tekrar eden o uzun, yorucu gecenin azapları hissediliyor du.”
(Sultanlı, 2006:207)

Köye döndüğü zaman, çocukken oynadıkları meydanın ekin alanına dönüştürülmesini görünce hafızasında geçmişi, hatıraları alt üst olsa bile rahatsız olmuyor, aksi ne, bu değişikliğe seviniyordu.” (Sultanlı, 2006:209)

“Geceleri heyecan içinde geçiyordu. Ona öyle geliyordu ki, gözlerini kapattığı an üstünde uzandığı toprağı su yıkayıp götürecekti, yatakla beraber denize terk edilecekti.” (Sultanlı, 2006:210)

“Bir zamanlar, iyi ki öbür dünyayı insan yalnız uyku içinde geçiriyor diye seviniyordu.” (Sultanlı, 2006:211)

3.20.1.4. Mekân Unsurları

Köy: Hikâyenin içinde geçen mekânlardan biridir. Kahramanın çocukluğu burada geçmiştir.

Oda: Koca dünyada zulmet ve ıstırapla başbaşa kaldığı yerdir.

3.20.1.5. Anlatım Teknikleri

İç Diyalog Tekniği

Anlatımı kuvvetlendirmek için yazar pek çok anlatım tekniğinden yararlanmıştır. Bunlardan bir olan “İç Diyalog Tekniği”ni şu şekilde görebiliriz:

“... İnsan ömrü bir şeylerle dengedeysen, peki kader farklılığı neden, bir kısmının dünya şöhretinin, öbür kısmınınunkine de izsiz tozsuz yaşayıp ölmesinin yazılması ne ile bağlı? Neden birisi doğduğu yerlerden ayrılmayı kendine dert bilirken, diğeri ise dünyaya sığmıyor?” (Sultanlı, 2006:208)

Geri Dönüş Tekniği

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde neredeyse vazgeçilmez bir şekilde kullandığı bir teknik olan “Geri Dönüş Tekniği” yle bu hikâyede de karşılaşmaktayız. Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Köye döndüğü zaman, çocukken oynadıkları meydanın ekin alanına dönüştürülme sini görünce hafızasında geçmiş, hatıraları alt üst olsa bile rahatsız olmuyor, aksi ne, bu değişikliğe sevinliyordu.” (Sultanlı, 2006:209)

3.21. Yılan Efsanesi

3.21.1. Hikâyenin Tahlili

3.21.1.1. Hikâyenin Özeti

Sıcak çölde yılan bir başına yol alır. Durmadan sürünmek yılanı çok yorar. İçmek için su bulamaz. Yılan derisini hamleler yaparak değiştirir. Bu kabuk onun son kabuğu olur. Derisi neredeyse yanar. Gündezi on azap olur. Yılan insanlardan kaçır. İnsanlardan âdeta nefret eder. Artık dayanacak gücü kalmaz ve bu gecenin kendisinin son gecesi olduğunu anlar. Bu nedenle uyumak istemez. Ancak uykuya dalar ve rüyasında çölü görür. Kana kana su içer. Susuzluk onu elden düşürür. Çöl yolu uzadıkça uzar. Fare bulur ve fareyi bir hamlede öldürür. Farenin kanını su niyetine içer. İçtiği kan ona azap verir. Kustukça köpüklü kan ağzından çıkar. Bu azaplardan kurtulmak için kendi zehrini yutmaya karar verir. İkinci vaktinde fenalaşır ancak akşam yıldızları görmeden ölmek istemez. Yılan akşam olunca gökte talih yıldızını bulur. Yavaşça gözlerini kapatır.

3.21.1.2. Şahıs Kadrosu

Yılan: Hikâyenin en önemli karakteridir. Hikâye yılan üzerine kurulmuştur. İnsanlardan nefret eden ve onlardan kaçmak isteyen bu nedenle kendini ıssız çöle atan karakterdir. Çölde susuzluk onu öldürür.

3.21.1.3. Zaman

Hikâyede takvimi zaman bulunmamaktadır. Zaman ifadelerinin geçtiği cümleler şunlardır:

“Biraz sonra rüzgâr şiddetini azalttı. Çöl rüzgârın savurduğu kumların sesinden temizlendi. Güneş alev püskürüyordu. Hava tandır içi kadar sıcaktı. Nefes aldığında yılanın ciğerleri kasılıyor, harareten beyninin yağı kaynıyordu.” (Sultanlı, 2006:195)

“Güneş hızla aşağıya iniyordu. Karşıda yılanı uykusuz çöl gecesi bekliyordu.”

(Sultanlı, 2006:196)

“Kaç gün, kaç geceydi durmadan sürünüyordu. Artık dayanacak gücü kalmamıştı.” “İkinci vaktiydi. Yılan gözleri sararmış, duruluğunu yitirmişti. Ama daha ölmemişti.” (Sultanlı, 2006:196)

Akşamı bekliyordu. Yıldızını görmeden ölemezdi.” (Sultanlı, 2006:198)

“...Geceleyn gökyüzünde iri iri yıldızlar doğdu. Yılan arayıp talih yıldızını buldu”. (Sultanlı, 2006:198)

3.21.1.4. Mekân Unsurları

Hikâyede bütün olaylar bir çölde meydana gelmektedir. Bu mekânı şu şekilde anlatabiliriz:

Çöl: Hikâyenin mekânı çöldür. İnsanlardan nefret duyup onlardan kaçan yılan kendini çöle atmıştır. Bu mekân yılanın hayatında gittiği son mekândır. Yaşamını çölde tamamlamıştır.

3.21.1.5. Anlatım Teknikleri

Tasvir Tekniği

Yazarın bu tekniği nasıl kullandığını şu şekilde görebiliriz:

“Biraz sonra rüzgâr şiddetini azalttı. Çöl rüzgârın savurduğu kumların sesinden temizlendi. Güneş alev püskürüyordu. Hava tandır içi kadar sıçaktı. Nefes aldığı anda yılanın ciğerleri kasılıyor, harareten beyninin yağı kaynıyordu.” (Sultanlı, 2006:195)

Geri Dönüş Tekniği

Bu tekniği şu şekilde görebiliriz:

“Geçen hafta çölde çift çınar ağacının dibindeki deveyi ve gölgede uzanıp yatmış aksakallı adamı gördükten sonra, yılan biliyordu ki, insan onun akına da lanet okumuş, karasına da.” (Sultanlı, 2006:196)

BÖLÜM IV

HİKÂYELERİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

4.1. Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Şahıs Kadrosu

Şahıs hikâyenin olmazsa olmazıdır. Bir hikâyeyi oluşturabilmek için bir olayın, olayın oluşturulması için de şahısların olması gerekir. Hikâyedeki yer alan öğeler şahıslar için vardır. Şahıs olmadan mekânın da zamanın da bir anlamı olmaz. Gerçek hayatta da bu şekilde kildedir. Mekân ne kadar güzel olursa olsun orada şahıs yoksa o mekânın pek manası olmaz.

İletişim, insanlar arasında gerçekleşen bir olaydır. Dolayısıyla iletişim olması için insan ya da insanî özellikler yüklenmiş figürlerin bulunması gerekir. İnsana ait özelliklerin verildiği her şey şahıs olarak kabul edilir. Yazarlar, roman ve hikâyelerini oluştururken şahıslardan yararlanır (*Tekin, 2015:79-86*).

Roman ve hikâyelerde kişiler olumlu ve olumsuz olarak karşımıza çıkar. Olumlu kişiler, örnek alınması gereken kişilerdir. Düşünce ve davranışlarıyla okuyucuya örnek olan şahıslardır. Yapıcı özelliğe sahiptirler. Erdemli olmanın gerektirdiği davranışları sergilerler. Olumsuz kişiler ise yapıcı değil yıkıcıdır. Kötü huyludur. Toplum için zararlı, korkulacak kişilerdir (*Çetin, 2014:142-145*).

Yazar, hikâyelerinde şahıs kadrosunu oluştururken olumlu kişilerden seçtiği gibi olumsuz kişilerden de seçmektir. Olumlu kişinin olabilmesi için olumsuzunda bilinmesi gerekir. Yazar, şahıs kadrosunu oluştururken farklı yapılardaki şahıslardan yararlanır. Farklı duygu ve düşüncenin içinde olan bu şahıslar roman ve hikâyeye canlılık katar.

Son dönem Azerbaycan edebiyatında yazarların eserlerindeki şahıslar kendilerinden önceki şahıslardan çok farklıdır. Sosyalizm baskısının olduğu dönemlerde eserlerdeki şahıslar, hayatlarını sosyalimze adanmış kişilerdir. Toplumsal sorunları olan, sıradan kimselerden ziyade her yönüyle mükemmel olan kişilerdir. Baskıcı bir ortamın son bulması sonucu oluşturulan yeni sahada yazarlar eserlerinde sıradan şahıslara yer vermiştir. Eser-

lerdeki şahıslar normal insanlar gibi sorunları olan sıradan insanlardır. Eserlerde farklı farklı karakterlere sahip olan şahıslar vardır. Bu insanlar hayatın zorluklarıyla mücadele eden kişilerdir. “Ölüm Rüyası” adlı hikâyede farklı karakterlere sahip kişiler görülmektedir (Adıgüzel, 2014:167-177).

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinin çoğu bir kahraman etrafında döner. Hikâyelerdeki kahramanların çoğu ölümle karşı karşıyadır. Hikâyelerde farklı karakterlerden kişiler görülür.

Hikâyelerde olumlu kişiler olduğu gibi olumsuz kişiler vardır. Aşağıda farklı karakterlere sahip olan şahısları şu şekilde görebiliriz:

Para düşkünü şahıslar

Yolcu: “Ölüm Rüyası” adlı uzun hikâyenin karakterlerindedir. Para düşkünü bir insandır. Yüz manat almak için çocuğunun öldüğünü herkesten saklar. Karsının itirazlarına rağmen çocuğu gizlice mezarlığa götürüp defneder.

Çolak Sefter: “Ölüm Rüyası” adlı uzun hikâyesindeki köyün mezar kazıcısıdır. Bir tane mezarı 25 manata kazarken mezarlığın taşınması gündeme geldiğinde bir mezarı 50 manata kazan fırsatçı bir karakterdir. Daha fazla mezar kazıp daha fazla para kazanmak istediği için çocuklarını da gece gündüz çalıştıran para tutkunu birisidir.

Psikolojisi bozuk kişiler

Vagif Sultanlı'nın “Ölüm Rüyası” hikâyesinde bu durum çok sık karşımıza çıkmaktadır. “Halime” karakteri bu durumu bizlere göstermektedir.

Halime: “Ölüm Rüyası” adlı uzun hikâyede bulunan Halime karakteri psikolojisi bozuk biridir. Çocuğunun ölümü üzerine psikolojisi bozulmuştur.

Peri: Yolcunun karısıdır. Bir haftalık bebeğinin ölmesine çok üzölmüştür. Kocasının para için oğlunu usullere göre defnetmemesi için yakmaktadır. Mezarlığın taşınmasını da buna bağlar. Çocuğunun mezarını bulmak için gece gündüz çalışır. Geceleri rahat

uyuyamaz. Yolcu'yu suçlar. Çocuğun mezarının bulunamaması onu delirtmiştir.

Sona Teyze: Yaşlı ve kambur biridir. Yetim İsmi'yi bekleye bekleye yorulmuştur. Yalnızlık duygusuna kapılmıştır. İsmi'yi bekleye bekleye psikolojisi bozulmuştur.

Yaşlı Cevahir: Köyün hamamında hizmetçi olarak çalışan, kimsesiz biridir. Maaş almadan gece gündüz hamamda çalışır. Hasay adındaki kocası kendisinden çok önce ölmüştü. Kardeşi yoktu ama herkese kardeşinin olduğunu söylerdi. Köyden kardeşini görmek için gittikten bir ay sonra geri delirmiş vaziyette dönmüştür. Mezarında ölü vaziyette bulunmuştur.

O: “Bağlı Kapı” hikâyesinin başkahramanıdır. İsmi belirtilmemiştir. Âilesinden uzakta yaşayan birisidir. Çok sevdiği eşi Susen'den ayrılmıştır. Bu ayrılık onu hayattan âdetâ ko partmişti. Hayattaki her şey ona anlamsız geliyordu. Susen'i özlüyordu. Onu seviyordu. Baktığı her yerde Susen'le anılarını hatırlıyordu. Neslini devam ettirecek bir evlat istiyordu. Ancak bu isteği olmamıştı.

O: “Mükevva” hikâyesinin karakteri olan O, karısı ve çocukları tarafından terk edilmiş bir insandır. Hayattan zevk almayan âdetâ yaşarken ölen biridir. Her yer onun için karanlıktır. Hayatı uyku-içki arasında geçer. Toplumdan kendini uzaklaştıran, herkese yabancı olan biridir. Suç demeye bile varmadığı bir cinayet işlemiştir.

Kadir: “Yabancı” hikâyesinin karakteridir. Üniversitede hocalık yapan evli ve baba olan bir doktordur. Yıllarca çalışmasına rağmen ev sahibi olamamıştı. Tek arzusu bir ev sahibi olmaktı. Eşini ve çocuklarını da ev sahibi olamadığı için kaybetmişti.

Yardımsaver bir insandı. Fakir ve yardıma muhtaç olan Hanımnise teyzeye karşı yardımlarını esirgememişti. Kadir karakteri günümüzde çok karşılaştığımız bir karakterdir. Hikâye de Kadir yardımsaverliğiyle tanınan ancak nefesine yenik düşerek istemediği davranışları yapan bir karakterdir. Bir süre sonra kendini bile tanıyamayan bir karakterdir.

Şefkatli, Yardımsever, Fedakâr, Sorumluluk Sahibi Kişiler

Çocuklar: “Hallı” hikâyesinin karakterleridir. Soğuk ve karanlık bir evde yaşayan bu dört kardeş hayvan sever, yardım sever karakterlerdir. Hallı kediyi çok severler. Onu ve yavrularını annesinin baskısına rağmen korurlar. Gizli gizli yiyecek götürürler. Evde annelerinde yardım ederler. Kedi ve yavrularının evde kalmaları için her yolu denerler ancak anne razı gelmez. Hallı kedinin ölümüne çok üzülürler.

Kadir: “Yabancı” hikâyesinin karakteridir. Yaşlı kadına ettiği yardımlar onun ne kadar yardımsever olduğunu bizlere göstermektedir.

Umut Amca: “Yavşan Kokusu” adlı hikâyenin karakteridir. Yardımsever bir karakterdir. Ev alma komşu al atasözünün verilmek istenen komşuluğun önemini bizlere gösteren bir karakterdir. İsmail’in babası zor durumda kaldığında ona hemen yardım eden biridir.

Korkak Kişiler

İki Adam: “Ölüm Rüyası” adlı hikâyede bulunan ve mezarı açmaya gelen iki adam korkak karakterlidir. Mezarı açmaya korkarlar. Mezardan ses duyduklarına arkalarına bile bakmadan kaçarlar.

Sadık Kişiler

Köpek: “Ölüm Rüyası” adlı uzun hikâyede sahibinin mezarını kazıp yeni mezarlığa ağızyla taşıyarak ona ne kadar sadık olduğunu göstermektedir.

Hırsız ve Entrikacı Kişiler

İki Adam: “Ölüm Rüyası” adlı hikâyede bulunan ve yüzük ile altın dişleri çalmaya çalışan iki adam hırsız kişilerdir.

Çalışkan, Başarılı Kişiler

Sultanzâde: “Ölüm Rüyası” adlı hikâyede yer alan Sultanzâde başarılı bir kişidir. Köyün

gururudur. Köyden okumak için çıkıp gitmiş ve herkesçe bilinen, tanınan biri olmuştur.

Mutsuz Kişiler

Celal Amca: Celal amca bu köye yabancı olan, gençliğinde dünyanın her tarafını gezen ancak yaşlandıktan sonra göçebe hayatı bırakıp bu köye yerleşen biridir. Oğullarını ve kızlarını evlendirdikten sonra bu köye tamamen bağlanmıştır. Ancak yüreğinde her zaman gurbet acısı vardır. Toprak onu çekmektedir. Soğuk kız günü karısını da alıp vatanına dönmüş, ev ve ahır yapmış. Bir şekilde hayatını devam ettiren Celal amcaya karısı ve kızı çok çektirmiştir. Bir tabak yemeği önüne koymamışlardır. Celal amcanın en büyük arzusu hastaneye gitmektir. Çünkü hastanede yemek vardır. Karısı ve evlatları tarafından itilip kakılan âdeta yük olarak görülen mutsuz bir karakterdir.

Âşık: “*Buluşma Yeri*” adlı hikâyenin karakterlerindedir. Uzun yıllar memleketinden uzakta yaşamış biridir. Âşığın memleketinden gitmesine sebep olan ise sevdiğiidir. Yahşi adında sevdiği bir kız vardır. Yahşi’nin başkasıyla evlenmesi sonucunda köyünü terk etmiş ve yüreği yangın yerine dönmüştür. Yüreğinin derdini tellerin acı feryadına karmıştır. Yıllarca Yahşi’yla buluşma yerinde buluşmayı beklemiştir. Köyüne geldiğinde sevdiğinin buluşma yerine geldiğini görür ve sonra kendisi de buluşma yerine gider.

O: “*Mükevva*” adlı hikâyenin karakteridir. Karısı ve çocukları tarafından terk edilmiş bir insandır. Hayattan zevk almayan âdeta yaşarken ölen biridir. Her yer onun için karanlıktır. Hayatı uykuiçki arasında geçer. Toplumdan kendini uzaklaştıran, herkese yabancı olan biridir. Suç demeye bile varmadığı bir cinayet işlemiştir.

İdealist Kişiler

Vatanseverlik, Türklüğün kanında vardır. Çoğu yazar, hikâyelerinde bu durumu işlemiştir. İnsan, vatanını tehlikelerden korumakla yükümlüdür. Tehlike anında, hangi şartlar altında olursa olsun vatani için canını ortaya koyar. Türkiye dışındaki Türk edebiyatlarında da bu konu işlenmiştir (*Bozdoğan, 2008:263-266*). Bu durumu “*Kul Pazarı*” hikâyesinde görmekteyiz.

Genç Köle: “*Kul Pazarı*” adlı hikâyenin karakteridir. Milleti içinde bulunduğu

kölelikten kurtarmanın yolunu arayan, vatan ve millet aşkıyla yanan idealist biridir.

Vagif Sultanlı hikâyelerinde farklı karakterlere sahip olan kişilerden yararlanmıştır. Hemen hemen her hikâyesinde ölümden kaçan karakter göze çarpmaktadır. Şahıs kadrosu açısından çok zengin olmayan bu hikâyelerde kişilerin duygu ve düşünceleri okuyucuya hâkim bir bakış açısıyla sunulmuş olarak gösterilmiştir.

4.2. Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Zaman

Yazar, hayatı boyunca edindiği bilgi ve tecrübeler neticesinde yazılar yazar. Hikâyenin oluşturulması için de zaman önemlidir. Yazar, uzun yıllar elde etmiş olduğu bilgiler sayesinde eserini oluşturur. Dolayısıyla içinde bulunulan zaman ile hikâyede geçen zaman aynı değildir. Yazar olay örgüsünü oluşturur, ardından şahıs kadrosunu kurar, mekânını seçer ve yaptığı bütün bu hazırlıkların ardından anlatacağı olay için zaman belirler. Zaman olmadan mekânın da olayın da anlamı yoktur. Çünkü olaylar belirli ya da belirsiz mutlaka bir zaman içinde geçer.

Masal, halk hikâyesi, efsane gibi geleneksel anlatı türlerinde gerçek zamanın büyük bir önemi yoktur ancak roman ve hikâye için gerçek zaman büyük bir öneme sahiptir. Zaman karşımıza üç şekilde çıkmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

Nesnel Zaman: Toplumların içinde yaşamış olduğu, somut ve gerçek zamandır. Vaka Zamanı: Olayların meydana geldiği zamandır.

Anlatma Zamanı: Olayların öğrenilip okuyucuya aktarıldığı zamandır (*Çetin, 2009:126-132*).

Her anlatı türünde “zaman” kavramı belirli ya da belirsiz bir şekilde yer alır. Çünkü hikâye zamanla yazılır, zamanla okunur ve zamanla duyulur. Hikâyede yer alan olaylar da bir zaman içinde cereyan eder. Bu sebeple zaman kavramı anlatı türleri içerisinde büyük öneme sahiptir. Hikâyelerde zaman ya açık bir şekilde verilir ya da ne kadar sürdüğü anlatılarak verilir (*Tekin, 2015, 119-141*).

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde takvimi zaman bulunmamaktadır. Zaman belirli bir şekilde işlenmiştir. Hikâyelerde zaman kavramı olayların ne kadar sürdüğü belirtilerek

yapılmıştır. Bunun yanında zaman zarfları yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Hikâyelerde zaman olarak “gece” ön plana çıkmaktadır. Çoğu hikâyede önemli olaylar gece meydana gelmiştir. Aşağıdaki örneklerde bu durumu şu şekilde görebiliriz:

“Bir gecede başına gelenlerden aklını yitirmişti.” (Sultanlı, 2006:16)

“Bir hafta önce ilk defa buldozeri buraya sürdüğünde, insanlar az kalsın taş yığınınu çevirecekti onu.” (Sultanlı, 2006:14)

“Geceleri yılanın sesini duyuyor, biliyordu ki, yılan evin çatıyla tavanı arasında geceliyor.” (Sultanlı, 2006:209)

“Bir zamanlar kimdense duymuştu ki, yılan yeni cesetlerin gözlerini yi yor.” (Sultanlı, 2006:20)

“Bir süre sonra aynı boğuk, küt ses yeniden duyulmaya başladı.” (Sultanlı, 2006:21)

“Bir hafta! Demek, bir haftadır toprağa gömül...” (Sultanlı, 2006:23)

“Ay ışığında adını, soyadını okudu. Doğum ölüm tarihine baktı. Kırk yedi yıl...” (Sultanlı, 2006:24)

“Kaç gündün beri kefen içerisinde uzandığı mezarın bunaltıcı havasından sonra, sıcak yaz gecesi bile ona soğuk geliyordu.” (Sultanlı, 2006:25)

“Yirmi beş yıllık âile hayatı boyunca sevip inandığı bir kadının, daha yedisi bile çıkmadan böyle bir işe kalkışacağı, yası bitmemiş evine oynaş getireceği aklının ucundan bile geçmezdi.” (Sultanlı, 2006:32)

“Sabah olmasına az, çok az vardı.” (Sultanlı, 2006:33)

“Sanki bu yeryüzünde tek o kalmıştı, bu mezar taşları kalmıştı, bir de bir hafta, gece gündüz ne olduğunu bilmeden yaşadığı bu mezar çukuru kalmıştı.” (Sul-

tanlı, 2006:33)

“Annenin son beşiği doğduğunda kışın sert vaktiydi.” (Sultanlı, 2006:189)

“Geceleyin karıkoca bir hayli fısıldaştılar.” (Sultanlı, 2006:192)

“Bir sabah anne ineklerle ilgilendikten sonra büyük kızı onu çağırды.” (Sultanlı, 2006:193)

Vagif Sultanlı hikâyelerinde olaylar genellikle gece geçmektedir. “Ölüm Rüyası” adlı hikâyede Yolcu çocuğunu gece defneder. Yine bu hikâyede Aliş, mezarından gece kalkıp evine gider ve evinin önünde zifiri karanlıkta vurulur. “Beyaz Yol” hikâyesinde Nezir am canın ölme olayı gece gerçekleşmiştir. “Rezalet” adlı hikâyede kahraman Az- rail ile geceleri karşılaşmaktadır. “Yılan Efsanesi” adlı hikâyede yılanın ölümü gece gerçekleşmektedir.

Görüldüğü üzere Vagif Sultanlı, hikâyelerinde genel olarak geceyi tercih etmiştir. Gece- nin yanında hikâyelerinde sabah saatleri de önemli zamandır.

4.3. Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Mekân

Mekân, olay ve olayların sunulduğu yerdir. Mekân, soyut ve somut olmak üzere iki gruba ayrılır. Soyut mekân, somut olmayan, gerçek dünyada yer almayan mekânlardır. Ütopik mekânlar, fantastik mekânlar, metafizik mekânlar ve duyusal mekânlar soyut mekânlardır. Somut mekân ile gerçek hayatta yer alan mekânlardır. Somut mekânlar da açık mekân ve kapalı mekân olmak üzere iki gruba ayrılır. Açık mekânlar, olayların geçtiği köy, mahalle, ülke gibi açık alana sahip olan mekânlardır. Kapalı mekânlar ise olayların geçtiği dar yerlerdir. Ev, oda, daire gibi mekânlar kapalı mekânları oluşturur (Çetin, 2009:133-142).

Mehmet Tekin, mekânı şu şekilde değerlendirir: “Mekân, temel niteliği itibariyle kapsamlı bir kavramdır ve içinde, toplumsallaşmanın temel değerlerini barındırır. En geniş anlamıyla mekân, uygarlığın ve uygarlaşmanın vitrinidir” (Tekin, 2015:145).

Olayların geçtiği mekânlar, anlatım tekniklerinden biri olan “Tasvir Tekniği” ile bizlere sunulmaktadır. Olayların en ince ayrıntılarına kadar bizlere sunulmasıyla oluşan ve genellikle uzun olan tasvirlerle nesnel tasvir, belli başlı unsurları sunan tasvire ise öznel tasvir denilir (Çetin, 2009:138-140).

Vagif Sultanlı hikâyelerinde mekân unsurları tasvir yoluyla bizlere güzel bir şekilde sunmuştur. Hikâyelerde geçen mekân tasvirlerini şu şekilde görebiliriz:

“Sanki bu yerler dünya yaratıldıktan beri yağmur görmemiş, havanın sıcaklığından boynunu bükmüş ağaçlar çaresizce toprağa bakıyor, çayır çimen, otlar yanıp, kup kuru kurumuşlar, susuzluktan toprağın sinesi çatlat çatlak olmuş...” (Sultanlı, 2006:9)

“Aniden sıcak bir rüzgâr kalkarak, bir anda mezarlığı beyaz dumana bürüdü. Toz toprak sütunu göğe dikildi. Girdap mezarlığın bu başından vurup o başında çıktı, burula burula uzanıp inceldi, sonra hissedilmeden çekip gitti.” (Sultanlı, 2006:41)

“...Babalı Bağından meltem esmeye başlamıştı ve estikçe, çürük yaprak ve kabuk kokusu mezarlığın ufunet kokusuna karışarak köye yayılıyordu. Yılan misali birbiri ne sarmaş dolaş duran ağaçlar gizlice fısıldaşıyorlardı. Mezarlıktan gelen kazma kürek sesleri, gündüzün derinliğinde ağaçların bu gizemli fısıltılarını duymaya bırakmayacaktı. Geceleri bu fısıltılara kurtların uluma sesleri de karışacak ve bu ses, köyün havasına çökmüş korku ve vahametini çekip gitmesine izin vermeye cek.” (Sultanlı, 2006:64)

Ölüm, hayatta her insanın karşılaşacağı bir olgudur. İnsanoğlu bu olgudan ne kadar kaçmak isterse istesin mutlaka bu olguyla karşılaşacaktır. Ölen kişinin, bir daha geri dönme yecek olması ve geri kalanların ölen kişiye özlem duyması, ölümü sıradanlıktan çıkarır (Bozdoğan, 2008:375).

Vagif Sultanlı hikâyelerinin hemen hemen hepsinde ortak bir mekân vardır. O da mezarlıktır. Vagif Sultanlı, hikâyelerinde mekân olarak en çok mezarlığı tercih etmiştir. Çünkü hikâyelerinin genelinde “Ölüm” vardır.

“Ölüm Rüyası” adlı hikâyede mezarlığı şu şekilde görmekteyiz:

“Buldozer yeri göğü inlete inlete geçip gidiyor. Uzakta, köyün eteğindeki mezarlıkta topraktan yeşerip kalkmış gibi siyah mezar taşları yükseliyor.” (Sultanlı, 2009)

“Ama şimdi aniden mezar içini ısıttı. Ve uzak çocukluk yıllarında kalbinde doğan, yaşı büyüdükçe yıldan yıla boy atarak büyüyen o keder ağır ağır çekip gitmeye başladı.” (Sultanlı, 2006)

“Buluşma Yeri” hikâyesinde mezarlığı şu şekilde görmekteyiz:

“Âşık, saz omuzunda kuruyup kalmıştı, uzaktan gören onu cansız, duvar zannederdi. Gözleri mezarın üstüne serilen kadına dikilmişti, ne ileri gitmeye cesaret ediyor, ne de geri dönebiliyordu. (Sultanlı, 2006:161)

“Yavşan Kokusu” adlı hikâyesinde mezarlığı şu şekilde görmekteyiz:

“İsmail bacısının zarafetle açtığı sofraya kafasını kaldırıp bakmadı bile, ceketini omuzuna geçirip kapıdan çıktı. Mezarlığa nasıl vardığını kendi de anlamadı. Mezarlığın içinden geçen ensiz, ot basmış yolda, tanımadık mezarların arasından bayağı yürüdü.” (Sultanlı, 2006:117)

Ev, insanı bir ailenin birlik ve beraberliğini sağlayan en önemli yerdir. Evin, insanlar için koruyucu bir özelliği vardır. Her türlü kötülöklere karşı aileyi ayakta tutar. İnsan, doğduğu anda bu mekânda gözünü açar. Doğduğu andan itibaren bu mekâna bağlanır (Bachelard, 2008:42). Ömrü boyunca bu eve bağlı kalır. Uzakta olursa bu mekâna özlem duyar. Ancak bu bağın kurulmasında en önemli etken, evde yaşayan bir ailenin olmasıdır. Aile yoksa ev taş yığından başka bir şey değildir. Evde yaşamış ve evin her köşesinde anılar bırakmış aileden birinin kaybı da insanı ıstıraba götürür. Özlemini artırır. Bu nedenle hikâyelerde ev çok sık işlenmiştir.

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde yer verdiği bir diğer önemli mekân ise “oda”dır. Oda

yalnızlığı, çareziliği ve mutsuzluğu temsil etmektedir. Vagif Bey'in hikâyelerinde de şahısların odanın içindeki mutsuzlukları, yalnızlıkları karşımıza çıkmaktadır. Bunları şu şekilde görebiliriz:

“REZÂLET”

“Ona öyle geliyordu ki, karanlık odada, yaylı yataкта uzanmamış, sanki dünyanın bitişiğinde sonu, yeri belli olmayan bir boşlukla yüzyüze durmuş, yatağında azıcık dönse, dipsiz derinliğe yuvarlanacak. Sanki bu boşluk dünyanın, hayatın sınırıydı, sonuydu, ömrün sonunda insan mutlaka bu sınıra ulaşmalıydı, bu boşlukla yüz yüze durmalıydı”. (Sultanlı, 2006:181)

Hikâyenin kahramanı odada bir başına kalmıştır. Yalnızlıktan dolayı acı çekmektedir. Bu odada yaşarken zamandan haberi yoktur. Geceleri onun için acılarla doludur. Bütün hayatı artık odada geçmektedir.

“YAVŞAN KOKUSU”

“İsmail sanki bu evin sakini değil, misafiriydi, uzun yol gelip yorulmuştu, sanki bu nu bekliyordu. Kalkıp hiçbir şey söylemeden diğer odaya geçti, ceketini çıkarıp askı ya yaklaştı. Annesinin bütün elbiseleri üst üste asılmıştı. Bu elbiseler önceden nasıl asılmışsa öylece duruyordu. Gözleri en üstteki beyaz eşarba çarptı. Bunu İsmail ge çen yıl kışın, tatile gelirken bursundan kuruş kuruş kesip biriktirdiği parayla annesi ne alıp getirmişti.” (Sultanlı, 2006:115)

Hikâyede İsmail, annesini kaybetmiş ve bu ölümün verdiği acıyla köye gelmiştir. Annesinin eşyalarının bulunduğu odaya girince acısı daha da artmıştır. Oda mutsuzluğuna mutsuzluk katmıştır.

“SENİN ŞARKIN”

“Şimdi geceleri kendimi soğuk, kimsesiz yatağıma teslim ettiğimde o şarkı aklıma geliyor. Odadaki sükûnet bozuluyor, eski, harabe hatıralar dünyasında senin çok sevdiğin o şarkı sesleniyor.” (Sultanlı, 2006:206)

Bu hikâyede de kahraman odada yalnızdır. Bu yalnızlık ona ıstırap vermektedir.

“ADA”

“Geceleri heyecan içinde geçiyordu. Ona öyle geliyordu ki, gözlerini kapattığı an üstünde uzandığı toprağı su yıkayıp götürecektir, yatakla beraber denize terk edilecek.” (Sultanlı, 2006:210)

Son dönem yazarlarının eserlerinde en çok kullandığı mekânlardan biri de köydür. Yazarlar eserlerinde köyü şehirden üstün tutmuşlardır. Sosyalizmin baskısından sonra yazarlar eserlerinde sıradan insan sorunlarını, vatan sevgisini işlemişlerdir (*Adıgüzel, 2014:239-242*).

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde en çok kullanılan diğer mekân ise “Köy” dür. Hemen hemen bütün hikâyeleri köyde geçmektedir.

“Ölüm Rüyası” hikâyesinde olaylar köyde geçmektedir. Bunu şu şekilde görebiliriz:

“Köyün ışıkları sayılacak kadardı. Demin bağıra köye doğru koşan o iki kişinin sesine, köpeklerin havlaması hâlâ daha kesilmemişti.” (Sultanlı, 2006:27)

“Sultanzâde yirmili yaşlarda bu köyden çıkıp gitmişti, nerede okumuştur, okuyup ne olmuştu, bunu bilmiyordu.” (Sultanlı, 2006:78)

“Buluşma Yeri” hikâyesinde de olaylar köyde geçmektedir. Âşık köyü terk etmiş uzun yıllar sonra köye geri gelmiştir. Köydeki evi annesi öldükten sonra harabeye dönmüştür. Buluşma yeri köyün mezarlığıdır.

“Yavşan Kokusu” adlı hikâyedeki olaylar da köyde geçmektedir. İsmail, Bakü’de okumak tadır ve annesinin ölümü üzerine köyüne gelir.

“Yapraksız Dalların Yeşil Türküsü” adlı hikâyede de Sona Teyze'nin başından geçen olaylar köyde meydana gelmektedir.

“*Beyaz Yol*” adlı hikâyede de Nezir amcanın başına gelen olaylar da köyde geçmektedir.

Hikâyelerin hemen hemen hepsi köyde geçmektedir. Hikâyelerin geçtiği mekânlar sınırlıdır. Köy, mezarlık, oda ve bahçe hemen hemen her hikâyede bulunan mekânlardır. Bunların dışında farklı bir mekân çok az bulunmaktadır.

4.4. Vagif Sultanlı’nın Hikâyelerinde Bakış Açısı

Anlatıcı, hikâyeyi oluşturan, hikâyedeki şahısların duygu ve düşüncelerini bilen kişidir. Sadece şahıslarla kalmayıp hikâyedeki bütün unsurları bilen ve okuyuculara sunan kişidir. Sunma işini yapan anlatıcı, bu sunuşu yaparken titiz davranmalıdır. Nesnel ya da öznel davranmalıdır. Anlatıcı ile yazar aynı değildir. Anlatıcı, hikâye âleminde olan kişidir. Yazar ise gerçek dünyada bulunan kişidir (*Çetin, 2014:103-105*).

Hikâyede yer alan her unsurun etkili bir şekilde okuyucuya sunulması bakış açısı sayesinde olur. Bakış açısı bu anlamda çok önemlidir. Anlatıcı ile anlatılan arasındaki bağın sağlanması için bakış açısı önemlidir. Her sanat dalında olduğu gibi hikâyede de büyük öneme sahiptir. Yazar, bu önemli unsuru çeşitli şekillerde kullanabilir. Bunlardan birincisi “Tanrısal Bakış Açısı”dır. Bu bakış açısında anlatıcı; her şeyi bilen, her şeyi gören, olayların neredeyse tamamına hâkim olan kişidir. Tanrısal bakış açısı, yazarlar tarafından kullanılan önemli bir tekniktir. Çünkü “Tanrısal Bakış Açısı”nda anlatıcının sınırları geniştir. Bir diğer teknik olan “Gözlemci Bakış Açısı”nda ise sınırlar biraz daha dardır. Bu iki bakış açısının yanında kullanılan diğer bir teknikte “Tekil Bakış Açısı”dır. Bu bakış açısında da anlatıcı ile anlatılan aynı kişidir. Tanrısal bakış açısının yetersiz olduğu durumlarda kullanılan bir diğer teknikte “Çoğul Bakış Açısı”dır (*Tekin, 2015:53-67*).

Vagif Sultanlı’nın hikâyelerinde “Tanrısal Bakış Açısı” kullanılmıştır. Yazar her şeyi bilir, geçmişten ve gelecekte haberler verir. Bunu şu örneklerde görebiliriz:

Yirmi beş yıllık aile hayatı boyunca sevip inandığı bir kadının, daha yedisi bile çıkmadan böyle bir işe kalkışacağı, yası bitmemiş evine oynaş getireceği aklının ucundan bile geçmezdi. (Sultanlı, 2006:32)

Sanki bu yeryüzünde tek o kalmıştı, bu mezar taşları kalmıştı, bir de bir hafta, gece gündüz ne olduğunu bilmeden yaşadığı bu mezar çukuru kalmıştı. (Sultanlı, 2006:36)

Çocuğu gece getirip mezarlıkta gömdükleri günden beri her şey hafızasında birbiri ne karışmıştı ve varlığını sarsan bu karmakarışıklıktan hangi yolla kurtulacağını bilmiyordu. (Sultanlı, 2006:40)

Sabahtan beri bakmadıkları mezar taşı kalmamıştı. Dün mezarlıktan hava kararınca gitmiş, bugün güneş bir boy yükselmeden gelmişlerdi. (Sultanlı, 2006:47)

Bir zamanlar güzelliğiyle bütün mahallede meşhurdurdu. Yoldan geçenler onu seyre derdi. Bütün çevre köylerin gençleri Umu Hanım'ın hasretinden ölürdü. Bir zamanlar bu kadının adı gelince erkeklerin kalbi yerinden oynardı, uykuları kaçardı. (Sultanlı, 2006:67)

Sultanzâde yirmili yaşlarında bu köyden çıkıp gitmişti, nerede okumuşturdu, okuyup ne olmuştu, bunu bilmiyordu. Büyüklerden duyduğu Sultanzâde'nin bu köyün gururu, adı sanı olduğuydu. (Sultanlı, 2006:78)

Sultanzâde'nin çocuk evinden alıp büyüttüğü kız idi. Sultanzâde'nin evinde bu kızın çocukluğunu görmüştü. Aradan bu kadar zaman geçse de, kız boyunda posunda, hareketlerinde çocukluk yıllarının çizgilerini koruyup saklıyordu. (Sultanlı, 2006:87)

...Nasıl olmuştu da, günlerden bir gün bu yaşlı Hanım'nise'yle karşılaşmıştı, ona yardım eli uzatmıştı, evinde kalmasına razı olmuştu? Beş yıl önce bütün bu olayların başladığı o uğursuz ağustos günü ömrünün en dertli günlerinden birini daha dünmüş gibi hatırlıyordu. O gün hasta olsaydı da, geç kalsaydı keşke. (Sultanlı, 2006:132)

...Uzun yıllar olmuştu, bu yerlerden gideli. Çocukluktan sevdiği Yahşi'yı zorla başkasına vermişlerdi. O günden babadan kalma sazını alarak memleketinden,

toprağından ayrı düşmüş, bahtına, kısmetine boyun eğmiş, şansına göre davranmıştı... (Sultanlı, 2006:159)

...Annesi bu kulübede kollarının üstünde can vermişti. Şimdi gibi aklıdaydı, sanki aradan uzun yıllar geçmemişti, dünün, önceki günün olayıydı bu. Annesi ölürken; “Kulübemizin ışığının sönmesine izin verme demişti... (Sultanlı, 2006:159)

Örneklerde de görüldüğü gibi anlatıcı, her şeyi bilen ve gören kişidir. Bu da bizi tanrısal bakış açısına götürmektedir.

4.5. Vagif Sultanlı'nın Hikâyelerinde Anlatım Teknikleri

Yazar, hikâyesini oluştururken sadece zaman, mekân, şahıs kadrosuna dikkat etmemelidir. Bir yazar hikâyesinin gücünü arttırmak istiyorsa anlatım tekniklerinden yararlanmalıdır. Anlatım teknikleri hikâyenin gücüne güç katan önemli bir unsurdur. Olayın geçtiği mekân tasvir edilmezse okuyucu üzerinde etkisi azalır. Bunun anlatım tekniklerinden biri olan “Tasvir Tekniği” roman ve hikâye için çok önemli bir anahtardır. Anahtardır çünkü bizlere olayın geçtiği kurmaca dünyanın kapısını açar.

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan önemli bir unsurdur. İnsanların olduğu yerde iletişim de vardır. Bu nedenle hikâyede yer alan şahıslar arasında da iletişimin olması önemlidir. Bu iletişim de konuşmayla olur. Yazarın, hikâyede bu iletişimi sağlayabilmesi için şahısları konuşturması gerekir. Bunu yaparken de anlatım tekniklerinin önemli kollarından biri olan “Diyalog Tekniği” nden yararlanmalıdır. Bu açıdan bakıldığında diyalog tekniğinin önemini görebiliriz.

Geçmiş, hikâye için bir diğer önemli unsurdur. Hikâyede geçen olaylar her zaman ‘şimdi’ olmaz. Dolayısıyla yazar, geçmiş hikâyesini oluştururken geçmişten yararlanır. Geriye dönüş tekniği çeşitli şekillerde yapılabilir. Kişileri tanıtmak için yakın zamana geri dönüş yapılabilir. Buna “Dar anlamda geriye dönüş” denir. Hikâyede geçen bir kişi hakkında okuyucuya geniş bilgi vermek için kullanılan geri dönüşe “Yapıcı geri dönüş” Bir diğer geri dönüş ise “Çözücü geriye dönüş” tür. Anlatının başında verilen problemin sonrasında geri dönülerek çözülmesiyle yapılır (Tekin, 2015:253-259).

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde anlatım tekniklerinin etkili bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Yazarın hikâyelerin yoğun olarak: "Tasvir Tekniği" ve "Diyalog Tekniği" görülmektedir.

Hikâyelerde tasvir tekniğini şu örneklerde görebiliriz:

...Âşık, üstü örtülü, çamurla sıvanmış kamış kulübenin önünde durdu. Kulübenin kapısı çift taraflıydı, toprak döşemeyi yemyeşil mamur basmıştı. Bahçenin ağaçları kurumuştu, duvarı yıkılmıştı, toprağı hayvan ayakları altında yalama olmuştu.... (Sultanlı, 2006:160)

...Dağın çıplak sinesini doğrayan ensiz, dar çığırdan, nehirden aşağıya bir gölge hareket ediyordu... (Sultanlı, 2006:159)

Sanki bu yerler dünya yaratıldıktan beri yağmur görmemiş, havanın sıcaklığından boynunu bükmüş ağaçlar çaresizce toprağı bakıyor, çayır çimen, otlar yanıp, kup kuru kurumuşlar, susuzluktan toprağın sinesi çatlat çatlak olmuş... (Sultanlı, 2006:9)

Gamer, ay ışığında bembeyaz kefene bürünmüş, başından ayağına kadar bembeyaz tüylenmiş, onun kocası olduğunu söyleyen garip mahlûku görerek dehşetle bağırdı ve geri dönüp odaya kaçmak istedi. (Sultanlı, 2006:31)

Aniden sıcak bir rüzgâr kalkarak, bir anda mezarlığı beyaz dumana bürüdü. Toz toprak sütunu göğe dikildi. Girdap mezarlığın bu başından vurup o başında çıktı, burula burula uzanıp incelmiş, sonra hissedilmeden çekip gitti. (Sultanlı, 2006:41)

Güneşten çatlak çatlak olmuş, baktıkça uzayan yavşanlı düzlüklerin arasından köye giden işlek yolda eli bavullu bir kişi yürüyordu. O sık sık bavulunu bir elinden diğer eline alıyor, durmadan, ağır, sert adımlarla yoluna devam ediyordu. Yol uzuyorduama ne bir binek, ne de başka bir canlı göze çarpmıyordu. (Sultanlı, 2006:119)

...Bahçede gözüne çarpan her şey, sonbaharın koparıp attığı kurumuş yapraklar,

eyvandaki boş kalmış kırlangıç yuvası ona annesizliği hatırlatıyordu. (Sultan lı, 2006:116)

Gökyüzü tutulmuştu, narin yağmur çiseliyordu. Havadan ıslanmış toprak kokusuyla karışık yavşan kokusu geliyordu. (Sultanlı, 2006:118)

Yazar, hikâyelerinde “Diyalog Tekniği” nden çokça yararlanmışır. Bunun örneklerini şu şekilde görebiliriz:

Size, ne demişti, iyi bir mezarlık yeri ayırdım. Taşının ölülerinizi oraya. Ne yardıma ihtiyacınız olsa, yapacağız.

Olmaz mı ki, sayın başkan, yol için öyle bir yer ayırsanız, ne yardıma ihtiyaç olsa, biz kendimiz ederiz. Mezarlık kalsın kendi yerinde.

Başkan sinirlenip kendini kaybetmişti:

Be adam, ben size insan gibi söz dedim, daha demedim ki, laf güreştirelim. Adam yeni çalışan, ilçeye geleli daha bir ay olmadı. Kalkıp şimdi boş şey uğruna onunla yüzgöz mü olalım?

Nasıl “boş şey uğruna”? Mezarlık da küçük iş mi? Bunu da içlerinden birisi demişti. (Sultanlı, 2006:15)

Neden haber vermedin, gidip Nazlı’yı çağırırdım. Baba üzerinden ağır yük kalkmış gibi söylüyor ve kanlar içinde kalan körpeyi beyaz çarşafa sararak annenin koynuna veriyor.

Bu karda, kışta eziyet vermek istemedim. Anne yorgun yorgun söyleniyor. Ama gerçek sebebini kendisi de bilmiyor.

Erkek! İkisi de aynı anda söylüyor. (Sultanlı, 2006:189)

“Gemi ne zaman gelecek? Ondan biraz aralı sahil barikatına yaslanıp karanlık denizi seyreden, elinde baston olan bir yaşlıya sordu ve hemen de sorduğuna pişman oldu.

Ama galiba yaşlı, onun sorusunu anlayamadı.

Ne dedin, gözlerini denizden ayırmadan rastgele sordu. Derhal sorusunu değiştirdi:

Diyorum martılar daha görünmüyorlar, tamamen kaybolmuşlar.

Bu koşturmacaya martı mı dayanır... Zavallılar kendilerini alıp kaçmışlar. O

biziz, dayanıyoruz.

Yaşlı bir süre sustu, sonra dertli dertli konuşmaya başladı:

Geçen asırda bir şair kendi zamanesinde durumun günden güne kötüleştiğini görüp geçmiş günleri hatırlayarak yazıyordu ki, “Eceb eyyam imiş eyyamı selef, gerek o günlerde olaydık telef.”

İstemese de sohbeta katıldıçünkü sohbeti kendi başlatmıştı.

O zamandan tam yüz elli yıl geçiyor. O hesaba göre dünya çoktan dağılmalıydı.

Evet, tam bir buçuk asırdır her şey böylece kötüye doğru gidiyor.

Peki, öyleyse, neden dünya yok olmuyor. Bin yıl oldu, dünya hâlâ aynı dünya.

Sadece nesiller yer değiştirmiş.

Evet öyle... Demek her şey insanların başına patlamış. Dünya hâlâ aynı dünya...

hâlâ daha aynı dünya... Aynı dünya... Dünya... (Sultanlı, 2006:148)

Sanki annesi dile geldi:

Hoş geldin, oğlum!

Hoş bulduk anne!

Üniversite nasıl gidiyor, gözümün ışığı, bir sıkıntın olmuyor, değil mi?...

- Hayır, annecim, ne sıkıntım olabilir...

- İnşallah olmaz. (Sultanlı, 2006:115)

“Hanım, hanım, neden susuyorsun, sana söylemiyor muyum? Keher’i neden verdin, evimin direğini neden yıktın, hanım?”

Zeriş birdenbire kendine geldi:

Yaa, ne Keher, ne falan, kim götürdü, nereye götürdü, ne söylüyorsun, kafayı mı ye din, nedir?

Hanım, hanım! (Sultanlı, 2006:122)

Roman ve hikâye için geçmiş çok önemlidir. Çoğu yazar roman ve hikayelerinde geri dönüş tekniğini uygulamıştır. Hikâyelerde de bu teknik yoğun olarak kullanılmıştır. Bu tekniği şu örneklerle görebiliriz:

“Bir zamanlar akranı olan çocuklarla toplanarak mezarlıkta oynarlardı. Bazen de herkesten habersiz tek başına gelir, mezarlığı adım adım gezerdi. O zamanlar,

mezarlığın bu başından o başına olan bu yol ona hadsiz uzun gelirdi. Mezarlığı gezip bir bir mezarların üstündeki gamlı, hazin şiirleri okurdu.” (Sultanlı, 2006:16)

“...Uzun yıllar olmuştu, bu yerlerden gideli. Çocukluktan sevdiği Yahşi’yi zorla başkasına vermişlerdi. O günden babadan kalma sazını alarak memleketinden, toprağından ayrı düşmüş, bahtına, kısmetine boyun eğmiş, şansına göre davranmıştı...” (Sultanlı, 2006:159).

... Güneşli bir ilkbahar günü, ağaçların beyaz pembemsi çiçekler açtığı zaman küçük Sona, çocuklarla saklambaç oynar; koşarak dut ağacının iri yeşil yapraklı dalları arasına saklanır, kimse bir türlü bulamazdı. O an, şimdiki gibi aklıdaydı. (Sultanlı, 2006:155)

Önceleri de erkenden uyanırdı. Güneş yüzünü göstermeden bağı bahçeyi savurur, hayvanları açarak köyün ayağındaki otağa bırakır, tavukları inden çıkarırdı. Tam elli yıldır sabahları böyle tekrar ederdi. Karısının sağlığında ne kadar erken kalksa da onu bahçede bulurdu. Şimdi ise oğlu ile gelini sabah uykusunu uyuyorlar. Onları uyandırmaya kıyamıyor. (Sultanlı, 2006:150)

4.6. Vagif Sultanlı’nın Hikâyelerinde Dil ve Üslup

Dil, insan hayatının en önemli araçlarından biridir. İnsanlar, hayatta dil sayesinde iletişim kurarlar. Yazar, eserlerini oluştururken dilden faydalanır. Dil ve hikâye bir bütündür. Bir birinden ayrı düşünülemez. Yazarın, hikâyelerinde dili en derin ayrıntılarına kadar bilemesi ve bu dili kıvrak bir şekilde kullanması gerekir (Çetin, 2014:57).

Vagif Sultanlı hikâyelerinde konuşma dilini kullanmıştır. Kahramanların karşılıklı konuşmalarını hikâyelerde şu şekilde görebiliriz:

“Size, ne demişti, iyi bir mezarlık yeri ayırdım. Taşının ölülerinizi oraya. Ne yardıma ihtiyacınız olsa, yapacağız.

Olmaz mı ki, sayın başkan, yol için öyle bir yer ayırsanız, ne yardıma ihtiyaç olsa, biz kendimiz ederiz. Mezarlık kalsın kendi yerinde.

Başkan sinirlenip kendini kaybetmişti:

Be adam, ben size insan gibi söz dedim, daha demedim ki, laf güreştirelim. Adam yeni çalışan, ilçeye geleli daha bir ay olmadı. Kalkıp şimdi boş şey uğruna onunla yüzgöz mü olalım?

Nasıl “boş şey uğruna”? Mezarlık da küçük iş mi? Bunu da içlerinden birisi demiş ti. (Sultanlı, 2006:15)

Ya da

“Genç köle tereddütle:

Aydınlığa giden yolu biliyor musun, amca? Diye sordu. Yaşlı köle kafasını sallayarak:

Evalat, dedi, kendini yorma, aydınlığa giden yollar kanla tutulmuş.

Genç köle:

Amca, kan kırmızı olur, dedi. Ben bu dünyada zulmetten başka renk görmüyorum.

Yaşlı Köle:

Sen kanın kırmızı olduğunu dedenden duymuşsun, evlat. Deden özgürdü, sen ise kölesin. Bu nedenle de senin kanın zulmet renginde. Bunu biliyor musun? (Sultanlı, 2006:217)

Günaydın, Azim amca!

Adam irkildi, ama sesin nereden geldiğini kestiremedi.

Günaydın, oğlum, dedi. (Sultanlı, 2006:151)

İfadelerin anlamını kuvvetlendirmek için yazar sık sık ikilemelere başvurmuştur. Bu durumu şu örneklerde görebiliriz:

Misafirler iki iki, üç üç bahçeyi dolaşıyor, sapsarı yapraklarla örtülmüş bahçede merhumun hayatıyla ilgili iz arıyorlardı. Bahçede suyu kurumuş sutaşı, taşın altındaki pas tutmuş kova, bir köşeye atılmış eski yavşan süpürge, kapısı her iki koldan açılmış tavuk kümesi, yağmurun yıkayıp götürdüğü toprak tandır, insan da garip bir keder uyandırıyor. (Sultanlı, 2006:80)

“Güneşten çatlak çatlak olmuş, baktıkça uzayan yavşanlı düzlüklerin arasından köye giden işlek yolda eli bavullu bir kişi yürüyordu. O sık sık bavulunu bir elinden diğer eline alıyor, durmadan, ağır, sert adımlarla yoluna devam ediyordu. Yol uzuyorduama ne bir binek, ne de başka bir canlı göze çarpmıyordu. (Sultanlı, 2006:119)

Üslup, bir yazarın eserini oluştururken kullanacağı özgün bir tutumdur. Yazar, duygu ve düşüncelerini kendi üslubuyla güzel bir şekilde dile getirir. Yazarın bu tutumu onun sanatçı kişiliğini okuyucuya gösterir. Bir yazarın başarılı olabilmesinin koşullarından bir de üslubudur. Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde “Bilinç Akımı Üslubu”nu kullandığı görülmektedir (Çetin, 2014:271-273).

Hikâyelerinde eksik cümleler ve iç konuşmalara karşımıza çıkmaktadır. Bunu şu cümlelerde görebiliriz:

“Peki, o zaman niçindir mezartaşı? Neden iz bırakmadan toprağa emanet edilemi yor insan? Neden gömüldüğü yerde insana mezartaşı yükseltiliyor? Belki insanın ömrüne, hayatına, derdine yükseltilen abide; ömrün devamı, ölümden sonraki hayattır mezartaşı. Belki tesellidir, aldaniştir mezar taşı...” (Sultanlı, 2006:10)

Sara teyze çocuk gibi ağlıyordu, ağlaya ağlaya sokağa çıkıp haykırmak, havar salmak istiyordu. Söylemek istediği:” Ey millet, gözüm baka baka ecel alıp götürü yor adamı, tutamıyorum, gelin bırakmayın.” Ama kadının sanki ağzı dili tutulmuştu, konuşamıyordu, bir şey söyleyemiyordu. (Sultanlı, 2006:174)*

Yazar bazı hikâyelerinde eleştirel üslubu kullanmıştır. Bunu şu cümlede görebiliriz:

Çolak Sefter: *Ya, ben ne yapayım, dedi, şimdiye kadar hiç görmüş müydük mezarlığı bir yerden başka yere taşısınlar. Ya, Oruç Amca, senin yaşın doksanı geçmiş, hiç bu doksan yılda gördün mü, mezarlığı da taşısınlar.*

* Yaygara, çıgılık

Hayır, Sefter, yavrularımın canına görmedim. Ben o Nikolay'ın terör estirdiği zamanları gördüm, o zamanlar bile böyle şeyler yoktu. Hiç mezarlığı da taşlırlar mı?

Ben bilmiyorum, ne diye taşıyorlar bu mezarlığı. Giyiminden buranın adamına benzemeyen birisi dillendi.

Yaa ne bileyim, karakterdira denk gelmiş diyorlar. Sovyet hükûmetinde her şey planla olur, bilmiyor musun?

Nasıl yani plâna denk gelmiş. Plân zembille gökten falan mı iniyor? O planı yapan insan değil mi? Plânı yaparken bu yolun mezarlığın yanında, hatta biraz öteden yapsa, kafasına taş mı düşer onun?

Ya, babacım, bunu bana neden diyorsun, git hükûmetin başındakilere de.

Hükûmetin başındakiler beni dinliyor mu? Bütün bu belâları türeten zaten hükûmetin başındakiler değil mi? Eğer bir câhil siyahtır demişse, yoğurdun beyaz olduğunu ispatlamaya çalışsan vay hâline. Bütün ömrün gidecekama basit bir şeyi ispatla yamayacaksın. Rahmetlinin oğlu, sen ne diyorsun. (Sultanlı, 2006:92)

Vagif Sultanlı, hikâyelerinde olay zincirini etkileyici bir üslupla kurmuştur. “Ölüm Rüyası” adlı uzun hikâyede mezarlıktaki yılan, sahipsiz bir mezarın altına saklanır ve anlatıcı saklandığı bu kişi hakkında geri dönüş tekniğini kullanarak okuyucuya bilgi verir.

Genel olarak bakıldığında Vagif Sultanlı'nın konuşma dilini kullandığı ve üslubunun da etkileyici olduğu görülür.

BÖLÜM V

SONUÇ

Uzun yıllar sosyalizmin baskısı altında kaldığı için güçlenemeyen Azerbaycan edebiyatı baskının azalması sonucunda son dönemlerde gücünü arttırmaya başlamıştır. Özellikle 1950-1960 yıllarından itibaren edebiyatta yeni sabah oluşturulmaya başlanmış ve edebiyat alanında önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Yazarlar eserlerinde vatan sevgisini rahatlıkla işleyebilmiş ve milli duyguları harekete geçirmek için çabalamışlardır. İdeal insanların yerine sıradan insanları eserlerinde konu edinmişler ve bu insanların hayat karşısında mücadelesini anlatmışlardır. Azerbaycan edebiyatının güçlenmesinde önemli katkıları olan yazarlardan biri de Vagif Sultanlı'dır.

Çok yönlülüğüyle karşımıza çıkan Vagif Sultanlı'nın hikâyelerini incelemeye aldığımız bu çalışmamızda önemli bulgulara ulaştık.

Hikâyelerinde yer alan şahısların neredeyse tamamının psikolojik rahatsızlığı vardır. Yazarın hikâyelerinde karşımıza çıkan önemli unsurlardan biri de “Yalnızlık” tır. Birçok hikâyesinde bu unsurla karşı karşıya kalmaktayız. Şahıslarımız hayat karşısında mücadele eden ve hayatın zorluklarına göğüs germeye çalışan yapıdadırlar. Hikâyelerde genel olarak karşımıza şahısların ölümle karşı karşıya gelmesi çıkmaktadır.

Vagif Sultanlı'nın bazı hikâyelerini incelediğimiz bu hikâyemizde yol-ömür paralel olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçek hayattaki yol nasıl ki bir sona ulaşıyorsa insan ömrü de bir yol gibi son durak olan mezarlığa ulaşacaktır. Yazar bu durumu pek çok hikâyesinde işlemiştir.

Yazar karakter seçimi olarak genellikle yaşlı karakterleri kullanmıştır. Yaşlı karakterleri kullandığı hikâyelerinde ölümden kaçma havası hakimdir. “*Sabah Sisi*” hikâyesinde Azim Amca, “*Beyaz Yol*” hikâyesinde Nezir Amca, “*İnci Nine*” hikâyesinde Nine karakterleri bu duruma örnek verilebilir.

Hikâyelerde farklı karakterlere sahip olan şahıslar karşımıza çıkmaktadır. İyimser insan-

ların yanında kötümser insanlar, vatansever insanların yanında esareti kabullenmiş şahıslar, cesur insanların yanında korkak insanlar, yardımsever insanların yanında fırsatçı insanlar, hayatlarından memnun olan insanların yanında hayattan bıkmış insanlar, ahlaklı insanların yanında ahlaksız insanların yer aldığı görülmektedir. Bunun en büyük sebeplerinden biri de yazarımızın gerçek dünyada karşımıza çıkabilecek olayları ve şahısları kaleme almasıdır.

Vagif Sultanlı'nın bazı hikâyelerinde kahmaran özelliğini taşıyan insan dışında varlıklar da bulunmaktadır. *"Yılan Efsanesi"* adlı hikâyede kahramanımız insanî özelliklerle donandırılmış bir yilandır. İnsan dışındaki varlıklarında şahıs olarak karşımıza çıkması okuyucu üzerinde farklı bir etki bırakmaktadır. Yazarımız da bu yöntemi kullanarak hikâyeler kaleme almıştır.

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde yer alan şahıslar genel olarak yaşlı tiplerdir. Dünyadan elini ayağını çekmiş ölümü kabullenmiş ve ölümle burun buruna olan insanlar bulunmaktadır. Yazarın: *"Kul Pazarı"* hikâyesinde Yaşlı Köle, *"İnci Nine'nin Odası"* hikâyesinde İnci nine, *"Sarı ve Sona"* hikâyesinde Sarı amca ve Sona teyze, *"Sabah Sisi"* hikâyesinde Azim amca, *"Beyaz Yol"* hikâyesinde Nezir amca, *"Ölüm Rüyası"* hikâyesinde Celal amca, *"Rezalet"* hikâyesinde Hasta adam, *"Yapraksız Dalların Yeşil Türküsü"* hikâyesinde Sona teyze, *"Yabancı"* hikâyesinde Hanımnise bu özelliklere sahip şahıslardır.

Roman gibi türlerde çokça işlenmiş bir konu olan "Zorla evlendirilme" konusu Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde de yer bulmuştur. Yazarın *"Akşam Güneşi"* hikâyesinde Mebare istemediği adamla evlendirilmiştir.

Hikâyelere genel olarak huzursuzluk havası hakimdir. İncelemiş olduğumuz yirmi bir hikâyenin içinde mutlu bir şekilde sonlanan bir hikâye bulunmamaktadır. Bu durum Azerbaycan topraklarında görülen baskının sonucu insanlardaki mutsuzluk eserlere de yansımıştır.

İncelemiş olduğumuz hikâyelerin neticesinde ulaştığımız önemli bir bulgu da hikâyelerin sonlandırılmamış olmasıdır. Yazarımız hikâyeyi bir anda bitirmiştir. Hikâyenin devamını okuyucuya tahayyül ettirmeye çalışmıştır.

Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde mekânlar, halkın yaşadığı gerçek mekânlardır. Mekân olarak genellikle köyü tercih etmiştir. Genel olarak kapalı mekân olan 'evi' kullanmıştır. Hikâyelerinde mekân olarak genellikle köy, ev ve mezarlığı kullanmıştır.

Şüphesiz ki hikâyelerde yer alan en önemli mekan mezarlıktır. Yazarımızın hikâyelerinde ölüm havası mevcut olduğu için tenasüp olarak da mekan olarak mezarlığı tercih ettiğini görmekteyiz.

Hikâyelerde şahısların psikolojik tahlillerinden, iç çözümlene yöntemlerinden ve rüyadan yararlanmıştır. Çoğu hikâyesinde şahıslar ölümle karşı karşıyadır. Olağanüstülüklerle fazla yer vermemiştir.

Birden çok anlatım tekniğinden yararlanmıştır. Hikâyelerin hemen hemen hepsinde "Tasvir Tekniği", "Diyalog Tekniği" ve "Geri Dönüş Tekniği" kullanılmıştır.

Karanlık kainatın aydınlıklarını örten bir perdedir. Kötü olaylar genellikle gece meydana gelmektedir. Bunun sebebi de gecenin ıssız ve kötü işler için müsait bir zaman olmasıdır. Vagif Bey'in hikâyelerinde de kötümser bir hava hakimdir. Bu nedenle zaman olarak gece vazgeçilmez bir zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. Hikâyelerde olayların gece meydana gelmesi bizlere kötümser havanın var olduğunu göstermektedir. "*Ölüm Rüyası*" adlı hikâyede çocuğun gece herkesten gizli defnedilmesi gibi...

Azerbaycan topraklarında uzun yıllar baskıcı yönetimin neticesinde yazarlarımızın konu seçiminde rahatlık sergileyemedikleri âşikardır. Ancak 1960'tan itibaren yeni sahanın oluşmasıyla yazarlarımız eserlerinde konu hususunda bir nebze de olsa rahatlığa kavuşmuştur. Bunun nedeni de baskıcı yönetimin son bulması olmuştur. Baskıcı yönetim sonucunda yazarlarımız hasret kaldıkları vatan, millet, toprağa bağlılık, gibi konulara tekrardan eserlerinde yer vermiştir. Vagif Sultanlı'nın hikâyelerinde de bu temaların işlendiği görülmektedir. "*Kul Pazarı*" hikâyesinde genç kölenin vatan sevdası, bağımsızlık inancı karşımıza çıkmaktadır.

Hikâyelerde sosyal konular ve sıradan insanlar kaleme alındığı için konuşma dilinin hakim olduğunu açıkça görülmektedir.

Yaptığı çalışmalarla Azerbaycan edebiyatının âdeta sözcüsü olan yazarın hikâyelerini inceleyerek Türk Dünya edebiyatına küçük bir katkı sağlamayı umuyoruz.

KAYNAKLAR

Adıgüzel, S. (2014). *Azerbaycan Edebiyatında 1960 Nesri*. (3. Baskı). Erzurum: Feno-
men.

Akpınar, Y. (1994) *Azeri Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Dergâh.

Aktaş, Ş. (2003). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş* (6. Baskı). Ankara: Akçağ.

Bachelard, G. (2008). *Uzamın Poetikası*. (A. Tümertekin, Çev.) İstanbul: İthaki.

Bozdoğan, A. (2008). *Romanda Türkiye Dışındaki Türk Dünyası*. Ankara: Akçağ.

Çağrı, A. (2012). *Elçin Efendiyev'in Hayatı, Sanatı ve Hikâyeleri*. (Yüksek Lisans Tezi)
İzmir.

Çetin, N. (2009). *Roman Çözümleme Yöntemleri*. Ankara: Öncü.

Çetişli, İ. (2014)). *Metin Tahlillerine Giriş/2*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ.

Hikmet, İ. (2013). *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi III*. (P. Bayram Yay. Haz.) Ankara:
Akçağ.

Karayev, Y. (1999). *Belli Başlı Dönemleri ve Zirve Şahsiyetleriyle Azerbaycan
Edebiyatı*. (Y. Akpınar. Yay. Haz.). İstanbul: Ötügen.

Kolcu, A. İ. (2012). *Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı*. Erzurum: Salkımsöğüt.

Sultanlı, V. (2007). *Azerbaycan Muhaceret Edebiyatı*. (E. Uzun. Çev.) İstanbul: Avrupa
Yakası.

Sultanlı, V. (2006). *Ölüm Rüyası*. (Coşkun Haydarov Çev.). İstanbul: Avrupa Yakası.

Sultanlı, V. (2010). *Ruhun Ağrıları*. İstanbul: Avrupa Yakası.

Tekin, M. (2015). *Roman Sanatı ve Roman Unsurları*. İstanbul: Ötüken.

Narlı, M. *Romanda Zaman ve Mekan Kavramları* Erişim tarihi: 19 Nisan 2016,

<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c5s7/makale/c5s7m6.pdf>

Erişim Tarihi: 11 Ocak 2016, https://az.wikipedia.org/wiki/Vaqif_Sultan%C4%B1

Erişim Tarihi: 1 Ekim 2015, <http://www.azadliq.org/content/article/26751120.html>

Erişim Tarihi: 17 Eylül 2015, <https://vaqifsultanli.wordpress.com/about/>

Erol, A. *Modern Azerbaycan Edebiyatının Kuruluş Yıllarında Türkçe Mes'elesi*. Erişim

Tarihi: 13 Temmuz 2015,

http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1365452928_erolali.pdf

Açıkkaya, S. Çarlık Rusyası Hâkimiyetindeki Azerbaycan Türklerinde Ulus Bilincinin Gelişmesinin Temel Dinamikleri. Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2015,

http://sbedergi.erciyes.edu.tr/sayi_28/21.pdf

Swietochowski, T. 1920 Öncesinde Rus Azerbaycan'ında Milli Kimliğin Yükselişi ve Ebedi Dil Politikası. Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2015,

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/30/224.pdf>

Sazyek, H. Romanda Temel Anlatım Yöntemleri Üzerinde Bir Sınıflandırma Çalışması.

Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2015,

http://www.hakansazyek.com/files/Romanda_Temel_Anlatim_Yontemleri_Uzerinde_Bir_Siniflandirma_Calismasi.pdf

EKLER

EK: “Beyaz Yol” adlı hikâyenin orjinal metni.

AĞ YOL

Gecələr eyvanda dayanıb ayın süd aydınlığında ağaran yollara baxardı. Bu ağ yol kəndin ətəyindən yovşanlı düzənlərin içərilərinə doğru uzanıb gedirdi. Yatağına girib gözlərini yuman kimi ağ yolla çapan ağappaq at yuxularına girərdi. Ayın süd aydınlığında ağ at hər gecə çapa-çapa bir az da uzaqlaşır. Bu bəyaz gecənin ağappaq yollarıyla ağ at hayana çapırdı belə? Bəs niyə gecələr bu ağ yolun sonu görünmürdü, yönü-səmti bilinmirdi...

Və gecələr yuxularında ağ yolun tükənəcəyindən qorxurdu. Bu qorxu ötən il sədr Qaçay kolxozun atlarını yığdırıb ətliyə göndərən gündən peyda olmuşdu.

... Kənddə cəmi-cümlətəni üç at qalmışdı. Biri naxırçı Lətifiniydi. Onun atına dəyməmişdilər, ona görə ki, Lətif kolxozun fermasında yeganə naxırçıydı, özü də qocalıb əldən düşmüşdü, atsız keçinə bilməzdi. Biri də qarovulçu Zakirdə qalmışdı. Çünki Zakir də tingliyin yanında yonca qarovulu çəkirdi, uzaq yolu gedib-gəlmək üçün hökmən ona da at lazım idi. Üçüncü də Nəzir kişinin atıydı. Ancaq Nəzir kişi nə kolxozun naxırını otarırdı, nə də uzaq yerdə yonca qarovulu çəkirdi; ata ehtiyacı-filanı da yox idi. Səbəb buydu ki, Nəzir kişi kolxozun nalbəndiydi və uzun ömrü boyu atdan ayrı bircə günü belə olmamışdı. Kənddə uşaqdan böyüyə kimi hamı bilirdi ki, Nəzir kişi yeməksiz, susuz yaşayar, ancaq atsız bircə saat da keçinə bilməz.

Nəzir kişi kənddə təkə nalbəndlik eləmərdi, kimin atının yanından bir əsim yel ötüb keçsə, çəkə-çəkə gətirərdi onun yanına, deyərdi ki: «Ay usta, qadan alım, bir bunun dərdi-halını ərz elə». Nəzir kişi də əvvəlcə atın ağzını açıb dişlərinə baxardı, kipriklərini aralayıb gözlərinin haşiyəsinə baxardı, sonra da əyilib qarnının altına baxardı və yalnız bundan sonra heyvanın «dərd-halını ərz eləyərdi».

Atlar yığılıb ətliyə göndərilən gündən qoca hiss eləmişdi ki, sədr Qaçay onun «nalbənd dükanı»nı sökdürmək istəyir, amma xətrini uca tutduğu üçün mü, qəlbini sındırmaq istəmədiyindənmi, nədənsə hələlik bu işə əl bulamır. Gözləyir ki, bəlkə qoca özü hər şeyi başa düşdü. Ancaq Nəzir kişi hər şeyi başa düşə-düşə onu da bilirdi ki, yaşı ötsə də, işsiz qalmaq, peşəsini tərgitmək ağırdı onunçün, vəssalam.

Qaş qaralan vaxtıydı. Soyuq payız küləyi ağacların sapsarı yarpaqlarını insafsızcasına qoparıb küçələrə səpələyirdi. Göyün mavi boşluğunda bir əlcə ağappaq bulud yuxu kimi, xəyal kimi dalğalanırdı. Nəzir kişi «nalbənd dükanı»nda oturmuşdu. Gözlərini göy üzünə elə zilləmişdi ki, elə bil bir əlcə ağappaq buludun qeyb olacağından qorxurdu. Küçədən gələn tappıltı səsinə fikirdən ayrıldı. Başını qaldırıb açıq pəncərədən bayıra baxdı, qaralan üfüqlərə baxdı və bir də özüdən yorğun-yorğun qayıdan mal-qaraya baxdı. Sonra da baxışlarıyla axtarıb-axtarıb gözlərini zillədiyi o bir əlcə bulud parçasını tapdı.

Ciyərlərinə güc gəlmişdi. Papirosunu elə sümürürdü ki, elə bil ömür-billah üzünə həsrət qalacaqdı. Papirosunu sümürdükcə sanki fikirləri daha dərinlərə işləyirdi və bu dərinliklərdə yumaq kimi çözlənirdi, ucunu-bucağını tapa bilmirdi.

Handan-hana ağır-ağır yerindən qalxdı. Asılıqandan köhnə, rəngi bozarmış kürkünü götürüb geyindi. Ağır-ağır otağın qapısını bağlayıb evə tərəf üz tutdu.

Nəzir kişi qocalmışdı. Ancaq bu gün qocalıq dərdi düşündürmürdü onu. Bu dərdi uzun illər boyu çəkə-çəkə köhnəltmişdi. Bu gün züryətsizliyinin də fikrini eləmir, çünki bu dərdi də qəlbində çoxdan dəfn eləmişdi, lap çoxdan. Yarası da qaysaqalayıb unudulmuşdu bu dərdir.

Düz bir həftəydi ki, əlin ağdan-qaraya vurmurdu. Vaxt varıydı günün gözü yumulanacan dizini qatlamırdı, hər gün otuz-qırx at ayağı nallayırdı. Bəs indi? Hərdən yolüstü ötüb keçən atlıların bəzisi ustanın yanına buyruğa gələrdi, hərdən də uzaq kəndlərdən təkəm-seyrək bu səmtə yolu düşən tapırdı.

... Və bu dərd ustanı dirigözlü yeyirdi.

O gecə səhərə kimi yata bilmədi, elə bil iynə üstə uzanmışdı, bədənini dəlik-deşik eləyirdi. Yalnız səhər üzü bir balaca çimir eləyə bildi.

Gecənin süd aydınlığında ağ at yenə ağ yolla çapırdı. Bəs ağ atın belidəki ağ çuxalı oğlan kim idi? Atın yalını necə də qucaqlamışdı... Və birdən-birə ağ at da, atın belindəki ağ çuxalı oğlan da ayın süd aydınlığında qeyd oldu. Sonra gözlərinə nə gördünsə, yerindən sıçrayıb qalxması bir oldu, hövllü-hövllü arvadı Zərişi səslədi:

– Qarı, qarı, ver mənim şalvarımı, kəhəri apardılar.

Zəriş səssiz-səssiz yatırdı və bir anlığa qocaya elə gəldi ki, Zəriş uşaqdı, ağı kəsmir, qəlbində hələ dərd, nisgil yuva salmayıb, çünki yalnız ağı kəsməyn, qəlbində dərd, nisgil sığınacaq tapmayan uşaq bu cür sakit, səssiz uyuya bilərdi.

Ancaq Zəriş oyandı. Oyandı və heç nə başa düşmədi. Elə bildi ki, qocanı qara basır, ya da ki, başına hava-zad gəlib.

Və Zəriş qorxdı. Qaranlıq otaqda ağ tuman-köynəkdə evin küncündə yatağına oturmuş illərlə bir yastığa baş qoyduğu ərindən hövlləndi. Elə bil Zərişin başına bir qazan qaynar su əndərdilər. Gözlərinin qabağından bircə anda neçə-neçə əcayib-qəraib lövhə gəldi, keçdi. Bu əcayib-qəraib lövhələrin birində Zəriş gördü ki, Qara Səmidin arvadı Yorğa Sona ətəyini əlinə alıb çıxıb kəndin içinə, küçənin ortasıyla o baş bu baş qaça-qaça çığırır: «Ay camaat, Nəzir kişinin başına hava gəlib, Nəzir kişi dəli olub, dəli olub, dəli olub...».

– Qarı, qarı, niyə qoydun kəhəri apardılar, evimin dirəyini yıxdılar.

Zəriş yenə dinmədi, gözlərini ərinin ağzına dikib durdu. Çünki Zəriş hələ heç nə başa düşməmişdi və qulağından Qara Səmidin arvadı Yorğa Sonanın səsi çəkilib getmirdi. Bu səs sərt bir qayayamı, dağamı, daşamı dəyib sınırdı, çilikləndirdi, əks-səda verirdi: «Ay camaat, Nəzir kişi dəli olub, dəli olub, dəli olub...».

– Qarı, qarı, niyə susursan, səninlə döyüləm? Kəhəri niyə verdin, evimin dirəyini niyə yıxdın, qarı?

Zəriş birdən-birə özünə gəldi:

– Əşi, nə kəhər, nə filan, kim apardı, haçan apardı, nə danışırısan, başına at təpibdi, nədi...

– Qarı, qarı...

Nəzir kişi arvadı kənara itələyib ağ tuman köhnəkdə eşiyə çıxdı.

Hava ayınlıq idi. Ayın süd aydınlığında kəndin ətəyindən başlayaraq yovşanlı düzənlərin içərilərinə doğru uzanan yollar ağappaq ağarırdı. Ancaq indi qoca ağaran yollara baxmadı.

Qocanın gözləri ayın süd aydınlığında tələsə-tələsə kəhəri gəzdi, tapdı. Kəhər xımır-xımır ot yeyirdi. Ürəyi üstünə gəldi, birdən-birə uşaq kimi sevindi. Bəlkə uzun ömrü boyu bu sayaq

sevinməmişdi. Yuxusunun həqiqət olmadığına sevinirdi. Sevinirdi ki, nə yaxşı kəhəri aparmayıblar, kəhər həyətdədir.

Yalın tuman-köynəkdə həyəətə düşüb axura sarı getdi. Kəhərin isti boynunu qucaqlayıb uşaq kimi ağladı, sonra atın üzündən-gözündən öpdü, belini tumarladı, yalını sıgalladı.

Qoca düşündü ki, kəhər xoşbəxtdir, qayğısızdır, dünyanın işlərinə qarışmır, başını aşağı salıb fikirsiz, xəyalsız ömür sürür. Aləm dağıla vecinə deyil. Və atın yalını sıgıllaya-sıgıllaya aydınlıq gecədən ağaran yollara sarı baxdı. Elə bil ağ yolun tükənəcəyindən qorxurdu. Bu qorxu birdər-birə necə peyda olmuşdu, iliyinə-qanına işləmişdi, baş açə bilmirdi. Yollar uzanıb-uzanıb qaranlıqlarda əriyirdi. Qoca hər dəfə bu yollara baxanda uşaqlığını xatırlayırdı, cavanlığını xatırlayırdı. Ona elə gəlirdi ki, yol insan ömrünə bənzəyir. Dünyada çox şeylər var ki, sonu yoxdur. Sonu olmayan yollar da var. Qoca belə yol görməmişdisə də, ağlına sığışdırırdı. Ancaq dünyada sonlu yolları çox tanıyırdı. Bax elə bu saat qaranlıqda ağaran bu yolun sonuna yaxşı bələdiydi. Bilirdi ki, bu yol gedib-gedib kəndin ətəyindəki qəbiristanlıqda tükənir. Və gecələr yuxularında ağ yolun beləcə tükənəcəyindən qorxurdu.

O gecənin səhəri Nəzir kişi yatağından qalxa bilmədi və o yatan düz üç gün bir üzü üstə yatdı. Düz üç gün qocanın bədəni qızdırmadan od tutub yandı. Elə bil köksünü yarıb içərisində tonqal çatmışdılar. Qarışıq yuxular üzürdü onu. Ayılanda Zərişi başının üstə görürdü. Və hər dəfə qocanın baxışları Zərişin çöhrəsindən başlayırdı, saçlarında gəzirdi, gözlərində ilişib qalırdı. Zərişin gözləri qəmginiydi, dərd çəkməkdən daralmışdı, yol çəkməkdən yorulmuşdu. Hər dəfə Zərişin gözlərinə baxanda, onun qüssəli baxışlarıyla üz-üzə gələndə günahkar özünü bilirdi, nədənsə.

O axşam qonum-qonşu da tökülüb gəlmişdi. Qonaqlar yerdə palazın üstündəcə dövrələmə oturmuşdular. Çay içilirdi, armudu stəkanlar tez-tez dolub boşalırdı. Çay içə-içə söhbət eləyirdilər. Kamal usta dil boğaza qoymurdu; təzəlikcə kənddə baş verən əhvalatlardan, uydurma söz-söhbətlərdən, daha nə bilim nələrədən, nələrədən danışırdı. Danışa-danışa hərdənbir üzünü Nəzir kişiyyə çevirib qocanın qulaq asıb-asmadığını yoxlayırdı. Əslində Kamal usta üçün söhbətinə kimin qulaq asmağının fərqi yox idi. Təki, qulaq asan olsun. Bura

yığılanların hamısı bilirdi ki, beləcə danışmaq Kamalın xislətidi, üz versən, lap sübhə kimi oturub danışar, yoruldu deməz.

Qonaqlar dağılışından sonra Zəriş asta-asta süfrəni yığırdı, stəkan-nəlbəkiləri yuyub rəfə düzdü, yaş əskiylə stolun üstünü sildi. Bütün bunları eləyəndən sonra işığı keçirib ərinin yanına uzandı. Zərişin adətidi, evləndikləri uzaq gənclik illərindən bəri hər gecə əri yatağına uzanandan sonra yır-yığış edər, işığı keçirib yerinə girəndə yavaşca onu səsleyər, Nəzirin səsi gəlincə qucağına qısılardı. İndi də bu sayaq ərini səsledi:

– Nəzir yatmışsan?

Ancaq Nəzirdən səs çıxmadı.

Əlini Nəzirin tüklü, sümükləri çıxmış sinəsi üstə qoydu. Və Zərişə elə gəldi ki, uzaq, şirin gənclik illərinin istisi axdı bədəninə. Nəzirin sinəsindən axıb gələn bu isti barmaqlarına, biləklərinə, qollarına yayıldı. Ancaq bu isti Zərişin köksünə çatmadı, ürəyinə çatmadı, köksünə, ürəyinə çatanacan tükəndi, əzasının hansı nöqtəsindəsə qırıldı.

Axtarıb ərinin əllərini tapdı. Qocanın əlləri buz kimi idi. Zəriş birdən-birə diksindi, başına gələn fikirdən saçları qabardı. Çırağın tutqun işığında qalxıb titrəyə-titrəyə ərinin gözlərinə baxdı. Qocanın göz qapaqları aralıydı, gözlərinin qarası axıb gizlənmişdi. Sonra qulağını ərinin köksünə dayadı. Və Zəriş birdən dəli kimi qiyyə çəkdi.

Bayırda kəhər kişnəyir, ayaqları ilə torpağı eşim-eşim eləyirdi. Sonra başının sərt hərəkəti ilə axurun dirəyinə bağlanmış kəndiri qırıb boynunu azad elədi. Başıyla hörmə çərbəndi itələyib yola çıxdı, çapa-çapa uzaqlaşdı.

Sonra ay doğdu. Kəndin ətəyindən başlayaraq yovşanlı düzənlərin içərilərinə doğru uzanıb gedən ağ yol ayın süd aydınlığına qər q oldu.

1980, Arxangelsk-Bakı

EK: Vagif Sultanlı'nın ve kitabının fotoğrafları.

The Dream

of Death

VAGIF SULTANLY

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: SEYFULLAH KOŞMAZ

Doğum Yeri ve Tarihi: BARTIN/13.08.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Yüksek Lisans Öğrenimi: BARTIN ÜNİVERSİTESİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Bildiği Yabancı Diller: İNGİLİZCE

İş Deneyimi

Stajlar: BARTIN DAVUT FIRINCIOĞLU ANADOLU LİSESİ

Projeler ve Kurs Belgeleri: 21. Yüzyılın Öğretmeni Olmak Eğitim Sertifikası

Çalıştığı Kurumlar: KARAOĞLU EĞİTİM (İSTANBUL), KALEM VAKFI OKULLARI (İSTANBUL)

İletişim:

E-Posta Adresi: s.kosmaz74@gmail.com

Tarih: 23.06.2016